

Aningaasaqarnikkut
ingerlatsineq pillugu
Nalunaarut
2013

Missingersuutitut inatsit naapertorlugu Naalackersuisut pisussaapput Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiartik ukiumoortoq Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni saqqummiutissallugu.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerat kiisalu isertitat aningaasartuutillu ataatsimut isigalugit ineriartornerup misissuiffiqineqarnerisa saniatigut qitiusoqarfimmi ataatsimi arlalinniluunniit aningaasaqarnerup aningaasartuutit isertitallu misissuiffiqeqqissaarneqartarnissaat siunertaavoq, matumani aningaasanut inatsimmi anguniakkat ilanngullugit eqqarsaatigalugit.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussani aningaasaqarnerup annerusumik paasissutissiissutigiginissaa nalunaarusiap siunertaraa, taamaalillunilu Namminersorlutik Oqartussani Kalaallillu Nunaat tamaat isigalugu oqallinnissamut tunngavissiissalluni.

Nalunaarummi aamma siunertaavoq immikkut ajornartorsiuteqarfiusut ineriartorfiusussallu erseqqissarneqarnissaat, inatsisillu malillugit imatut iluseqassallutik taanna aningaasaqarnikkut ineriartorneq pingaarnersiunerlu pillugu Naalackersuisut Inatsisartullu eqqarsaataannut ilaasinnaalluni.

Naalackersuisut Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarutaat 2013 manna Naalackersuisut 2014-mut aningaasanut inatsisissamut siunnersuusiornissaannut atatillugu isigineqassaaq. Taanna august 2013-mi saqqummiunneqassaaq.

Aallaqqaasiut

2013-mi Inatsisartunut kommuninilu qinersisoqarpoq. Taasinerit naatsorsorneqarmata paasinarsivoq illikartoqarnissaanik innuttaasut kissaateqartut.

Naalackersuisut nutaat nunatsinni oqimaaqatigiinnerusumik ilaatigut suliniarput, ilinniartitaanerup qaffasissusia nalinginnaasumik qaffassarlugu, suliffissaaleqinerup akiorniarneqarnera isiginiarlugu, qanga inuussutissarsiutit aamma inuussutissarsiutit nutaat ineriartortillugit, aatsitassat pillugit naalackersuinikkut ingerlatsineq allanngortillugu, tassunga ilanngullugit aatsitassanit atortussiani tunisassiertutut akileraarutip atulersinnera aamma suliniutinik annertuunik ingerlataqartarneq pillugu inatsit iluarsillugu.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik patajaatsumik akisussaassuseqartumillu aqutsinissaq aamma ilinniartitaanermik ingerlataqarfimmi piginnaasap annertusinissaa qulakkeerniarlugit aamma suliffimmik sungiusarfiit amerlanerusut qulakkeerniarlugit aningaasaliissutit annertusineqarnissaannik tamanna pisariaqartitsivoq. Aammattaaq nunatta iluani aamma nunatsinnut nunatsinniillu ilaasunik usinillu pitsaasumik unammillersinnaassuseqartumillu assartuisunik umiarsualiviit mittarfiillu naleqquttumik aaqqissuunneqarneri qulakkiissallutigik.

Anguniakkat taakku angussavavut naak aningaasaqarnikkut annertuumik unamminartoqaraluartoq. Amerlavallaartut suliffeqarfiit avataaniipput, peqatigisaanillu sulisinnaasunik amerlavallaartunik tikisitsisarluta. Taamatut pisoqarpoq ilaatigut ilinniartitaanerup qaffasissusia appasippallaarmat, aamma suliffinnik pilersitsineq naligiimmik agguarsimanngimmat. Tassunga ilanngutissaaq ukiut inuuffigineqartartut amerliartorneri aamma ukioqatigiiat arlallit ukioqqortusiartorneri naapertorlugit utoqqaat qujanartumik amerliartormata.

Tamakku tamarmik uagut Naalackersuisuni, Inatsisartuni aamma kommunalbestyrelsini qinikkatut akisussaasutut pilersaaruserluarnikkut pingaarutilinnik aalajangiisarnissatsinnik aamma inuiaqatigiit qanoq naleqqussarnissaat pillugit aalajangiisarnissatsinnik pisariaqartitsipput. Tamanna pissaaq pingaarnertigut politikikkut anguniakkat aallaavigalugit aamma pingaartitat ataatsimoorussat napatitsisut tunuliaqutaralugit, taamaalilluta toqqissisimalluta siunissaq ornissinnaallutigu aamma nunatsinni pisuussutitigut periarfissavut iluaqutigalugit.

Isumannaatsumik ineriartornissaq pisariaqarpoq, aningaasarsiornikkut, inooqataanikkut, kulturikkut avatangiisitigullu. Tamanna pisariaqartutitigut nutarterinerit aamma pingaarnersiuerit pillugit ammasumik oqaloqatigiinnissamik pisariaqartitsivoq, aamma suliat naammassiniarnerini ingerlataqarfiit assigiinngitsut suliniuteqarlutik. Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni suleqatigiinneq nukittorsassavarput aamma namminersortut pisortallu ingerlataqarfiisa

akornanni pitsaasumik ataqatigiittoqarluni. Tamanna siumut isigisumik aalajangiisinnaanermik sulisinnaassuseqarluarnermillu pisariaqartitsivoq. Nutarterinermi suliniutit ilaat ajornakusuussapput oqallitsissallutillu, tamatumali qanoq iliorsinnaajunnaartissanngilaatigut – akerlianilli oqallisiginissaannut ajunngitsumik periarfissaqassalluta.

Ajoraluartumik suliffissaaleqisut amerliartorput. Ajornartorsiut aaqqiiffiginiarlugu suliniuteqartoqarsimavoq, ilaatigut maannakkorpiaq suliffissaaleqisunut neqerooruteqarnikkut, piginnaanngorsaalluni suliniuteqarnikkut aamma nunami maani tunisassiorneq annertusiniarlugu aalisarneq pillugu naalackersuinikkut ingerlatsinermi naleqqussaasoqarneratigut. Illoqarfiit nunaqarfiillu ilaat allanit sakkortunerusumik eqqorneqarput, sulilu kommunit akornanni assigiinnngissuseq annertusiartorluni. Nunarput oqimaaqatigiissumik ineriartussaaq, taamaalilluni kommunit sisamat tamarmik siuariarnermik misigisaqarlutik. Tamanna ilaatigut isumaqarpoq pisortat sanaartornikkut suliassaataat naligiinnerusumik agguarneqassasut, sanaartorniaannarneq pissutiginaagu soorunami pissutsit piviusut aallaavigalugit sanaartussalluta.

Siunissami ungasinnerusumi inuiaqatigiinni siuariartorneq aatsitassarsiornermi ineriartornermit pingaartumik ingerlanneqassaaq. Periarfissat takkuttut atorutsigik siunissami Nunarput peqatigiilluta pilersissavarput, tassani suliffissanik pilersitsilluta aamma atugarissaarnermut ilinniartitaanermullu aningaasalersuisinnaalluta. Aatsitassarsiorneq ineriartortissagipput isumaqanngilaq qangatut inuussutissarsiutit alassagivut, tassunga ilanngullugit aalisarneq, piniartutut inuussutissarsiorneq aamma nunalerinermik ingerlataqartut. Akerlianilli inuussutissanik tunisassiortut inuussutissarsiornerit taakku naleqqussarlugillu ineriartorteqqissavavut isertitaqarfiunerulersillugit, soorlu aamma takornariaqarnikkut inuussutissarsiutit siunissami piorsarneqaaqqissasut.

Avammut niuernermit isertitat taamaalillutik ingerlataqarfimmit ataasiinnarmit isumalluuteqassanngillat, soorlu ullumikkut piviusumik taamaattoq. Inuussutissarsiutit pingaarnerit malitsigisaannik inuussutissarsiutinik pilersitsinissaq pillugu siunnerfeqartumik sulissaagut. Assersutigalugu aatsitassarsiorneq aallartippat tamatumal malitsigisaannik inuussutissarsiutinik tamatigoortunik annertuumik pisariaqartitsisoqalissaaq. Taamaattumik sumiiffinni suliffeqarfiit piareersimanissaat qulakkiissavavut, aamma ingerlatsiviit nunaqavissut atugaat naleqqulluassallutik, taamaalilluni suliffeqarfiit nunanit allaneersut kisimik suliakkiutinik tigusinatik.

Ineriartorneq inuiaqatigiinni siunnerfeqartumik suliniuteqarnermik piunasaqarpoq aamma ataasiakkaanut piunasaqaateqarluni. Annertunerusumik akisussaaneq piginnaanngorsarnerlu Nunatta siunissaanut pingaaruteqarput. Patajaatsumik ataavartumillu ilinniartitaanikkut suliniuteqanngikkutta piginnaasanik piunasarineqartunik suliffissuarnut neqerooruteqarsinnaanngilagut, aamma pisortat ingerlataqarfiini atorfiit pingaaruteqartut nammineq sulisinnaasutsinnik inuttalersinnaanagit. Nammineq ilinniarnitsinnut tamatta akisussaassaagut, inuiaqatigiittullu sapinngisamik amerlanerpaat inuussutissarsiutinut piginnaalersitsisumik ilinniarnermik naammassisaqarnissaat qulakkiissallutigu.

Siunissami Nunarput maannakkut ajornartorsiutit aaqqiiffiginerisigut pilersinneqassaaq. Taakku ilaat tassaavoq 16-19-inik ukioqartut 70 %-iisa missaat meeqqat atuarfiata kingorna inuusuttunut ilinniarfinni aallartissimannginnerat. Tamanna aningaasaqarnitsinnut aarlerinarpoq, inuussutissarsiortutsinnut aarlerinarpoq pingaartumillu inuusuttup nammineq inuuneranut aarlerinarluni. Uagut inuiaqatigiittut tunngaviusumik atuarfeqarsinnaangilagut aamma ilinniartitaanermik piginnaasaqarsinnaangilagut, affaat sinnerlugit ilinniarfeqarfinnut ingerlaqqinnissaminnik ajornartorsiuteqarlutik, taamaalillutillu nammineq inuunertik aalajangiiffigisinnaanagu. Ilinniartitaanermut tunngasut ukiuni aggersuni salliutitassatsinni pingaernerit ilagaat.

Meeqqat atuarfiat annertunerusumik isiginiassavarput, atuartullu naammaginantumik atuartinneqarnissaannut pisariaqartunik, ataavartumik unammillernartunillu piginnaanngorsaasunik aalajangiissalluta. Nunatsinni ilinniartitsisutigit nukiit aamma paasissutissiinikkut nalunaarasuartaateqarnikkullu atortorissaarutini nutaaliani ukiuni makkunani ammaassisut periarfissat pitsaannerusumik iluaqutiginiarlugit qarasaasianik atuinissamut periarfissat siunnerfeqartumik iluaqutigalutigik. Ullumikkut taakkuninnga atuneq qujanartumik siaruariartorpoq, ilaatigit aningaasaateqarfinniit aningaasaliisoqarluartoqarneratigit. Uagut Naalackersuisuniit immikkoortup taassuma ineriartortinnissaanut pimoorussilluta peqataarusuppugut aamma kommunini tamani ilinniarfeqarfinnilu tamani atuartitsinermi qarasaasiat annertunerusumik atugaaneri qulakkeerniarsaralugit. Qarasaasiaqarnikkut periusissap aamma ilinniartitaaneq pillugu pilersaarutissap nutarterneqarneratigit tamanna suliniuteqarfinni salliutinneqarnerpaajussaaq.

Aamma meeqqat ilaqutaat avatangiisiisalu meeqqat atuarfiini meeqqat aallartinneraniillu ikiuunnissamut tapersersuinissamullu piareersimanissaat qulakkiissavarput. Taamaattumik meeqqanut suli atualinngitsunut sammisumik pitsaaliuineq nukittorsarnissaa pingaarpoq. Meeqqat atualertussatut ukioqalernissaasa tungaannut isiginiassaagut ilaqutariinnik katsorsaaviit nukittorsarlugit aamma innuttaasoq qitiutillugu ataatsimut sammisumik aaqqiisassalluta. Angajoqqaatut akisussaaffik pingaaruteqartoq isumagissavarput ilaatigit ilaqutariinnut ilitsersuisutigit aamma ilaqutariinnut tamanut sammisumik katsorsaasarnikkut nutaanik suliniuteqarnikkut.

Naalackersuisut akisussaapput kinguneqartitsillutillu. Aningaasanut inatsimmi aningaasat immikkoortinneqartut pillugit isumannaatsumik tunngaveqartumik ineriartortitsineq Naalackersuisut qulakkeerniarpaat. Ineriartornerup nunatsinni alianaatsumi, angisuumi isorartuumilu tunngaveqarnissaanut tamatta akisussaassaagut. Atuarluarina oqalliseqataalluarinalu.

Vittus Qujaukitsoq

Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermt Naalackersuisoq

Imarisai

Aallaqqaasiut.....	3
1. Aningaasatigut inissisimaneq.....	8
1.1 Akit aningaasarsiornikkullu pissutsit.....	8
1.2 Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pingaarutillit.....	12
1.3 Pisortat ingerlataqarfiisa aningaasaqarnerat.....	13
1.4 Inuiaqatigiit akiitsoqalernerit	16
2. Politikikkut aningaasaqarnikkullu anguniakkat.....	18
2.1. 2014-imut aningaasanut inatsit	23
2.2 Pisortat ingerlataqarfiinik iluarsartuussineq.....	25
2.2.1 Akiligassanit akilinngitsuukkat.....	28
2.2.2 Digitalinngortitsineq aamma IKT-mi periusissaq nutaaq	30
2.2.3 Namminersorlutik Oqartussat aktiatigut ingerlatseqatigiiffii	32
2.2.4 Pisiortormik ingerlatsineq.....	34
2.3 Akileraartarnek, Soraarnerussutisiat, Ineqarnermut aamma Isumaginninnermut tunngasut ...	35
2.3.1 Soraarnerussutissiaqartarnermik iluarsartuussineq	36
2.3.2 Isumaginninnermi tunniuttakkanik iluarsartuussineq	36
2.3.3 Akileraartarnermik iluarsartuussineq.....	38
2.3.4 Ineqarnermut tunngasut.....	39
2.3.5 Innaallagiamut, imermut kiassarnermullu akeqartitsinernik iluarsartuussineq.....	39
2.3.6 Aaqqissuussineq.....	39
2.3.7 Iluarsartuussinerit sunniutaat	40
2.4 Sanaartorneq.....	41
2.4.1 Aningaasaliineq pillugu ilitsersuut.....	42
2.4.2 Nuummi Umiarsualivik.....	43
2.4.3 Mittarfiit pingaarnertigut aaqqissugaanerat	44
2.4.4 Qaqortumi Mittarfik	44
2.5 Inuussutissarsiornek suliffeqarnerlu	45
2.5.1 Nunatsinni suliffeqarfiit aatsitassarsiorfinnut piginnaangorsarneri	46
2.5.2 Inuussutissarsiuutinik siuarsaneq pillugu inatsit	47
2.5.3 Isumalluutit uumassuseqartut.....	47
2.5.4 Nunap immikkoortuisa ineriartortinnissaannik periusissaq.....	47
2.5.5 Takornariaqarnek	48
2.5.6 Suliniutit annertuut pillugit pilersaarutit, tassunga ilanngullugu Isuani piiiaffik.....	49
2.5.7 Ujaqqat qaqutigoortut pillugit periusissaq	51
2.5.8 Aalisarnermik inuussutissarsiuut	52
2.5.9 Sulineq	53

2.6 Ilinniartitaaneq	57
2.6.1 Suli atulianngitsut	57
2.6.2 Meeqqat atuarfiat	58
2.6.3 Oqaatsit pillugit periusissaq	59
2.6.4 15-18-inik ukiullit	59
2.6.5 Inuusuttunut ilinniarfiit	60
2.7 Meeqqat Inuusuttullu	61
2.8 Utoqqaat	62
2.9 KNR	63
2.10 Uumasut nakorsaqaarnikkut aamma nerisassat isumannaatsuunissaannut upalungaarsimanerup nukittorsarnera	64
2.11 Nuna Tamakkerlugu Peqqissutsimut Periusissap piareersarnera	66
2.12 Silap pissusaa, Nukissiorneq Avatangiisillu	68
2.12.1 Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissut nutaaq	69
2.12.2 Nukissiorfiit aktiatigut piginneqatigiiffinngorlugit allanngortissinnaanerat.....	70
2.12.3 Eqqakkanik passussineq.....	71
2.13 Nunanut allanut naalakkersuinikkut ingerlatsineq aamma niuerneq	73

1. Aningaasatigut inissisimaneq

Aningaasaqarnikkut ineriartornermi unamminartut annertuujupput. Silap pissusaata allanngornera, inuit katitigaanermikkut ineriartornerat aamma aatsitassanik piiaanermi immikkoortut siuariartorfiusinnaasut annertunerusumik piunasaqaateqarput aamma periarfissanut nutaanut ammaassillutik. Nunatta ataatsimoortumik tapiissutinik isumalluuteqarunnaarnissamut ingerlanerata peqatigisaanik silap pissusaata allanngornerata kingunerisaa tassaavoq qangatut inuussutissarsiummut soorlu aalisarnermut piunasaqaatit allanngornerat. Uuliasiornermi aamma aatsitassatigut atortussianik piiaanermi siuariartornissamut periarfissaqarpoq, kisiannili nunanit allanit annertuunik aningaasaliisoqarnissaanik pisariaqartitsilluni aamma nunanut allanut aammalu isumannaallisaanikkut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu oqallinnermut ammaassilluni.

Inuit katitigaanikkut ineriartornerisa kingunerisaannik innuttaasut utoqqaanerulerput. Taamaalilluni pilersuisussat ikinnerulerput pilersorneqartussallu amerlanerulerlutik. Peqatigisaanik aningaasaqarnikkut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu siunissamut ungasinnerusumut anguniakkat tassaallutik aningaasatigut aqutsinerup piffissami sivisunerusumi atasinnaassuseqarnissaa aamma inuiaqatigiit aningaasaqarneranni piviusumik siuariartornissaq. Inuiaqatigiit atugarissaanikkut ingerlalluartut qulakkeerniarlugit aningaasarsiornermi nutarterisoqarnissaanik aamma inuiaqatigiinni aaqqissugaanikkut allannguisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq, amerlanerusunik sulilersitsisumik aamma suliffeqarfinni namminersortuni siuariartortitsisumik.

1.1 Akit aningaasarsiornikkullu pissutsit

Nunarsuaq tamakkerlugu ajornartorneq, nunarsuarmioqatigiinnik 2008-mi eqquisoq, annikitsuinnarmik Nunatsinni eqquivoq. 2009-mi ingerlatat apparialuartut Kalaallit Nunaata tunisassiaasa 2011-mi ataatsimut nalingat 2007-imit malunnaatilimmik qaffasinneruvoq, Danmarkimi aamma Europami nunani allani arlalinni taamaattoqarnani. Siuariarnej pingaartumik ujaasilluni ingerlatani aningaasaliinernit, immap naqqatigut kabeliliinermi aamma allatigut annertuunik sanaartornikkut aningaasaliinernit kiisalu patajaatsumik aalisarnermit tunngaveqarpoq. Ataatsimoortumik tapiissutit aamma EU-mit isumaqatigiissutit aamma isertitaapput aalajaatsut, isertitanik patajaatsitsisut.

Tabeli 1. Aningaasaqarnermi kisitsisit tunngaviit (2006-2013)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
BNP siuariartorneq, pct.*	5,4	3,4	2,1	-2,7	4,9	3,2	-3,3*	-2
Illoqarfinni suliffissaaleqisut, amerl.	2.387	2.199	1.783	2.008	2.408	2.791	2.980	3.000*
Aningaasat naleerukkiartornerat, pct.	2,8	1,7	9,3	0,6	2,3	2,1	4,3	2,0*
IST, mio.kr.	-40	-267	-318	-950	3	-161	-65	-114
IS, mio. kr.	65	28	-94	-515	207	49	149	1

Oqaaseqaat: Kisitsisit ulloriaasanik nalunaaqutsikkat tassaapput Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit missingersuutaat. 2013-imi suliffissaaleqisut kiisalu 2013-imi aningaasat naleerukkiartornerat Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup missingersorpai. Aningaasat naleerukkiartornerat ukiut marluk akornanni junimiit julimut atuisunut akit takussutissat qaffariartornerattut naatsorsorneqarput. BNP-mi siuariartornermi nunap naatsorsuutaani Naatsorsueqqissaartarfimmit kisitsisaagallartut tunngavigneqarput (2012: 1 . 3.12.2012 aaqinneqartut). Illoqarfinni suliffissaaleqisut pillugit kisitsisit ukiumi pineqartumi qaammatini ataasiakkaani agguaqatigiissitsinerupput.

Tabel 1-imi takutinneqarpoq akini aningaasarsiornikkullu pissutsini arlalinni ineriartorneq.

Uuliamik ujaasinermit atatillugu aningaasaliinerit apparneri aamma raajartassiissutit appasinnerusut pissutigalugit Aningaasarsiornikkut siunnersuisoqatigiit 2012-imi ukiakkut naliliipput 2012-imi siuarneq killormut sammisoq, aamma 2013-imi siuarneq appasissasoq. Raajartassiissutit appariaqqinnerisa aamma aatsitassanik ujaasinerup appariarnerata kingunerisaannik 2013-imi aningaasarsiornikkut ingerlatat appariassasut maannakkut takussutissaqarpoq. 2013-imi sanaartornikkut ingerlatat appariassasut ilimagineqarpoq.

Akissarsiat annikitsumik qaffariarneri, inuussutissallu nukissiornermilu akit qaffannerinut ataqatigiissikkaanni akissarsiat pisissutaasinnaasut millisippai taamaalillunilu aningaasarsiornikkut ingerlatat tamarmiusut aamma. Ataatsimut isigalugu 2012-imi aamma 2013-imi killormut sammisumik aningaasarsiornikkut siuariartoqarnissaa ilimagineqarpoq.

Ukiunut aggersunut ilimagisanut apeqqutaalluinnarpoq aatsitassarsiornikkut ujarlernerit aallartissanersut pingaartumillu aatsitassarsiorfinnik nutaanik pilersitsisoqassanersoq. Ingerlatat taamatut ittut siuariarnermut nutaamut sulisullu amerlinerannut tunngaviliisinaapput. Assigiinngitsunilli peqquteqartumik kingumut eqqorneqassappata aningaasarsiornikkut ingerlatani tamarmiusuni suli appariartoqaqqissinnaavoq.

Aningaasat naleerukkiartornerat

Akinut naleqqersuut januar 2012-imiit januar 2013-imut 1,6 %-imik qaffariarpoq qaammatini aqqaneq marlunni siuliini 4,8 %-imik qaffariartoq. Akit appasissumik naleerukkiartorneri isumaqarpoq akissarsiat pisissutaasinnaasut siusinnerusutut millisinneqanngitsut.

Akinut naleqqersuut pingaartumik nunarsuaq tamakkerlugu uuliat akiisa qaffanneri pissutigalugit inissianut assartuinnermullu aningaasartuutit annertusinerisa kingunerisaannik qaffakkiartorput.

Aalisarneq

Aalisakkat akii 2010 qiteqqummalli sakkortuumik qaffassimapput, taamaalillutillu aalisarnermit isertitat qaffannerinut iluaqutaasimallutik, naak raajarniarnermi pisassiissutit ikiligaluartut, tabel 2 takujuk.

Tabel 2: Aalisakkat akii 2008-2013

Akit, kiilumut kr.	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1. kvf						
Raajat qaleruallit, qerisut	11,95	11,69	9,99	17,00	13,44	16,80
Raajat, qalipallit qerisullu	28,77	26,54	26,17	29,13	32,14	34,12
Saarullit, ilivitsut qerisut	22,90	12,53	9,96	11,56	13,64	11,70
Saarullit, tisaat qerisut	33,75	19,96	16,12	26,87	20,79	20,07
Qalerallit, ilivitsut qerisut	19,75	19,25	19,12	25,58	19,96	21,95
Qalerallit, tisaat	27,39	28,11	33,02	24,44	18,97	17,88
Suluppaakkat, tisaat						
iluitsulluunniit (ooqanngitsut qerisulluunniit)	12,61	11,14	13,56	20,01	22,40	19,79

Paasisutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik

Raajartassiissutit appariartortut silap pissusaata allanngorneranut annertuumik takussutaapput, raajat ungasinnerusumi avannarpassinnerusumilu aalisarneqartussaallutik. Aalisarneqartut annertussusaat ukiumiit ukiumut allanngorarsinnaapput, pisassiissutilli biologit inassuteqarnerinut naleqqussarneqarlutik.

Saarulleqarnera annertusiartorpoq, taamaattumillu saarullinniarnermi pisassiissutit sinerissap qanittup imartaani qaffakkiartorlutik. 2013-imi avataasiorluni aalisarnermi saarullittassiisoqarpoq. Taakku saniatigut 2013-imi avaleraasartuunik, ammassassuarnik allanillu aalisakkanik ataatsimoortunik misileraalluni aalisarnermut pisassiisoqarpoq. Misileraalluni aalisarneq aallartinneqarpoq aalisarnermik inuussutissarsiortut aamma Pinngortitaleriffik aallaavigalugit, aamma aningaasaqarnikkut uumassuseqarnikkullu killiliussani periarfissanik misissuissallutik. Aalisakkani pingaarnerni nalinginnaanerusumik pisuussutinik iluanaarutinit annertunerusumik akileraarusuinerit atulersinnissaat pillugu Naalakkersuisut suliaqarput. Sulinermi tassani naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiissut malillugu aalisakkat suliarineqarsimasut aamma suliarineqarsimanngitsut akornanni assigiinngisitaartitsisoqassaaq. Aammattaaq akuersissutinik atulersitsinermit atuisut akiliuteqartarnerat atuukkunnaarsinneqarpoq, aamma raajat tulaassisusaatitaanermut ilaanngitsut pillugit akitsuutip appartinnissaa pillugu siunnersuut saqqummiunneqassalluni.

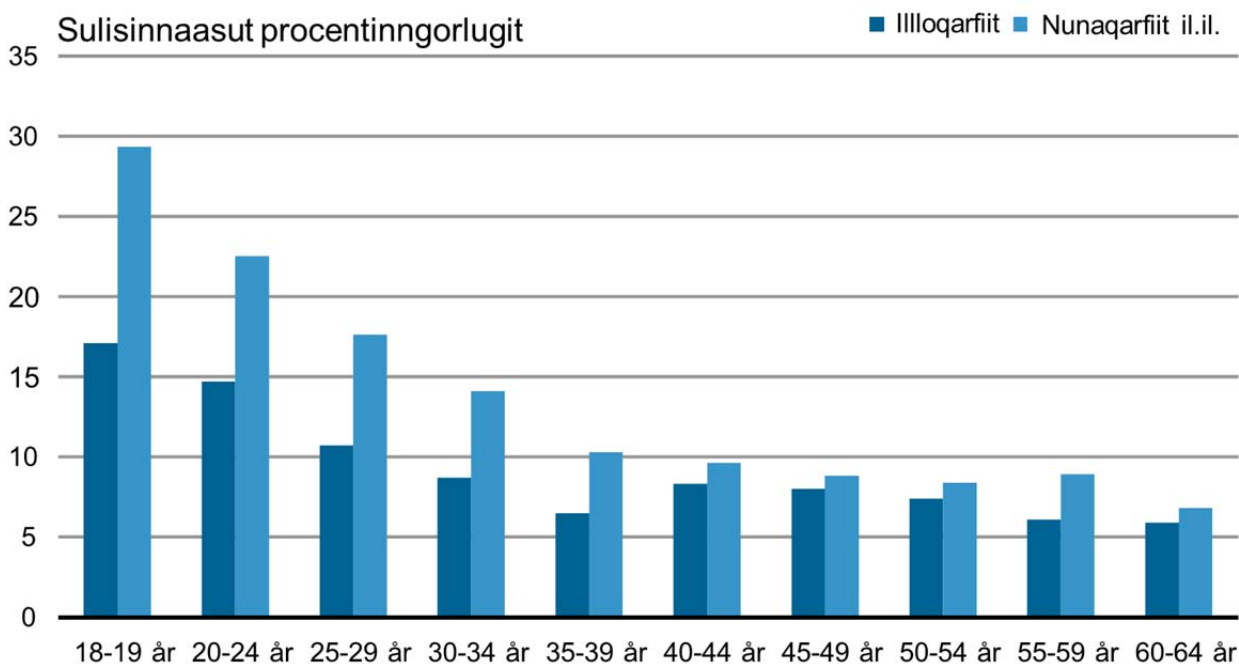
Suliffissaaleqineq

Tabel 1-imi takutinneqarpoq 2008-miit 2013-imut suliffissarsiortut nalunaarsorneqarsimasut amerlassutsimikkut annertuumik qaffariarsimasut, taannalu aalajangiisuulluni suliffissaaleqisunut tunngasutigut suliniutit malunnartumik qaffanneqassallutik. Immikkoortoq 2.5.9-mi

suliffissaaleqisut pillugit Naalakkersuisut suliniutaat misissorneqarput. Qaffariarneq annertunerpaaq 2009-miit 2010-mut aamma 2011-mut pivoq, suliffissaaleqisullu annertuseriarnarat 2011-p kingorna annikilliarorsimalluni. Tabel 1-imi inuiaqatigiinni siuariarnerup aamma suliffissaaleqinerup akornanni paatsuugassaannngitsumik ataqatigiittoqannginnera arlaata tupigusuutigisinnaavaa. Unamminartut taakku immikkoortoq 2.5.9-mi misissorneqarput, tassani suliffissaaleqisut pillugit kisitsisitigut paasissutissani unamminartut aamma itisileriffiqineqarlutik.

Takussutissiaq 1-imi takutinneqarput 2011-mi suliffissaaleqisut amerlassusaat ukiuinut aamma illoqarfinnut/nunaqarfinnut agguarlugit. 18-19-inik ukioqartut akornanni suliffissaaleqisut amerlanerpaajugunarput tamatumalu kingorna 35-39-nik ukioqartut tungaannut ikiliartorlutik. Takussutissiami aamma takutinneqarpoq ukioqatigiinni tamani illoqarfinnut naleqqiullugu nunaqarfinni suliffissaaleqisut amerlanerusut.

Takussutissiaq 1: Suliffissaaleqisut sulisinnaasunit procentinngorlugit ukiuinut aamma illoqarfinnut/nunaqarfinnut agguarlugit 2011.

Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik

Suliffissaaleqisut pillugit kisitsisitigut paasissutissani 18-it inorlugit ukiullit ilanngunneqanngillat, tassa aatsaat 18-inik ukioqaleraanni pisortanit ikiorsiissutinik pisartagaqalertoqarsinnaammat. Ilinniartitaaneq pillugu immikkoortoq 2.6-imit takuneqarsinnaavoq ilinniartitaanermut suliffeqarnermullu naleqqiullugu 15-18-inik ukiullit pillugit annertuumik ajornartorsiuteqartoqartoq. Taamaalilluni inuusuttorpasuit suliffeqaratillu ilinniagaqanngillat. Ajornartorsiutit pingaartumik nunaqarfinni mikinerusuni annertunerupput, taamaattumillu immikkut suliniuteqarnissaq pisariaqarluni.

1.2 Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pingaarutillit

Silap pissusaani imaanilu avatangiisini allangornerit maannakkut aalisarnermi inuuniarnikkut atukkanut sunniuteqarput, kisianni aamma aalisarnermut tunisisarnermullu periarfissanik nutaanik pilersitsisinnaallutik. Nunarsuarmi niuerfinni aalisakkat akii qaffasissut silap pissusaata allangornerata kingunerisaanik pisassiissutit apparneri siunissami qaninnerusumi oqimaaqatigiisissinnaavai, siunissamilu ungasinnerusumiinngitsoq. Aalisarnejq sulit aningaasarsiornermut annertuumik pingaaruteqarpoq, qangatulli tunisisarnermi atukkat tamatumalu kingorna aalisakkat suliareqqinneqarneri aalisakkatigut allangortoqarnera avataaniillu unammillertoqarnera pissutigalugit allangortussanngorput. Kingullertut taaneqartoq manna tikillugu imaluunniit ukiuni arlalinni nunami maani aningaasarsiornikkut annertuumik pingaaruteqarsimangitsunik aalisakkanik inuussutissarsiutigalugu aalisarnissaq imaluunniit misileraalluni aalisarnissaq maannakkut pisariaqartilerpaa.

Aningaasarsiornejq maannakkutut isikkoqartillugu ataatsimoortumik tapiissutit isertitat tunisassiornerullu akornanni nikingatitsipput. Taamaalilluni maannakkut atuinerup qaffasissusia nunami tunisassiarineqartunit qaffasinnerujussuuvoq. Ataatsimoortumik tapiissutit nunap isertitaatut annikilliarneri malillugit kiffaanngissuseqalernejq akisussaaffeqarnerlu annertusiartussapput. Ataatsimoortumik tapiissutit ullumikkut atuinermik pilersitsinerat siunissami tunisassiornejq aqutigalugu isertitanut tunngavinnik pilersitsissaaq. Tamanna ilinniartitaanermik ingerlataqarfinnut, suliffeqarfinnut kiisalu inuussutissarsiortunut annertuumik piumasaqaateqarpoq. Ineriartornermik uagut aqutsisuussagutta, ineriartornerlu uatsinnik aqutsissanngippat, taava inuiaqatigiinni aaqqissugaanikkut allannguisoqarnissaanik piumasaqaateqarpoq, tassunga ilanngullugit ilinniagaqarnerup, piginnaasat nunamilu nuttarsinnaanerit annertusineri. Aatsitassanik piiasooqarnissaanut periarfissaqarluarpoq, taamaalillunilu pinngortitami pisuussutit aamma pisuussutinit iluanaarutinit akileraarutit siunissami pigissaarnerup atugarissaarnerullu qaffasissusianut iluaqutaasinnaallutik. Taamaattorli ingerlatseqatigiiffinnit nunanit allaneersunit annertuumik aningaasaliisoqarnissaanik tamanna piumasaqaateqarluni, namminersortuni aamma pisortat ingerlataqarfiini sulisinnaasutsinni aqutsisoqarnikkullu ilinniagaqarnikkut piginnaasatigullu annertuumik qaffasissuseqarnermik piumasaqaateqarluni.

Aatsitassat uulialu pillugit periusissamut isumalluortoqarluarpoq, taanna 2014-2019-imut nutarternejqassalluni kiisalu tunisassiornerit akileraarutinit, naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiissutip malitsigisaanik. Isukasiani London Miningip savimineq pillugu suliniutaa siuarsimanerpaavoq, aamma Nunatsinni manna tikillugu sanaartornikkut pilersaarutini annertunersanngornissamut periarfissaqarluni sanaartornermi aningaasartuutit 14 mia.-it missaaniillutik. Suliniut taanna sanaartornerup nalaani (sulitut 3300-nik) tunisassiornerullu nalaani (sulitut 680-810-nik) sulisoqarneratigut kiisalu suliniutip malitsigisaanik sunniuteqarnikkut aningaasarsarsiornikkut ingerlataqarnermi annertuumik sunniuteqarsinnaavoq. Savimineq pillugu suliniut sulit nalorniarpoq, aamma pisariaqartumik aningaasaliisoqarnissaa apeqqutaalluni.

Aatsitassanut radiop qinngornerinik akoqartunik piaanissamut Nunarput suli naaggaarluinnarpoq, ujaqqallu qaqutigoortut ilai taamatut akoqarlutik. Ujaqqanik qaqutigoortunik iluaquteqarnermi piiaaffiusinnaasut ilaanni ingerlaqqeriarnissamut aalajangiisooq taamaattumik tassaavoq uranimik piiaanermut manna tikillugu naaggaarluinnarnerup atuukkunnaarsinnissaa. Uranimut naaggaarluinnarnerup atuukkunnaarsinnera ilaatigut Kuannersuit eqqaanni ujaqqanik qaqutigoortunik piiaanissamut periarfissat pitsaanerulissapput.

Isumannaatsumik tunngaveqarluni ineriartortitsineq pisortat ingerlataqarfinni aningaasaqarnikkut atasinnaasumik qulakkeerisooq Naalakkersuisut ineriartortitsineq pillugu ingerlatsineranni najoqqutassani pingaaruteqarpoq. Maannakkutut atugarissaarnikkut qaffasissuseq minnerpaamik atatiinnassavarput siunissamut ungasinnerusumut aamma atasinnaasumik aningaasaqarnikkut ingerlatsilluta. Utoqqaat amerliartornerat inuiaqatigiinnut annertuumik unamminartoqartitsivoq. Innuttaasut utoqqaanerusut pensioninut peqqinnissaqarfimmullu pisortat aningaasartuuteqarnerannik annertunerusumik tatisimannipput. Peqatigisaanik aningaasartuutininik nammattussat inuusuttut sulisinnaasullu ikinnerullutik, ilaatigut inuusuttut ukioqatigiit ikinnerummata ilaatigullu arlalissuit nunanut allanut nuuttarmata, pingaartumik Danmarkimut. Taakku saniatigut inuiaqatigiit inooqataanermi ajornartorsiuteqarlunilu assigiinngissuseqarpoq, akisussaaffigineqartariaqartunik aamma akisussaaffigineqartussanik.

Tamanna isumaqarpoq pisortat atasinnaasumik aningaasaqarnerat qulakkeerniarlugu aamma aningaasartuutitigut ineriartorneq aqunniallugu ingerlataqarfinni periusissat pisariaqartut. Ingerlataqarfiit ataasiakkaat eqqarsaatigalugit siunissamut anguniakkanik aamma anguniakkat taakku anguneqarnissaannut pilersaarutininik imaqartunik ingerlataqarfinnut periusissat suliarineqarlutillu atuutilersinneqassapput. Immikkoortoq ataaseq pillugu ingerlataqarfimmi periusissaq anguniagaq anguniarlugu suliniutit sunniutaat uuttorniarlugit aningaasaliinernut, aserfallatsaaliinernut periusissanullu ataatsimut pilersaarutininik imaqassapput. Pilersaarutit ingerlaavartumik nalilersorneqarsinnaassassapput, pilersaarummilu sunniut pillugu iluatsitsinissamut piimasaqaatit naliliiffigineqarsinnaassallutik. Kommunit, Namminersorlutik Oqartussat suliffeqarfiillu pisortanit pigineqartut pisortat aningaasaataasa atorineqartut sunniutaannik naliliisinnaassapput.

1.3 Pisortat ingerlataqarfiisa aningaasaqarnerat

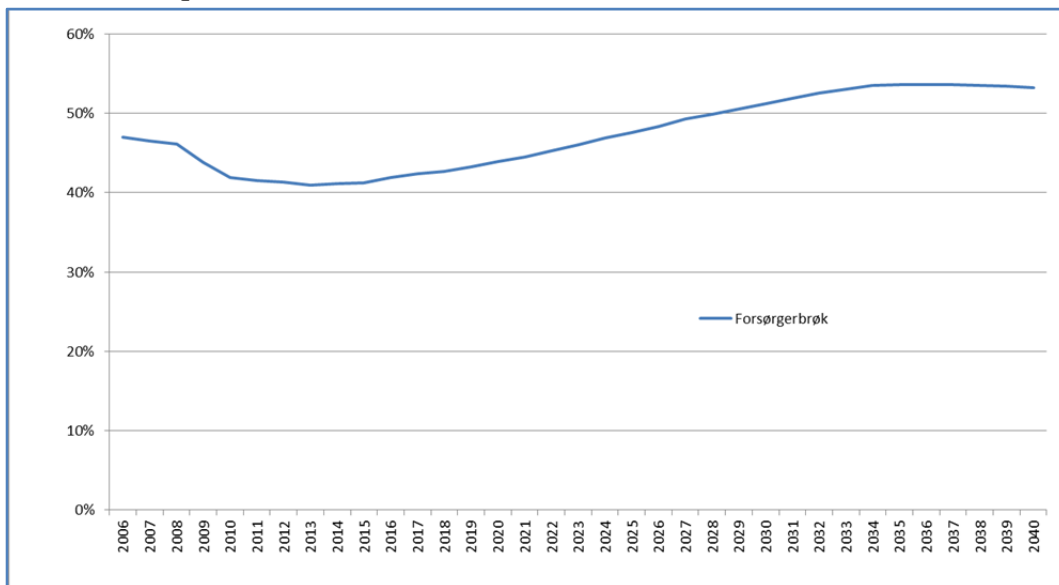
Aningaasaqarnikkut tunngaviusuni killeqartuni pingaarnertigut politikikkut anguniakkat tapersersorniarlugit immikkoortuni arlalinni siunissami qanittumi angusaqarnissaq pisariaqarpoq, peqatigisaanillu siunissami ungasinnerusumi aningaasanik aqutsineq atasinnaasooq qulakkeerneqarluni.

- Ilinniartitaanikkut suliniutit suliffeqarfiit ineriartortinnissaannik pisariaqartitsineq aamma inuusutissarsiortut uummaarinnerusut anguneqarnissaat tapersersussavaat.
- Suliffeqarfinni peqataanissamut kajumissaatinik pitsaanerusunik pilersitsisoqassaaq aamma isumaginninnermi tunniuttakkat akileraarusersuinerullu akornanni pitsaanerusunik ataqatigiittoqarluni.

- Pinngortitami isumalluutininik iluaquteqarnermi inuussuteqarnermilu isumannaatsumik tunngaveqartumik ineriartortitsineq qulakkeerneqassaaq.
- Sanaartukkatigut ingerlatat aserfallatsaaliorterini ataatsimoortumik suliniuteqartoqassaaq. Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu nalinginnaasumik ingerlatsinerup akiitsut aningaasalersorsinnaanngilai. Taamaattumik pilersaarutit periarfissaasinnaasut ingerlaavartullu akornanni pingaarnersuisoqassaaq. Aamma pilersaarutit suliniutillu ingerlaavartumik nalilersorneqarlutik. Siunniussinerit kisimiillutik angusanik pilersitsinngillat, taamaattumik aningaasartuutitigut sanaartornermi aningaasaliissutini sunniutinik nalilersuineq pillugu pingaarnertigut ataatsimoorussanik piumasaqaatinik ilusilersuisoqassaaq.

Aningaasanik aqutsineq pingaartumik innuttaasut utoqqaat amerliartornerannit aningaasartuutitigut tatisimaneqarpoq, takussutissiaq 2 takujuk. Takussutissiami takutinneqarpoq ukiuni aggersuni inuussutissarsiorsinnaasutut ukioqartuni inuit ataasiakkaat tamarmik allanut naleqqiullutik amerlanerusunik pilersuissasut.

Takussutissiaq 2: Pilersuisut brøkiat

Nass. Takussutissiaq 2: Pilersuisut brøkianni takutinneqarpoq sulisinnaasunut (17-64-inik ukiullit) naleqqiullugu innuttaasut sulisinnaasut avataaniittut (0-16-inik ukiullit aamma 64+-inik ukiullit) amerlassusaat. Paasisutissarsiffik: Naatsorsueqissaartarfik

Taakku saniatigut pisortat aningaasaqarnerat sammivinnit arlalinnit tatisimaneqarpoq. Innuttaasut peqqinnissaq aamma peqqinnissakkut sullissinertigut periarfissat pillugit paasisimasaqarnerulernerat naapertorlugu peqqinnissaqarfimmut naatsorsuutigisat piumasaqaataallu qaffakkiartorput. Ilinniartitaanikkut piumasaqaatit qaffakkiartortut naammassiniarlugit aamma inuiaqatigiinni piginnaasatigut kinguaattoornerit anguniarlugit annertunerusunik aningaasaliisoqassaaq.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitaq akileraartarnermi, inissiaqarnermi isumaginninnermilu nutarterinernik arlalinnik inassuteqarpoq, ilaatigut ataqatigiinnertigut ajornartorsiutinik taaneqartartut annikillisinneqarnissaannik siunniussaqtut, aamma innuttaasut sulisinnaasut sulinissamut kajumissuseqartitsilersussanik. Isumalioqatigiissitamit aamma inassutigineqarpoq akileraartarnermi tunngavigineqartut annertusinissaat aamma tapiissutaasartut siunnerfilerneqarnissaat, tassunga ilanngullugit inissiaqarnermut tunngasut.

Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap taakku saniatigut pisortat ingerlataqarfianni nutarterisoqassasoq inassutigaa, qaffasissorujussuarmik pisortat sullissinikkut suli pisartagaqartitsissappata. Pisortat ingerlataqarfiini nutarterinikkut suliniutit arlallit Naalakkersuisunit aallartinneqassapput, tassunga ilanngullugit:

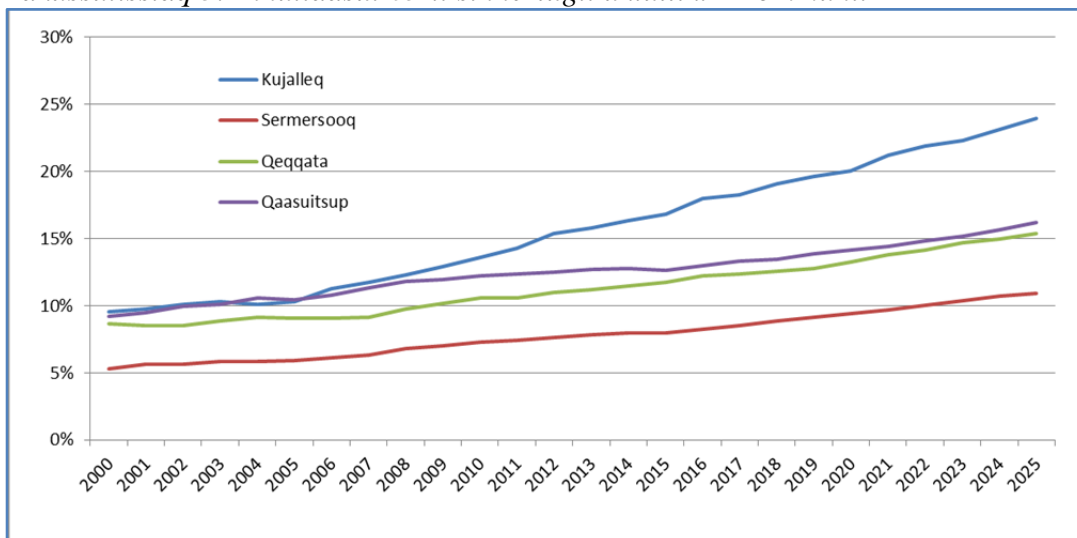
- Kommunit missingersuutit pillugit suleqatigiinnermik iluarsartuussineq
- Pisortat ingerlatsineranni annertunerusumik digitalinngortitsineq
- Pisortat akileeqqusisarnerat pitsaanerulersillugu
- Pisiniartarnej pillugu politiki pitsaanerusoq aamma pisariillisaanermi suliniutit allat

Nutarterinermi sulinerup sunniutai aamma kommuninik attuissapput, aamma pisariaqartutigut suliniutit ilarujussui piviusumik kommunini ingerlanneqartussaallutik. Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni suleqatigiinnerup nukittorsarnissaanut pisariaqartitsisoqarpoq. Tassunga ilanngullugit atugarissaarnermut immikkoortuni pingaarnerni suliniutit sunniutaannik uuttuineq qulakkeerneqassaaq.

Pisortat ingerlataqarfiini nutarteraluni sulinissami Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni missingersuutitigut suleqatigiinneq pillugu isumaqatigiissutip nutarterneqarnera pillugu pisortat ataatsimoorlutik suleqatigiinnerat aallartinneqarpoq. Tamanna piareersarlugu kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinnermik misissueqqissaarneq aallartinneqarpoq, taanna pillugu toqqammavigisat pitsaanerulersinnissaat siunertarlugu, immikkoortoq 2.2 naapertorlugu.

Inuit katitigaanerisa ineriartorneranni kommuninut aningaasaqarnikkut kinguneqartitsinerat annertuujusussaavoq, takussutissiaq 3 naapertorlugu. Pilersuisutut nammatassat ataavartumik qaffakkiartorneri pilersaarusiornermut aamma kommunini politikikkut pingaarnersiuinernut annertuunik piunasaqaateqarput, aamma aningaasartuutit isertitallu akornanni oqimaatigiinneq qulakkeerniarlugu pisariillisaanerit pisariaqarlutik.

Takussutissiaq 3: Innuttaasut 65-it sinnerlugit ukiullikt - Kommunit

Paasissutissarsiffik: Naatsorsueqqissaartarfik

2013-imut ataatsimoortumik tapiissutit kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni isumaqatiginninniutigineqarneri inissinneqarput. Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni oqaloqatigiittuarneq kommunini sisamani tamani siuariartornerup ineriartornerullu qaffannissaanik pingaartitsivoq, tamannalu ilaatigut sanaartornermi ilinniartitaanermilu aningaasaliinerit agguarnerisigut takussutissaqarluni.

1.4 Inuiaqatigiit akiitsoqalerner

Tabel 3-mi pisortat ingerlataqarfiini akiitsut ineriartornerini ilimagisat naatsorsorneqarput, tassunga ilanngullugu aamma Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut aktianik piginneqatigiiffiit. Pingaarnertigut naliliineq tassaavoq pisortat ingerlataqarfiini akiitsut qaffasiffii aningaasanut ukioqarfiusussami ukiunilu missingersuusiorfiusuni akuerineqarsinnaasumik qaffasissumiitinnissaat, akiitsutigut aningaasaliinikkullu ingerlatsineq akisussaassuseqartoq ingerlanneqassappat.

Tabel 3. Pisortat ingerlaqarfiini akiitsut ineriartornissaannut ilimagisat, mio. kr.

Akiitsut erniaqartut tamarmiusut	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut aktiatigut ingerlatsiviit anginerpaat	3.706	3.449	3.387	3.024	3.451	3.033	2.823	2.656
Illuut A/S	-	23	263	463	568	653	743	833
Kommunit	109	196	196	196	196	196	196	196
Namminersorlutik Oqartussat	0	250	250	600	600	600	800	800
Katillugit	3.815	3.918	4.096	4.283	4.815	4.482	4.562	4.485
Nuummi umiarsualivik nutaaq	0	0	0	0	0	574	559	543
Katillugit, Nuummi umiarsulivik nutaaq ilanngullugu	3.815	3.918	4.096	4.283	4.815	5.056	5.121	5.028
Akiitsut erniaqartut ilanngaatisaat ilanngaatigereerlugit								
Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut aktiatigut ingerlatsiviit anginerpaat	3.037	2.836	2.613	2.411	2.557	2.202	2.067	1.876
Illuut A/S	-	17	328	425	535	618	708	798
Kommunit	-350	-68	-68	0	0	0	0	0
Namminersorlutik Oqartussat	-1.320	-797	-677	-463	-258	-82	107	154
Katillugit	1.367	1.988	2.196	2.373	2.834	2.738	2.882	2.828
Nuummi umiarsualivik nutaaq	0	0	0	0	0	551	531	512
Katillugit, Nuummi umiarsulivik nutaaq ilanngullugu	1.367	1.988	2.196	2.373	2.834	3.289	3.413	3.340

Paasissutissarsiffik: Nunatta Karsiata Naatsorsuutai, kommunit naatsorsuutaat, ukiumut nalunaarutit assigiinngitsut namminerlu naatsorsuinerit.

Nass.: Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut aktiatigut ingerlatseqatigiiffiit anginerpaat tassaapput nunatta karsiata akiitsuinik aalajaallisakkanik naatsorsuinermit ilaasut aamma annertuunik akiitsoqartut. Piviusumik pineqarput Royal Arctic Line A/S, Royal Greenland A/S, TELE A/S aamma KNI A/S. Akiitsut aalajaallisakkat nassuiarneqartut tassaasut aktianik ingerlatseqatigiiffinni akiitsut, aktiat 50 pct.-i sinnerlugit Namminersorlutik Oqartussat piginnillutik.

Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut ingerlatseqatigiiffiit anginerpaat ataatsimut isigalugu naatsorsuutigaat akiitsutik ukiuni aggersuni ikilisissagaat. Tamatumunnga pingaartumik pissutaavoq Royal Greenland A/S-ip akiitsumi appartinnissaannut isiginnittumik pimoorussisumik periuseqarnera.

Ukiuni kingullerni naatsorsuineranut naleqqiullugu Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut ingerlatseqatigiiffiit anginerpaat akiitsuinik naatsorsuinermit Air Greenland ilaajunnaarpoq. Air

Greenlandip akiitsui nunatta karsiata akiitsuini aalajaallisakkat naatsorsornerinut ilaajunnaarpoq, Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffimmi piginneqataassutaat 50 pct.-it inormagit.

Kommunit ullumikkut ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit akiitsoqartutut nalilerneqanngillat, pingaartumilli inissiaqarnermut tunngasuni sanaartornikkut ingerlatanut siunissamut taarsigassarsinerit akiitsut qaffannerinut tapertaassallutik. Kommunit taarsigassarsisinnaaneri naatsorsuineri siulianiittumi ilanngunneqanngillat.

Sanaartornermi ingerlatat aningaasalersornissaannut 200 mio. kr.-inik annertussuseqartunik Namminersorlutik Oqartussat taarsigassarsinissaat naatsorsuutigineqarpoq. Nuummi umiarsualivimmik nutaamik pilersitsinermi aningaasaliinissatut naatsorsuutigisat eqqaassanngikkaanni pingaarnertigut ilimagineqarpoq akiitsut qaffasiffii tamarmiusut patajaallissasut. Nuummi umiarsualivimmik nutaamik pilersitsinissamut Inatsisartut akuersinissaat apeqqutaavoq. Nuummi umiarsualivimmi nutaami aningaasaliinerup kingunerissavaa ullumikkumut naleqqiullugu akiitsut qaffasiffiisa qaffannerat, misissuinerilli annertuut takutippaat pilersaarut imminut akilersinnaassasoq. Allatut oqaatigalugu umiarsualivimmik nutaamik sanaartortoqanngippat assartuineri aningaasartuutit annerulissapput. Nuummi umiarsualivik nutaaq pillugu aningaasalersuinerup qanoq ittuunissaa suli aalajangerneqanngilaq. Kisianni akiitsut Namminersorlutik Oqartussanit imaluunniit pisortanit pigineqartumik ingerlatseqatigiiffimmit akiitsorineqalerpata pisortat akiitsoqarnerat tamarmiusoq qaffattussaassaaq.

Naliliisoqarpoq pingaarnertigut akiitsut ineriartornerat patajaatsuusoq. Taamaattorli naatsorsuutigineqarluni pingaartumik Royal Greenland A/S-ip akiitsut akilernissaat isiginiarlugu pimoorussilluni periuseqarnini ingerlatiinnassagaa. Tassunga ilanngutissaaq akiitsut qaffasinnerulernerinut tapertaasut suliniutit aatsaat aallartinneqartariaqarmata ingerlataq erniat taarsigassarsiallu akilersornissaannut aningaasalersuisinnaasumik isertitanik pilersitsisinnaappat.

2. Politikikkut aningaasaqarnikkullu anguniakkat

Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi pingaarnertigut anguniagaq tassaavoq Danmarkimiit ataatsimoortumik tapiissutinik isumalluuteqarunnaarnissaaq aamma politikikkut iliuseqarnissamut annertunerusumik kiffaanngissuseqalernissaaq.

Siunissaaq qaninnerusooq isigalugu aningaasaqarnikkut politikimi anguniagaq tassaassaaq Ingerlatsinermut Sanaartornermullu kontup (IS) ukiuni missingersuusiorfiusumi aammalu ukiuni missingersuusiorfiusuni pingasuni ataatsimoortuni oqimaaqatigiissaarneqarnissaa. Siunissaaq qaninnerusooq isigalugu anguniagaq alla tassaavoq nunatta karsiani aningaasartuutitut tamarmiusunut aningaasat tigoriaannaat 10 pct.-iutinnissaat.

Tamanna isumaqarpoq ukiuni ataasiakkaani allanngorartoqarsinnaasoq, piffissamili ukiuni sisamani IS-imi agguaqatigiissitsineq nulimiissasoq imaluunniit pitsaanerulluni, piffissamilu tassani akiliisinnaassuseqarneq 650 mio. kr.-it qaangersimassallugit. Anguniakkat taakku ukiumut aningaasanut inatsimmi pingaarnersiutinut tunngaviupput. Tassunga atatillugu isiginiarneqarpoq IS, IST pinnagu. Tamanna ukiumi ataatsimi amigartooruteqarfiusumik aningaasaliisoqarnissaanut periarfissiivoq, ukiumili tulliuuttumi sinneqartoorfiussalluni. Nalinginnaasumik nikingassuteqartarnerit akilersinnaajumallugit, assersuutigalugu sanaartornermi suliat imaluunniit akileraarutit, aningaasartuutinit tamarmiusunit minnerpaamik 10 pct.-imik aningaasanik tigorianaarnik peqarnissaq pisariaqarpoq. Peqatigisaanik pingaarpoq tassanngaannartumik suliniuteqarnissaq pisariaqalissappat sukkasuumik qisuariarnissamut Naalakkersuisut iliuuseqarnissaminnut kiffaangissuseqassallutik. Assersuutigalugu taamaattoqarpoq 2009-mi, taamani Royal Greenland A/S tassanngaannartumik aningaasanik pisariaqartitsilermat.

Aningaasaqarnikkut politikip siunissami ungasinnerusumi isertitat aningaasartuutillu akornanni oqimaatigiissaarineq qulakkiissavaa, taamaalillunilu aningaasanik aqutsineq attanneqarsinnaasoq qulakkeerlugu. Aningaasanik aqutsineq attanneqarsinnaasoq pisortat ingerlatsiviisa (Namminersortutik Oqartussat kommunillu) isertitaasa aningaasartuutaasalu akornanni assigiinnigissutitut uuttuutaasaaq piffissaq aningaasanut inatsimmi ukiut missingersuusiorfiusut qaangerujussuarlugit. Pisortat aningaasaataanni tamarmiusuni piffissami sivisuumi sinneqartoorutissatut amigartoorutissatullu naatsorsuutigineqartut uuttortarnerisigut pisortat ingerlatsivii siunissami aningaasalersorneqarneranni maanna aaqqissuussineq nalilerneqarsinnaasaaq. Tamanna aningaasanut takussutissatigut uuttorneqartarpoq, 2040 tikillugu naatsorsuisinnaasoq.

Naatsorsuinerit kingulliit takutippaat pisortat aningaasaataannik maanna aaqqissuussinerup ingerlatiinnarnissaanut akissaqartoqanngitsoq. Tamanna kingullermik Aningaasarsiornermi Siunnersuisoqatigiit nalunaarutaanni 2012-imeersumit uppenarsarneqarpoq. Taamaattumik pisortat aningaasaqarneranni siunissami ungasissumi atasinnaasumik aaqqissugaanermik qulakkeerisinnaasumik nutarterinermi ullumikkut eqqarsaasersoreernissamut pisariaqartitsisoqarpoq. Aningaasaqarnermi piviusumik malunnaatilimmik siuariartitsinissaq anguniagaavoq. Naalakkersuisut anguniagaraat namminersortuni aamma pisortat ingerlataqarfiini naammassisaqarsinnaassutsimik annerulersitsisumut tunngaviusinnaasumik pingaarnertigut toqqammavinnik aalajangersaanissaq, kiisalu inuussutissarsiutinik siuariartorfiusunik siuarsaasunik toqqammavitsigut atukkanik aalajangersaanissaq. Tamanna ilaatigut pissaaq kajumissaataasunik aaqqissuussinerit pitsaaningortinnerisigut aamma pisortat aningaasaataannit siunnerfeqarnerusumik atuisoqarneratigut.

Naalakkersuisut aningaasaqarnikkut ingerlatsinerannut anguniakkat aalajangersimasut kingulianiittumi eqikkarneqarput.

Aningaasaqarnikkut politikkimut tunngatillugu anguniagassat tunngaviillu

Aningaasaqarnikkut politikimi anguniakkat

- Danmarkimit ataatsimoortumik tapiissutinik pinngitsuuisinnaannginneq
- Siunissami qaninnerusumi anguniakkat
 - Ukiuni missingersuusiorfiusuni IS-ip oqimaaqatigiissinnissaa
 - Nunatta karsiani aningaasartuutitut tamarmiusunut atatillugu aningaasat tigorianaanaat 10 pct.-iunissaat
- Siunissamut ungasinnermut anguniakkat
 - Piffissap sivilisunerusup ingerlanerani aningaasanik aqutsinermi politiki attanneqarsinnaasoq
 - Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ineriartornivik

Aningaasaqarnikkut politikimi anguniakkat

- Pisortat aningaasaliissuteqartarnerisa nalilersorneqarnissaannut tamanut piunasaqaatit
- Pingaaruteqartumik aningaasartuutaasut, atuutereersut nutaallu, tamarmiusut qanoq sunniuteqarnerisa nalilersorneqarnerat
- Politikikkut anguniakkani anguniakkanut tapertaasumik kajumissaanermut aaqqissuussineq
- Tapiissutigineqartut tamarmik piffissamik killiligaassapput, aamma inuussutissarsiutitigut tapiissutinut tunngatillugu nunatta karsia taamaallaat suliniutinut aningaaserivimmi imaluunniit assingusumi akiligassarsinissamut naliliisarfiusumi akiligassarsinissamut naliliiffigineqarsimasunut tapiissuteqartassaaq imaluunniit qularnaveeqqusiisassaaq.
- Suliffeqarfimmi pigisanik nalilinnik aserfallatsaaliinissap isumannaarneqarnissaannut tamanut malittarisassat, tassa aserfallatsaaliinissamut kinguaattooqqanerup atuuttup sivilsorsarneqannginnissaa qulakkeerniarlugu.
- Aserfallatsaaliugassatut kinguaattooqqasut ikilisarniarlugit immikkut ittumik suliniuteqarneq.
- Immikkut ittumik isertitat ilinniartitaanermi sanaartornernut aningaasaqarnikkut politikimi pingaarnertut anguniakkanut tapersiisunut salliutillugit atorneqassapput, tassa ingerlatsinerup annertusineqarneranuunngitsoq.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermut tunngaviit pisortat aningaasaqarnerannik allaffissornikkut politikikkut aqutsinermut toqqammaviliivoq. Kingulianiittumi tunngaviit itisileriffigineqarput.

Pisortat aningaasaliissuteqartarnerat pillugu tamanut atuuttussamik tunngavissanik suliaqartoqassaaq. Taamaalilluni Namminersorlutik Oqartussani, kommunini aammalu aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinni Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuni aningaasaliinerit ataqaatigiissaarnissaat qulakkeerneqassaaq. Aamma pisortat tamakkiisumik taarsigassarsinerannik aqutsineq pillugu immikkoortoq 1.4 takujuk. Taamaalilluni allatut aningaasaliissuteqarsinnaasut imminnut assersuunneqarsinnaanerat qulakkeerneqassaaq, pingaarnersuisarnerlu paasissutissanik tunngavissaqartinneqalerluni. Inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut kinguniinik nalilersuinermi ilitsersuusiorluni sulineq ingerlanneqarpoq, pilersaarutit assigiinngitsut pingaarnersiornerinut atatillugu assersuussisinnaanerup qulakkeerneqarnissaanut atorneqarsinnaasoq. Ilitsersuinermi pisariaqarpoq aningaasaliinermi aalajangersimasumi aningaasaqarnikkut isigisassat pillugit eqqarsaatersuutit aamma ilaatigut nunap immikkoortuani, inooqataanikkut avatangiisitigullu atasinnaassusia pillugu eqqarsaasersuutit saqqummiunneqarlutik.

Aallaavittut immikkoortut aningaasartuuteqarfiusut pingaaruteqartut tamarmik sunniutaat uuttorneqartassapput. Sunniutinik uuttuinerup atorneqarneratigut suliniutip imaluunniit pilersaarutip aalajangersimasumik naammassineqarnissaa imaluunniit ingerlatinneqarnissaanik kissaateqartoqarnerisooq nalilersorneqarsinnaalissaaq. Takussutinik uuttorneqarsinnaasunik aalajangersimasunik saqqummiussinikkut aamma taakku takussutissanut toqqarneqartunut qanoq pitsaatigisumik eqqortitsisinnaaneri malillugit suliniutip pingaarnersiornerisigut pisortat aningaasaataat sunniuteqarnerusumik siunnerfeqarnerusumillu atorneqarsinnaapput. Immikkoortut ilaanni tamatumani siuarsimareertoqarpoq, tassunga ilanngullugu pingaartumik ilinniartitaanermut tunngasoq, peqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarnermut atatillugu EU-mit piumasaqarnerup malitsigisaanik. Immikkoortuni allani takussutissat ineriartortinnissaat pisariaqarpoq aamma pitsaasumik sunniutinik uuttuisinnaanermut nalunaarsukkatigut tunngavinnik pissarsinissaq. Tamanna ukiuni aggersuni Naalakkersuisunit malitseqartinneqassaaq.

Suliniutit nutaat tamarmik sapinngisamik naalakkersuinikkut aningaasaqarnikkullu anguniakkanik tapersersuisut kajumissaanermut aaqqissuussinerit qulakkeernissaannut iluaqutaassapput. Tamanna ingerlataqarfanni ataasiakkaani aamma ingerlataqarfiit akornanni atuuppoq. Pisortanit pisartakkat namminerlu isertitat katinnerini koruuninut isertitarineqartunut kingullernut akileraarutit katiterneqarsimasut annikillissinnerisigut suliffeqarfiit isumaginninnermullu tunngasut assersuutigalugu akornanni ataqaatigiinnernut tunngasut pitsaanagerusumik tunngavissaannik aalajangersaasoqarneratigut inuiaqatigiinnut ataasiakkaanullu iluanaarutit anguneqarsinnaapput. Pisortanit pilersorneqarneq imaluunniit pisortanit tapiissutisisarneq pinnagu sulinissamut ataasiakkaat aningaasatigut kajumissaataanni ataqaatigiinnertigut ajornartorsiutaasinnaasut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap aamma Aninaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit uppersarsareerpaat. Inuit ilaannik sulilernissamut piviusumik aningaasatigut kajumissaatissaqanngilaq. Pisortat ingerlataqarfiini, Namminersorlutik Oqartussani aamma Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni aningaasanik iluanaarniartoqartarneranik suli ajornartorsiuteqartoqarpoq. Pingaarnertigut kajumissaatit

aaqqissugaanerisa sunniutaannik nalilersuineq politikikkut suliniummi nutaami tunngaviulluinnarluni.

Tapiissutitut aaqqissuussinerit, qularnaveeqqusiinerit tapiissuteqariaatsilluunniit allat aallartinneqassappata taakku piffissaat killilersorneqassapput. Maannakkut tapiissutit aaqqissuussinerit taakku sunniutaannut naleqqiullugit aamma nalilersorneqartariaqarput. Pisuni aningaaserivimmi akiligassarsisinnaanermilluunniit naliliisarfimmi akiligassarsisinnaanermik naliliisoqarsimatillugu nunatta karsia aallaavittut isigalugu aatsaat tapiissuteqartassaaq. Inuussutissarsiutinik siuarsaneq pillugu inatsimmi aaqqissuussinerik nassaasaqarpoq aallarnisaasut piffissami siullerpaami ikiorserneqarnissaannik siunertaqartunik. Tassani immikkoortoqarsinnaavoq taamaattoqarnissaanik piumasaqarnissaq naleqqutinngitsuusoq nalilerneqarluni.

Illu illersorneqarsinnaasumik ingerlaavartumillu aserfallatsaaliorneqanngitsoq ukiut 40-t 50-it ingerlanerini isaterneqassaaq, illuli aserfallatsaaliorneqartoq aatsaat ukiut 75-100-t qaangiuppata isaterneqassalluni – illup atorneqarnera apeqqutaatillugu. Pisortat illuutaannik nutaamik sanaartornermut isaterinermullu aningaasanut inatsimmi aningaasat annertungaatsiartut ullumikkut atorneqartarput. Isaterinermut nutaanillu sanaartornermut taarsiullugu aserfallatsaaliinermut aningaasat amerlanerusut atorneqarpata tamanna inuiaqatigiinnut akikinnerusaaq. Taamaattumik illut pisortallu suliffiutaat ullutsinnut naleqqunnissaannik qulakkeerisussamik sulineq aallartinneqarpoq, peqatigisaanik maannakkut aserfallatsaaliinikkut kinguaattoorneq annertusineqarnani. Taamaaqataanik aserfallatsaaliinermi ullumikkut kinguaattoorutit annikillisarfiarlugit suliniuteqartoqassaaq. Tamanna isumaqarpoq aserfallatsaalilluni suliniutinut aningaasatigut killiliussat ullumikkumut naleqqiullutik annertusineqassasut aamma sanaartornissamut suliniutit nutaat aningaasalersorneqarnissaannut tamatumalu kingorna pisariaqartutigut aserfallaatsaaliorneqarnissaasa naammassineqarnissaannut pilersaaruteqassallutik.

Immikkut ittumik isertitat ingerlatsinermut aningaasartuutinik amerliliiinermut atorneqartariaqanngillat. Naalakkersuisut kissaatigaat, soorlu 2010-mi aamma 2011-mi annertuunik, utaqqiisaasumillu uuliamik aatsitassanillu ujaasinerniit immikkut ittunik isertitaqartoqartoq, ilinniarfinni sanaartornermut aamma ilinniartitaanikkut suliniutinut, innuttaasut isertitaannik ataavartumik qaffatsitsisinnaasunut taakku salliutinneqassasut. Ilinniarfinnik sanaartornermut ingerlatsinermi aningaasartuutit ilinniartitaanermut sillimmatiniit aningaasalersorneqassapput. Suliniutit, suliffeqarnermik qaffatsitsisut, aaqqissuunneqassapput, taamaalilluni siunissami qanittumi suliffinnik pilersitsisoqarluni siunissamilu ungasinnerusumi iluanaaruteqartitsisunik aamma aaqqissugaanikkut suliffissaaleqinermik ikinnerulersitsisunik. Assersuutigalugu sulisinnaasut pikkorissartinneqassapput, taamaalillutik taakku inuussutissarsiutit siuariartorfiusut ineriartortut ilaattut piareersimasunngorlutik. Tassunga ilanngutissaaq suliffeqarfiit sulisussanik pissarsinissamut sapersarfiini taamaattumillu sulisut tikisitsisarfiini imaluunniit atorfinnik nunanut allanut nassiusisarfiini atorfinnik inuttaliinissaq pisariaqartinneqarmat. Taamaalilluni ullumikkut atorfinnik inuttalerneqanngitsunik peqareerpoq assersuutigalugu raajaleriffiit ilaanni imaluunniit nunanit allaneersunit sulisunit ilinniarsimangitsunit inuttalerneqartunik.

Pingaarpog erseqqissassallugu suliniutit ataasiakkaat akornanni aamma ataatsimoortumik nalilersuisoqassammat. Immikkoortuni 2.2-2.12-imi immikkoortut pingaarnertut ataasiakkaarlugit misissornerqarput, pisortat suliniutaannut atatillugu sunniutinik nalilersuinerit annertunerusumik atornerqarnissaat pillugu suliarinninneq isiginiarneqarluni. Sunniutinik uuttuinerup atornerqartuerneratigut aamma Key Performance Indicators (KPI) atornerqarnertigut, immikkoortut akornanni pingaarnersiuiinissamut tunngaviit pitsaanerulissapput.

2.1. 2014-imut aningaasanut inatsit

Naalackersuisut aningaasaqarnikkut politikimi anguniagaat tunngavissaallu 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuutip suliarineqarnerani tunngavigineqarput aammalu inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa akisussaassuseqartumik patajaatsumillu aqunneqarnissaa pillugu naalackersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissummi oqaasertanik toqqaannartumik aallaaveqarlutik. Aningaasaqarnikkut politiki aningaasanik inatsimmik suliaqarnermi pingaarnersiuiineq eqqarsaatigalugu aammalu siunissaq qaninnerusooq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit aningaasaqarnikkut anguniakkat pingaarnertut aammalu immikkoortunut periusissani ataasiakkaanik aningaasaqarnikkut politikip akornanni ataqatigiittoqarnissaanik qulakkeerinissamut sakkussaavoq pingaarutilik.

Aningaasaqarnikkut politikimi maanna tunngaviusumik aporfiusooq tassaavoq aaqqiissutissat siunissami ungasinnerusumi assersuutigalugu ataatsimut isigalugu ilinniagaqassutsip appasinnera eqqarsaatigalugu aaqqiissuussaannikkut unammilligassanut aaqqiissutissanut tapertaasussat aammalu siunissami qaninnerusumi assersuutigalugu suliffissaaleqinerup annertunera eqqarsaatigalugu unammilligassat akornanni pingaarnersiuisoqarnissaa. Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermut anguniakkat siunissami qanittumi aamma siunissami ungasinnerusumi unamminartut eqqarsaatigissavaat.

Annertunerusumik nammineersinnaaneq, inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut imminnut napatittut pillugit siunissami ungasinnerusumi anguniakkat, aamma ingerlataqarfiit akornanni suliniutit ataqatigiissut aamma nunami naligiinnerusumik ineriartorneq pingaarnersiuiinerni najoqqutassaapput.

Kisianni ingerlatsinermi annertuunik allatut pingaarnersiuisoqarneratigut aamma sanaartornermi pitsaasunik aningaasaliisoqarneratigut politikikkut pingaarnertigut anguniakkat tapersorsornissaat 2014-imut AIS-imi pissutsinik arlalinnik kigalaaquserneqarput:

- Immikkoortunut periusissanik taakkulu piviusunngortinneqarnissaannut siunnersuutinik suliarinninnissaq pillugu suliaqarfinni qitiusuni arlalinni maanna pilersaarusiornermik suliaqartoqarpoq, tassunga ilanngullugu peqqissutsimut ilinniartitaanermullu tunngasuni.

- Ullumikkut sanaartornermi immikkoortunut pilersaarutini politikikkut anguniakkanut pingaarnernut ikorfartuutaasussanik peqanngilaq. Taamaattumik 2014-imut AIS-imut ukiunut arlalinnut sanaartornermi pingaarnersiuinissamut aalajangiinissamut naammattunik tungavissaqarnani.
- 2012-imi aamma 2013-imi aningaasarsiornermi ingerlanerliorneq isertitat appasinnerutippai suliffissaaleqinerullu akiornissaanut aningaasartuutit qaffatsillugit.

Taamaattumik 2014-imut AIS-imi arlaatigut iliortoqarnissaanut periarfissaqarpoq. Siusinnerusukkut aqutsisimasunut naleqqiullugu ineriartornermik allangortitsisinnaasumik siunnerfeqartumik allatut pingaarnersiuisoqassasoq Naalackersuisut siunnersuutigaat aamma 2015-imut AIS-imi pingaaruteqartussanik annertunerusumik pilersaarusiornermik aallartitsisoqarluni.

2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuusiornermi Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitamiit inassuteqaatinut aamma nutarterinernut, siunissami ungasinnerusumi pisortat aningaasaqarnerannik atasinnaangortitsisunut Naalackersuisut isummersorput. Ingerlatsinermi sanaartornermilu piffissami tamarmiusumi 2014-2017-imut isertitat aningaasartuutillu oqimaaqatigiinnissaat pillugu aningaasatigut politikimi anguniakkat angunissaannut iluarsartuusseqinnerit tapersiissapput.

2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuut 2014-imi IST-mi (ingerlatsineq, sanaartorneq taarsigassarsinerlu) 76,3 mio. kr.-inik amigartooruteqarfiusoq Naalackersuisunit saqqummiunneqarpoq. IS (ingerlatsineq sanaartornerlu) kisiisa tungavigalugit naatsorsuineq 2014-imi 102 mio. kr.-inik amigartoorfiussaaq, piffissamulli 2014-2017-imut tamarmiusumik IS-imi 41 mio. kr.-inik sinneqartoortoqassalluni.

Piffissamut 2014-2017-imut IS-imi ataatsimoortumik sinneqartoorneq anguneqarpoq nutarterinerit pisortat karsiini 2015-imi 10 mio. kr.-inik, 2016-imi 112 mio. kr.-inik aamma 2017-imi 173 mio. kr.-inik pitsanngoriarnermik kinguneqartussatut missingersuusiorneqarmata.

Tabel 4. 2014-imut AIS-imi aningaasartuutit isertitallu missingersuutigineqartut.

	AIS 2014	UM 2015	UM 2016	UM 2017
Ingerlatsineranut aningaasartuutit	2.807,80	2.797,00	2.687,70	2.632,70
Aningaasartuutit inatsisitigut pisussaaffiusut	1.052,80	1.075,30	1.102,50	1.128,80
Tapiissutit	2.080,90	2.079,00	2.040,20	2.001,80
Sanaartornermut aningaasartuutit	739,6	639,1	555,2	545,2
Isertitat	-6.604,80	-6.527,60	-6.491,90	-6.479,50
Katillugit IST (Ingerlatsineq, sanaartorneq taarsigassarsinerlu)	76,3	62,9	-106,3	-171,1
Katillugit IS (Ingerlatsineq sanaartornerlu)	102,0	108,2	-98,1	-153,2

Paasisutissarsiffik : 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuut

Naalakkersuisut nutaat aningaasarsiornikkut ingerlanerliornermik sunnerneqarsimasumik aningaasaqarnermik tigusaqarput. Aningaasarsiornikkut ingerlanerliornerup ajortumik sunniutai annikitsumiitinniarlugit suliffissaqartitsiniarnernut suliniutit annertusineqarput, aamma Nuup avataani sanaartornikkut suliat amerlanerit aallartinneqassallutik. Taamaattumik ukiuni 2014-imi aamma 2015-imi aningaasanut inatsisissatut siunnersuutini amigartoortoqarpoq.

Taamatut aningaasarsiornikkut pissuteqartumik amigartoorneq utaqqiisaasuupput sinneqartoornernillu malitseqassallutik, aningaasarsiornikkut pissutsit mumippata aamma aaqqissugaanikkut aningaasartuutit annikillisinneqarnissaat siunertaralugu nutarterinerit pisariaqartut naammassineqarpata pisortanilu ingerlatani isertitani tunngaviit qaffappata.

Naalakkersuisut ilimagaat ukiualuit qaangiutsinnagit aatsitassarsiorluni ingerlatat aallartinneqassasut, suliffeqarnikkut pissutsinik pitsanngorsaasinnaasut aamma akileraarutitigut isertitat nukittorsarlugit taamaalillunilu pisortat aningaasaqarnerisa aaqinneqaaqqinnissaannut iluaqutaallutik. Siunissamili ungasinnerusumi atasinnaanermut pingaarluinnarpoq pensionitigut, isumaginninnermi pisartakkatigut, ineqarnermut tapiissutini aamma akileraartarnikkut iluarsartuussinerit naammassineqarnissaat aamma aatsitassarsiornermik ingerlatsinerup malitsigisaanik isertitat ingerlatsinikkut sanaartornikkullu ingerlatanut nutaanut atorineqarnatik kisianni Namminersorlutik Oqartussat kommunillu aningaasaqarneranni oqimaaqatigiinnerup pilerseqqinneranut atorineqarlutik.

2.2 Pisortat ingerlataqarfiiq iluarsartuussineq

Pisortat aningaasartuutaasigut tatisimanneq ukiuni qulikkuutaani aggersuni qaffassaaq, siusinnerusukkut taaneqareersutut, inuit katitigaanikkut ineriartornerisa kingunerisaannik,

aaqqiissutissarlu kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni ataatsimoornikkut nassaarineqassalluni. Maannakkut tunngavigineqartut malillugit pisortat ingerlataqafiini naleqqussaaneq pisariaqarpoq, aamma namminersortut ingerlataqafiini piviusumik siuariarnissamik pisariaqartitsisoqarluni.

Pisortat ingerlataqafiinik naleqqussaaneq pisariaqarpoq, pisortat missingersuutitigut killiliussat sukangasuut iluanniinnissaq pissutigalugu aamma ilinniartitaanermi suliffeqarnermilu naammattunik aningaasaliinissat qulakkeerniarlugit. Tamatuma kinguneraa aningaasartuutit uninngatinneqarnissat, aamma pisortat ingerlataqafiini sulianik naammassinninneq pisariillisarneqassalluni. Naalackersuisooqatigiit isumaqatigiissutaasa nanginneranni pisortani allaffeqarfiit pisariillisaaffiginissat, inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa akisussaassuseqartumik patajaatsumillu aqunneqarnissat pisortanilu aaqqissugaanermi nalilersueqqinnissaq pillugu anguniagaqarlunilu suliniuteqarneq. Taamaattumik 2009-mi aaqqissuusaanermi iluarsaaqqinnermik aamma iluarsaaqqinneq kissaatigineqartutut sunniuteqarsimanersoq pillugu nalilersuisoqassaaq.

2012-imut (2011) kommuninut naatsorsuutit aamma 2013-imut missingersuutit tabel 5-imi takutinneqarput.

Tabel 5. 2012-imut naatsorsuutit aamma 2013-imut missingersuutit, mio. kr.

	KUJ N2012	KUJ M2013	SER N2012	SER M2013	QEQ N2012	QEQ M2013	QAA N2011*	QAA M2013	KATIL- LUGIT N2012*	KATIL- LUGIT M2013
Ingerlatsineq	418	451	1.332	1.308	600	551	989	1.023	3.339	3.333
Sanaartorneq	8	16	100	295	110	61	37	47	255	419
Aningaasartuutit katillugit	426	457	1.432	1.603	710	612	1.026	1.060	3.594	3.732
Isertitat	446	480	1.496	1.464	662	618	1.089	1.115	3.693	3.677
Inerera	20	13	64	-139	-48	6	63	45	99	-75

*2014-imut AIS-ip suliarinerani Qaasuitsup Kommunia pillugu 2012-imut naatsorsuutit pigineqanngillat.

Taamaattumik tabelimi 2011-mut naatsorsuutit atornerqarput.

Oqaaseqaat: 2012-imi naatsorsuutit inaarutaasumik akuersaarneqanngillat.

Paasisutissarsiffik: Kommunit

Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermt Naalackersuisoqarfik kommunit aamma KANUKOKA suleqatigalugit 2012-imi ukiakkut kommunini aamma Namminersorlutik Oqartussani sipaarnissamut pisariillisaanissamullu periarfissat pillugit misissueqqissaarnermik aallartitsipput.

Siunertaq tassaavoq pisortat ingerlataqafiini aningaasaqarnermi ataatsimoortumik paasisaqarnissaq aamma immikkuualuttutigit paasisaqarnerunissaq – tassunga ilanngullugit kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussani akornannilu pisortat aningaasartuutaasa katitigaaneri qaffasissusiilu. Namminersorlutik oqartussani kommuninilu aningaasartuutinik misissueqqissaarnermi immikkoortoq siulleq pillugu nalunaarusiaq pigineqarpoq. Siunertarineqarpoq annertunerusumik misissueqqittoqassasoq.

Naammassisaqarsinnaassutsinik misissueqqissaarnerit siunissami pisortani namminersortunilu ingerlataqarfiit ineriartorneranni kissaatiginartutut pisariaqartutullu Naalackersuisunit isigineqarput. Namminersortuni pisortallu ingerlataqarfiini annertunerusumik naammassisaqarsinnaassuseq atugarissaarnerup qaffasissusiata qaffannerunissaanut tunngaviuvoq.

Namminersorlutik Oqartussat kommunillu akornanni suleqatigiinneq

Pisortat ingerlataqarfiisa nutarternissaannut iliuuseqarnissamut pilersaarut aamma Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni agguarneq Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni suleqatigiinneq pillugu misissueqqissaarnissami erseqqinnerusumik allaaserineqarpoq.

Misissueqqissaarnermi siunniunneqarpoq Namminersorlutik Oqartussat aamma Kommunit akornanni suleqatigiinneq, suli suleqatigiinnissamut ataatsimut najoqqutassat tassani saqqummiunneqarlutik.

Sulinissamut tunngavissami naalackersuisooqatigiit isumaqatigiissutaanni anguniakkat suliniutillu makkuupput:

- Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat akisussaassuseqartumik allanngoranngitsumillu aqunneqassasoq.
- Immikkoortut akornanni annertunerusumik suleqatigiittoqalersinniarlugu pisortat aaqqissuussaannerat nalilersoqqillugu.
- Sullissineq ajornerulersinnagu pisortat allaffissornerat pisariillisarlugu.
- Kommunerujussuit pilersinneranni ataatsimoortitsinermi siunertap malinneqartarnera misissorlugu.

Misissueqqissaarnermi ilaatigut siunniunneqarpoq sanaartornermut tunngasuni akisussaaffiup ilaa annertunerusoq kommuninut nuunneqassasoq, ilaatigut siunissami aserfallatsaaliinermi kinguuaattoornissaq pinngitsoortinniarlugu aamma immikkoortuni ataasiakkaani ingerlatsinermut, aserfallatsaaliinermut sanaartornermullu akisussaaffiit ataqatigiinneri qulakkeerlugit.

Pingaarnersiuiineq nalilersuinerlu

Misissueqqissaarnermi pisortat ingerlataqarfiini sulianik naammassinnittarnerit pillugit aamma kommunit Namminersorlutik Oqartussallu akornanni agguarnerit pillugit nutaamik eqqarsarnissaq siunniunneqarpoq. Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitamit pisortat aningaasaqarneranni pisortanut ataatsimoortumik unamminartut erseqqissarneqarput, pilersaarutini aqutsinermi nalilersuinermilu siunnerfeqartumik suliniuteqarluni pissutsinik aqutsinissamut ataatsimoortumik suliniuteqanngippata aningaasalersuinikkut nikinganermik kinguneqartussaalluni.

Tamanna isumaqarpoq pisortat pilersaarutaannut suliniutaannullu atatillugu anguniagaq sunniutinillu uuttuinissaq annertunerusumik isiginiarneqassasut, tassunga ilanngullugu anguniakkatut aalajangiussat anguneqarsimanerinek takussutaasinnaasunik saqqummiussinerit.

Pilersaarutininik nalilersuinermit misilittakkat katersornerisigut tunisassiornermit sullissinikkullu tunniussani isummat suliniutillu kommunit killeqarfiit suliaqarfiillu assigiinngitsut akimorlugit nuunneqarsinnaassapput.

Pisortat ataatsimoorlutik ERP-mi suliniutaat, Pisariillisaaneq, aningaasaqarnermik aqutsineq pillugu ataatsimoorussamik pitsaanerumsumillu tunngaveqarnerup qulakkeerneqarnissaanik kiisalu anguniakkatigut killiliussatigullu aqutsinermut tapersersuisunik aqutsisuniit paasissutissiisarnermut attuumassuteqartunik periutsinik sakkussanillu tunniussisoqarnissaanik anguniagaqarpoq. Aningaasatigut aqutsinermut aamma aqutsisuniit paasissutissiisarnermut pisortanit ataatsimoorussamut tunngavik ataaseq ilimagineqarpoq immikkoortuni arlalinni iluanaaruteqartitsissasoq, piffissap ingerlanerani anguneqartussanik:

- Aningaasaqarnermi piginnaanngorsaaneq. Aningaasaqarnikkut sulisuni aamma pisortani.
- Aningaasaqarnerneq, nukit ingerlatallu pillugit aqutsisunut paasissutissiineq. Nalunaarsukkanik attuumassuteqartunik katersineq, saqqummiussineq pitsaassutsinillu qaffaaneq. Nalunaarsuiffiit ataatsimoorussat. Tassunga ilanngullugit akiligassaqaqarfiit akiitsortillu ataatsimoortumik aserfallatsaaliorderi.
- Ataatsimoortumik imaqaqartitsineq. Tassunga ilanngullugu akigititanik, inatsisit tunngavigineqartut il.il. ataatsimoortumik aserfallatsaaliorderneqarneri. Nalunaarsukkat qitiusumi inissinneqassapput kisianni sumiiffinniit atorineqassallutik.
- Ataatsimoortumik ilisimasat. Ilisimasat susassaqaqartuni pigineqartut – inunni ataasiakkaaniunngitsoq.
- Qaffasinnerumsumik pisariillisaaneq. Aaqqissuussatigut ataqatigiinnerit nalunaarsukkallu ataqatigiinnerisigut aningaasaqarnermik aqutsineq nukinnillu pitsaanngorsaaneq.
- Pisortat ingerlataqarfiini tamani annertunerumsumik suleqatigiinneq.
- Digitalit annertunerumsumik atorineqarneri.
- Innuttaasunik kiffartuussinermi annerumsumik assigiissaarineq.
- Annerumsumik nakkutilliineq uppersaanaerlu.

Inernernik sunniutinillu tunniussisarnerit uppersaarsarneqarsinnaaneri sulianik naammassinninnermi aningaasaqarnikkut kiffaannngissuseqaqartitsilerput, tassani sunniutinik uuttuinerup aalajangiinissamut tunngaviit pitsaanerulernerat qulakkeertarmassuk. Ingerlataqarfinni immikkoortut amerlanersaat taamaattumik suliniutinik pilersaarutinillu aallartinneqarsimasunik sunniutinik uuttuisinnaassapput, aamma pilersaarutininik allaaserinninnermi Key Performance Indicatorit (KPI) atuutilersinneqarlutik, ingerlaavartumik nalilersuisoqarsinnaalluni. Suliniummi imaluunniit pilersaarummit ataatsimiit sunniutit uuttorneqartut kommunini killeqarfiit, pisortani oqartussat suliaqarfiillu akimorlugit ilisimasanik avitseqaqatigiiffiusinnaassapput.

2.2.1 Akiligassanit akilinngitsuukkat

December 2011-mi akiligassanit akilinngitsuukkat pillugit nassuiaat tunuliaqutaralugu kommuninit aamma Namminersorlutik Oqartussanit sinniisoqartumik suleqatigiissitamik pilersitsisoqarpoq. Sulineq ilaatigut peqataasuni marlunni nukissaaleqineq pissutigalugu kinguaattoorpoq, ilaatigut

kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutissamik nutaamik sulineq pissutigalugu, tassani aamma akiligassanit akilinngitsuukkatigut ajornartorsiutit ilaallutik.

Tabel 6. Akiligassatigut akilinngitsuukkat ineriartorneri januar 2012-imiit januar 2013-imut

Akilinngisat suuneri	jan. 2012		jan. 2013	
	Suliat	Akilinngisat	Suliat	Akilinngisat
	Stk.	Kr.	Stk.	Kr.
Meeqqanut akilersuutit	63.108	272.559.820	64.531	289.157.716
Akileraarutissat sinneri	5.092	42.557.130	4.457	44.726.196
ESU	109	67.346.414	103	64.715.667
A-mik akileraarutit	433	202.485.019	2.296	173.313.090
Ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat	86	3.244.341	73	3.361.858
Ineqarnermut akiliutit	7.336	59.638.916	7.349	64.741.796
Akileraarutit erniaat	5	34.064	1.635	3.196.140
Kommuninut akilinngisat assigiinngitsut	16.781	37.429.153	17.697	39.545.172
Ikiuineq utertillugu akilerneqartussat	5.758	25.410.855	5.562	25.143.991
Ilinniagaqartut taarsigassarsiaat	671	10.597.634	648	9.930.689
Ulluunerani paaqqinniffiit	18.443	14.832.613	18.139	14.199.822
Eqqagassat	61.316	16.667.533	68.378	18.287.110
Kommunini inuussutissarsiortunut taarsigassarsiat	391	4.497.244	360	4.241.885
Namm. Oqartussanut akilinngisat assigiinngitsut	1.520	13.835.663	2.218	12.385.676
Illumut taarsigassarsiat	458	24.623.764	358	18.215.717
Nammineq illuliornermi taarsigassarsiat	591	7.977.890	509	6.771.317
Innaallagiq/imeq	8.106	4.742.232	6.614	4.007.442
Meeqqanut inissinneqartunut angajoqqaat akiliutaat	14.245	21.350.018	16.663	24.560.407
Nunanit avannarlernit piunasaqarnerit	1.562	25.685.878	1.576	24.088.094
Akilinngisat allat	6.728	3.188.577	6.751	4.457.087
Katillugit	212.739	858.704.758	225.917	849.046.872

Paasissutissarsiffik: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Akiligassani akilinngisat tamarmiusut piffissami januar 2012-imiit januar 2013-imut apparput, pingaartumik akileraarutini A-ni pissarsiassat malunnartumik ikilineqarlutik. Naliliisoqarpoq, ilanngaassisarneq, 2012-ip aallartinnerani atuutilersinneqartoq, malunnaatilimmik appararnermut pissutaanerpaasoq. Akiligassanik akiliisitsiniartarnermi tamarmiusumi pitsanngoriartoqarpoq. Peqatigisaanik akilinngisat pillugit suliat amerlassusaat 13.000-t missaannik qaffariarput. Akiligassat ilaat, assersuutigalugu eqqagassat aamma meeqqanut inissinneqarsimasunut angajoqqaat akiliutaat amerlapput taamaalillutillu allaffissornikkut suliaallutik pisariusut

anigaasartuutitut naleqqiullutik akilerneqarnissaannik periarfissat killeqarlutik. Kommunini aamma Namminersorlutik Oqartussani akiliisitsiniartarnerni suleriaatsit aamma ilanngaassisarnermi suleriaatsit qanoq allanngortinneqarsinnaaneri eqqarsaatigisariaqarput, taamaalilluni nukinnik atuinermi illersorneqarsinnaasumik iluanaaruteqarneq anguneqarluni.

2.2.2 Digitalinngortitsineq aamma IKT-mi periusissaq nutaaq

Ukiuni aggersuni digitalinngortitsinermi siunnerfeqartumik anigaasaliinerit pisariaqarput. Allaffissornikkut qarasaasiatigut aaqqiinerit aamma innuttaasunut sammisunik imminut kiffartuunnermik aqqissuussinerit pisortat ingerlataqarfiisa ataqatigiinnerinik, sunniuteqarluarnerinik paasiuminartuunerannillu iluaqutaanissaasa qulakkeerneqarnissaat pisariaqarpoq.

Digitalinngortitsinerup iluatsinnissaanut tunngaviit pingaaruteqartut tassaapput:

- Pisortat digitalinngortitsinermi pilersaarutaat ataatsimut paasisaqarneq aserfallatsaaliorneqassaaq. Anigaasaqarnikkut killiliussani suliniutit nutaat akornanni pingaarnersiuisoqarnissaannut tamanna periarfissaqartitsivoq, aamma pilersaarutit ingerlanneqartut ataqatigiissaarneqarsinnaallutik. Kikkut tamarmik tunngavilersorluakkanik suliniutitigut pilersaaruteqassapput erseqqissunillu iluanaaruteqarlutik.
- Digitalinngortitsinerup ineriartortinneranut pisortat ataatsimoorussamik periuseqarneri assigiissaarinerlu patajaallisarneqassaaq aamma pisortat ingerlataqarfiini assigiinngitsuni pilersaarutinik nutaanik tamanik suliaqarnermut toqqammaviussallutik.
- Pilersaarutit iluatsittumik naammassineqarnerannit misilittakkat digitalinngorlugit aalajangersimaneqassapput, taamaalillunilu digitalinngortitsinermi pilersaarutit nutaat naammassineqarnissaannut pitsaanerpaamik tunngaviunissaat qulakkeerneqarluni.

Digitalinngortitsinermi pilersaarutit amerlanertigut teknikimut tunngasut isiginiartarpaat isumaqatigiissutinullu tunngasut puigorneqartarlutik pingaartumillu suliffeqarfimmi atulersinneqarnissaa, sulisut suleriaasiannik allanngortitsinermik pisariaqartitsisartooq taamaalillunilu sungiusarnissaaq allanngortitsinermilu aqutsinermik. Amerlanertigut iluanaarutit ikittuinnaasarput (imaluunniit soqartarani), assersuutigalugu pitsaassutsikkut pitsannguutit imaluunniit pisariillisaanerit. Pilersuisunik suliatigut ilinniarsimasunik suleqateqarnermut iluaqutaasunik qarasaasiaqarnikkut isumalluutinik piginnaasaqartunik atuisoqarneratigut neriuutigineqarpoq suliarinninneq pitsaanerulissasoq, taamaalilluni annertunerusumik anigaasartuuteqarfiunngitsumik pitsaassutsit pitsaanerulersillugit pisariillisaasoqarlunilu anigaasaliinermit iluanaaruteqartoqarluni.

Inuiaqatigiinni nutaaliaasuni paasissutissiinnermut attaveqatigiinnermullu atortorissaarut (IKT) siuariarnerup atugarissaarnerullu anguneqarnissaanut sakkuvooq pingaaruteqartoq. Atugarissaarneq anguneqarsinnaavoq pisortat ingerlataqarfiini pitsaassutsit pitsaanerulersinnerisigut pisariillisaasoqarneratigullu, tassanilu IKT sakkuni pingaaruteqarluni. Pisariillisaanerit ilaatigut maleruagassat pisariinnerulersinnerisigut aamma allaffissornikkut aqqissuussinerit ataqatigiinnerisa qulakkeerneqarnerisigut anguneqarsinnaapput.

IKT-mik atuisoqarneratigut pisortani ingerlataqarfik sumiiffimmi kommunip allaffianiit ungasissumi najugaqartunik innuttaasunik ajunngitsumik oqaloqateqarneq aamma anguneqarsinnaavoq. Misissueqqissaarnerup naammasseqqammersup takutippaa oqaloqatigiinnermi internetsip mobiltelefonillu atornissaannut innuttaasut piareersimasut kissaateqartullu. Innuttaasut isernissamut NemID-mik atuilernerisigut IKT-mi periusissaq innuttaasunut aamma pisortani ingerlataqarfinnik isumannaatsumik oqaloqateqarnerit ingerlanneqarnissaannut tunngavimmut iluaqutaasimavoq.

IKT-mi periusissamut ilaasutut ukiaru *inuussutissarsiortut iserfissaat* aamma *pisortat ataatsimoorussaannik video atorlugu toqqavissaq* naammassineqassapput. Kikkut tamarmik oqartussaaqataallutik oqaloqatigiinnermik annertusaassaaq aamma pisortat allaffissornerannik paasisimasaqarnerup annertusineranut iluaqutaassalluni.

Kisianni misilittagaqarpoq iluarsiinissamut pisariaqartitsinermik toqqaasumik. Tele aamma Internet IKT-p assersuutigalugu meeqqat atuarfianni, ilinniarnertuunngorniarfinni ilinniarfinnilu ingerlaqqiffiusuni ilinniartitaanermi IKT-mik atuinermut tunngaviupput. Aamma inuussutissarsiortuni nutaaliornermut taamaappoq, inuusuttut ilinniarluarsimasut nunap ataqatigiissumik siuariartorneranut taassumalu nunarsuarmi ataqatigiissumik inissisimaneranut iluaqutaassallutik. Nalunaarasuartaateqarnikkut neqerooruteqartunut suliatigullu aaqqissuussinernik pitsaanagerusumik atuinissamut toqqammaviit erseqqinnerusut pisariaqartinneqarput.

IKT-mi periusissami pilersaarutit Namminersorlutik Oqartussani naalackersuisoqarfiit kommunillu ilanngutitippai taamaalillunilu aamma allaffissornikkut sulianik ulluinnarni isumaginnittuni nukinnik atuilluni. Nukiit taakku killeqarput, pingaarnersiunerlu aalajangiussisimanerullu isiginiarnissaa pisariaqarluni. Allaffeqarfiit sulianik isumaginninnerinik aqunneqartumik allanguineq tassaavoq nunanut ataavartumik iluanaaruteqarnissap siuariarnissallu anguneqarnissaanut pingaaruteqartut.

Siulianiittut Digitalinngortitsinermi aqutsisoqarfimmik pilersitsisoqarneranut tunuliaqutaapput, Namminersorlutik Oqartussani qarasaasiaqarfimmi misilittakkat katersorneqartut aamma pisortat ataatsimoortumik qarasaasiaqarnikkut pilersaarutaat pillugit kommuninik suleqateqarnermik aallaaviutillugit.

Digitalinngorsaalluni sulinerit allatut aaqqissuunneri

Digitalinngorsaannermi aqutsisoqarfiup Namminersorlutik Oqartussani qarasaasiatigut ingerlatsinerup patajaatsuunera qulakkiissavaa, Namminersorlutik Oqartussani niuernikkut ineriartortitsineq aamma ataatsimoorussamik pisortat aaqqiinernik isiginninninarneri aamma ilaassallutik. Digitalinngorsaannermi aqutsisoqarfiup sulineri suliassaanut taamaalillutik uku ilaassapput:

- Digitalinngorsaannermi siunnersuisoqatigiinnut tapersersuineq, taassuma suliassaralugu digitalinngorsaannermi pilersaarutitigut siunnersuineq aamma pilersaarutinik

pingaarnersiunermit iluaqutaaneq kiisalu aningaasaliinissaq aamma iluanaarutissatut pilersaarutaasut pillugit paasisaqarnerup aalajangiusimaneqarnera. Pisortat ataatsimoorlutik nalunaarsukkanik tigusiffiusumik nakkutilliinerat. Nunanit allanit misilittakkat takutippaat CPR, CVR allallu nalunaarsukkat ataatsimoorussat iluaqutaasumik oqartussat akornanni ator neqartussanngorlugit katersorneqarsinnaasut. Tamanna nutaaliornissamut aamma pisortat ammasuunissaannut paasiuminartuunissaannullu tunngaviuvoq.

- Piginnaasanik ineriartortitsineq aamma aningaasaliinernit iluanaarutit qulakkeerniarlugit suleriaatsimik ineriartortitsinerup aaqqissuussinernillu pisinermi misilittakkanik katersineq paarlaasseqatigiinnerlu.
- Pisortat ataatsimoorlutik periusaannik assigiissaarinerannillu sulineq, kiisalu suleriaatsimut aaqqissutaallu pisortani assigiinngitsuni ataqatigiinneri qulakkeerlugit.
- Inatsisinut tunngasut atortorissaarutit nutaanik atuinissamik tunngaveqarnerat qulakkeerlugu immikkoortumilu paasisaqarnermut iluaqutaalluni.
- Qarasaasiaqarnikkut isumaqatigiissutinik aqutsineq qulakkeerlugu Namminersorlutik Oqartussaniit pilersuisunut piumasaqaatit assigiissarneqarlutik.

2.2.3 Namminersorlutik Oqartussat aktiatigut ingerlatseqatigiiffii

Aktiatigut ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut tassaapput nunami aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup tamarmiusup ilarujussui. Taakku sullissineri attaveqarnerit, nioqqutissanik pilersuinerit aamma tunisassianik avammut niuernikkut isertitaqarnerit qulakkeernerini peqataapput. Peqatigisaanik paasineqarsinnaavoq ingerlatseqatigiiffiit arlallit immikkoortuni annikitsuarsuarmik unammillerfiusuni ingerlataqartut tamatumalu ingerlatseqatigiiffiit sunniuteqarluartumik siunnerfeqartumillu aqunneqarnissaannik pisariaqartitsineq annertusillugu.

Ingerlatseqatigiiffinnik ineriartortitsinermit aaqqissugaasumik aqutsineq Namminersorlutik Oqartussat soqutigisaraat. Naleqquttumik iluanaarutit akiliuteqartarneranik nalilersuinissamik tamanna periarfissiivoq, aamma aningaasartuutit sunniuteqarluartumik ingerlatsinerup qulakkeernissaanut periarfissiilluni. Peqatigisaanik Namminersorlutik Oqartussanit kommuninillu aqunneqarlutik aallartinneqarsimasunillu suliniutinut allanut ataqatigiinnerisa qulakkeernissaannut periarfissaqarpoq.

Ingerlatseqatigiiffik ataaseq suleqatigalugu 2011-mi aamma 2012-imi kisitsisit najoqqutassat qulit toqqarneqarput (KPI-t). ingerlatseqatigiiffiit anguniagaat assigiinngillat, tamannalu pissusissamisoorpoq, tassa ingerlatseqatigiiffiit assigiinngilluinnartunik atugaqarlutillu niuernikkut ingerlataqarmata. Anguniakkaniippat aningaasaqarnikkut najoqqutassat aamma inuiaqatigiinnut ajunngitsumik tapersiinnissaq pillugu anguniakkat aalajangersimasut ataatsimullu isigalugu Namminersorlutik Oqartussat aktiatigut ingerlatseqatigiiffiit ingerlannerini siuliani taaneqartut soqutigisat ilaallutik.

Tabel 7: Namminersorlutik Oqartussani pigineqartunut anginernut tallimanut aamma ilaannakuusumik pigineqartuni ingerlatseqatigiiffinni kisitsisit pingaarnerit

	2008	2009	2010	2011	2012
Tele Greenland A/S (100 %)					
Ilanngaaseereerluni kaaviiartitat. mio. kr.	699	743	777	796	831
Akilerarutit kingorna ukiumi angusat mio. kr.	70	47	47	48	71
Sinneqartoorutit procentinngorlugit	16	14	13	13	17
Nammineq pigisat pissarsissutiginerat %	8	6	6	6	8
Akiliisinnaassuseq %	48	46	46	47	51
Ilanngaaseereerluni taarsigassarsiat erniallit. mio. kr.	636	681	573	475	371
Royal Arctic Line A/S (100 %)					
Ilanngaaseereerluni kaaviiartitat. mio. kr.	847	789	831	897	864
Akilerarutit kingorna ukiumi angusat mio. kr.	6	19	29	73	6
Sinneqartoorutit procentinngorlugit	2	3	5	13	1
Nammineq pigisat pissarsissutiginerat %	2	5	7	15	1
Akiliisinnaassuseq %	56	60	62	53	61
Ilanngaaseereerluni taarsigassarsiat erniallit. mio. kr.	77	-105	-184	-51	-272
KNI A/S (100 %) *					
Ilanngaaseereerluni kaaviiartitat. mio. kr.	2.282	2.105	2.174	2.537	2.468
Akilerarutit kingorna ukiumi angusat mio. kr.	-11	36	70	62	35
Sinneqartoorutit procentinngorlugit	2	3	5	3	2
Nammineq pigisat pissarsissutiginerat %	4	4	8	7	4
Akiliisinnaassuseq %	37	56	52	53	47
Ilanngaaseereerluni taarsigassarsiat erniallit. mio. kr.	621	602	471	418	454
Air Greenland A/S (37,5 %)					
Ilanngaaseereerluni kaaviiartitat. mio. kr.	1.152	1.113	1.135	1.220	1.167
Akilerarutit kingorna ukiumi angusat mio. kr.	57	37	41	51	71
Sinneqartoorutit procentinngorlugit	6	4	5	6	10
Nammineq pigisat pissarsissutiginerat %	11	7	7	8	11
Akiliisinnaassuseq %	51	53	55	50	53
Ilanngaaseereerluni taarsigassarsiat erniallit. mio. kr.	-116	-154	-179	35	-22
Royal Greenland A/S (100 %)					
Ilanngaaseereerluni kaaviiartitat. mio. kr.	5.136	4.740	4.249	4.724	4.976
Akilerarutit kingorna ukiumi angusat mio. kr.	-78	-196	-43	79	136
Sinneqartoorutit procentinngorlugit	1	-2	2	4	5
Nammineq pigisat pissarsissutiginerat %	-9	-24	-4	10	16
Akiliisinnaassuseq %	23	22	22	22	27
Ilanngaaseereerluni taarsigassarsiat erniallit. mio. kr.	2.343	1.859	1.976	1.773	1.599

* KNI A/S-ip naatsorsuutai kingulliit (2012) suli akuersaarneqanngillat

Ilanngaaseereerluni taarsigassarsiat erniallit minusiminnerat takutitsivoq suliffeqarfiit akiitsunit erniallinit

amerlanerusunik tigorianaannarnik aningaasaateqartut.

Paasissutissarsiffik: Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia – Ingerlatseqatigiiffinnut Allattoqarfik.

Naalakkersuisut ukiut tamaasa nassuiaat Inatsisartunut agguattarpaat, tassani ingerlatseqatigiiffinni killiffik nassuiarneqartarluni aamma ilaatigut anguniakkat isumaqatigiissutaasut naammasineqarsimanersut isiginiarneqartarlutik.

Takussutissiaq 4: Anguniakkanik naammasinninnerup aaqqissuunna

Paasissutissarsiffik: Naalakkersuisut Siulittaasuata Naalakkersuisoqarfia – Ingerlatseqatigiiffinnut Allattoqarfik

2.2.4 Pisiortormik ingerlatsineq

Namminersorlutik oqartussani qitiusumik pisiortortarfik 2013-imi sulisui amerlineqarput.

Namminersorlutik Oqartussani ingerlatsineri aningaasartuutit appartinniarlugit Namminersorlutik Oqartussat tamakkiisumik pisiortornerat sunniuteqarluarnerusumik ingerlanneqassaaq. Tassani piumasarineqarpoq isumaqatigiissutit sapinngisamik pilerinartut qulakkeerniarlugit Namminersorlutik Oqartussani isumaqatigiissusiortoqarnissaa. EU-mik peqatigiinnissamik isumaqatigiissut naapertorlugu, suliffeqarfinit assigiimmik atorneqarsinnaasumik, tulluurtumik, paasiuminartumik sunniuteqarluartumillu pisiortormik ingerlatsinissamat Namminersorlutik Oqartussat pisussaaffeqarput.

2014-imut AIS-imi siunnersuutigineqarpoq pisiortormut tunngasuni suliniutit sakkortunerulernerisa malitsigisaanik nalinginnaasumik sipaarartoqassasoq. Sipaaruteqarnissaq angusinnaajumallugu naalakkersuisoqarfinni, aqutsisoqarfinni taakkualu sulliviini malinnilluarnissamat takutitsisoqassaaq. Nutaatut ilinniarnermi suliffimmilu sungiusarnermi inissat pillugit pilersuisunut piumasaqaateqarnissaq pisiortormik ingerlatsinerup qulakkiissavaa. Taamaaliortoqarpoq ilinniarnermi inissat pillugit ilinniartitaanermik ingerlatsineri anguniagaq akuersaarniarlugu. Tamatuma saniatigut pisortat pisineranni inuuniarnikkut atasinnaassuseq akuersaarniarlugu pilersuisut SCR-imik (Corporate Social Responsibility) politikeqarnerat pisiortormi ingerlatsineri pingaartinneqassaaq.

Pisiortornermut tunngasuni sipaarutit piviusunngortinneranni tunngavigineqarput:

- Qitiusumik Pisiortortarfiup isumaqatigiissutaanik atuinissamut malinnilluartoqassaaq.
- Pisiortornermi isumaqatigiissutit immikkoortortanut tamanut nalunaarutigineqassapput.
- Qitiusumik Pisiortortarfik immikkoortuni arlalinni arlalinnut isumaqatigiissusiussaaq.
- Qitiusumik Pisiortortarfik akit pitsaanagerusut pissarsiariniarlugit amerlanerusunik pinngitsoorani malitassanik isumaqatigiissusiussaaq.
- Pisiortortarnermi politik immikkoortortaqaarfiit tamarmik malissavaat.
- Immikkoortuni sinaakkutaasumik isumaqatigiissusiorfiusimanngitsuni neqeroorutit amerlanerusut pissarsiarinerisigut immikkoortortaqaarfiit pitsaanagerusumik unammillertitsissapput.
- Namminersorlutik Oqartussani kukkunersiuineq pisiortornermi isumaqatigiissutip naammassineqarneranik malitseqassaaq.

Aammattaaq CSR-imik politikiliortoqarnissaanut suliniuteqartoqarpoq, pisiniartoqartillugu CSR-imi piumasaqaatit ilanngunneqarnissaat siunertaralugu, inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik.

2.3 Akileraartarnej, Soraarnerussutisiat, Ineqarnermut aamma Isumaginninnermut tunngasut

Immikkoortoq 1-imi taaneqartutut pisortat aningaasaqarnerat ukiuni aggersuni aningaasartuutitigut annertuumik tatisimaneqartussaapput. Naalakkersuisut taamaattumik arlalitsigut iluarsartuussiniarput, aningaasanik aqutsinermut atasinnaasumik qajannaannerusumik tunngaveqarnissamik qulakkeerisussamik. Iluarsartuussinerit Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap inassuteqaataanit isumassarsiaapput, kisiannili ilaatigut ineqarnermut tunngasuni suli annertunerusumik misissuisoqassasoq Naalakkersuisut isumaqarlutik.

Iluarsartuussilluni sulineq pisortani ingerlataqarfinnik, annertuallaalersimasumik paasiuminaatsumillu, pisariaqartumik nutarterinermut atalluinnarpoq. Iluatsitsisumik nutarterineq taamaallaat kommunit sulisullu suleqatigeqqissaarlugit naammassineqarsinnaavoq.

Iluarsartuussinerit piviusunngortinnissaat sioqqullugu innuttaasunut ataasiakkaanut, inuusutissarsiortunut inuiaqatigiinnullu tamarmiusunut qanoq sunniuteqarnissaat sapinngisamik erseqqissarneqarnissaat Naalakkersuisut sulissutigaat.

Aammattaaq sulinerup ingerlaqqinnerani pingaarpoq iluarsartuussinerit sunniutaasa uuttorneqarsinnaanissaat. Uuttorneqarsinnaaneri kingusinnerusukkut iluarsartuussinernik nalilersuinernut tapersersuinermi atorineqassapput.

Immikkoortuni ukunani iluarsartuussinissamik sulisoqarpoq:

- Soraarnerussutissiaqartarnermik iluarsartuussineq
- Isumaginninnermi tunniuttakkanik iluarsartuussineq

- Akileraartarnermik iluarsartuussineq
- Ineqarnermut tunngasut assigiimmillu akeqartitsinermi iluarsartuussineq

2.3.1 Soraarnerussutissiaqartarnermik iluarsartuussineq

Nunasiartortut allanullu nunasiartortut amerlasuuneri maannakkut soraarnerussutissiaqarnikkut maleruagassatigut unamminartuupput. Ullumikkut soraarnerussutisiassanut ileqqaarnerit akileraarutitigut ilanngaatigineqartarput, tunniussinerillu taamaallaat Nunatsinni akileraarusersorneqarlutik, tiguisoq piffissami tunniussinerup nalaani nunami maani najugaqarpat. Maannakkut nunasiartornerit allanullu nunasiartornerit ilusaat taamaatsillugit soraarnerussutisianik tuniussinerit ilarpasui Nunatsinni akileraaruserneqassanngillat, taamaattumillu aaqqissuussinermi tassani akileraarutitigut iluanaarutaasinnaasut annertuut annaaneqarlutik. Soraarnerussutisiat akileraarusersornerisa allanngortinnissaat pisariaqarpoq, taamaalilluni maleruagassat pissutsinut piviusunut naleqqussarneqarlutik. Soraarnerussutisiat akileraaruserneqartarnerisigut iluarsartuussinissamut Naalakkersuisut suliaqarput. Soraarnerussutisiassanut akiliinermi maannakkut ilanngaatigisinnaaneri atorunnaarsinneqarnissaat iluarsartuussinermi siunniunneqarpoq aamma aningaasaatitigut iluanaarutinit allanit akileraarusersuinerup sukanganerulernissaanut atatillugu; soraarnerussutisianit iluanaarutit akileraarusersorneri.

Kalaallit Nunaanni, nunat allarpasuit assigalugit, innuttaasut ukiumikkut katitigaaneri malunnaatilimmik allanngortussanngorput. Inuiaqatigiinni utoqqaat amerlanerulissapput. Peqatigisaanik agguaqatigiissillugu ukiut inuuffiusut qaffassallutik. Kingunerisa ilaat tassaavoq soraarnerussutisianut aningaasartuutit qaffakkiartorneri. Tassunga ilanngutissaaq utoqqarnik isumassuinermit, peqqinnissamut il.il. aningaasartuutit qaffakkiartorneri. Utoqqalinersiutitigut aaqqissuussineq aamma utoqqaat suliffeqarfinni atasinnaanerini periarfissaqalernerisigut arlalinnik unamminartoqarpoq. Utoqqalinersiuteqarnermut tunngasunik iluarsartuussineq naammassineqassaaq, ukiut inuuffiusartut ineriartorneri sillimaffigineqassallutik aamma utoqqaat inuussutissarsiorlutik ingerlataqarnerisa akilersinnaanissaa qulakkeerneqarluni. Tamanna inuiaqatigiinnut utoqqarmullu namminermit iluaqutaassaaq.

Aningaasaqarnikkut ilimagisat aamma pisariaqartippaat sapinngisamik amerlanerpaat nammineq soraarnerussutissiaqalernissaminnut ileqqaartarnissaasa qulakkeerneqarnissaa. Naalakkersuisut taamaattumik inuussutissarsiorsinnaasut tamarmik soraarnerussutissiaqalernissamut pinngitsooratik ileqqaartalersinniarpaat.

2013-imi ukiakkut soraarnerussutissiaqarnermik ingerlatseqatigiiffinnik allanillu attuumassuteqartunik oqaloqateqarnerit aallartinneqassapput iluarsaassinerit taakku pitsaanerpaamik qanoq naammaasineqarnissaat paasinarlugu.

2.3.2 Isumaginninnermi tunniuttakkanik iluarsartuussineq

Akileraarutitigut aningaasalersorneqartut atugarissaarnermi tunniunneqartartut inuuniarnikkut aningaasaqarnikkullu atugarliornerpaat inuuniarnikkut atugaat pillugit toqqammavittut atorput aamma inuiaqatigiinni isertitatigut assigiinngissutsip naligiissarneranik qulakkeerinnillutik.

Atugarissaarnikkut tunniuttakkat ilaat innuttaasunut, utoqqalineq, innarluuteqarneq assigisaanillu peqquteqarlutik nammineq pilersorsinnaanngitsunut periarfissiinissamik siunniussa qarput.

Assersuutigalugu siusinaartumik soraarnerussutisiaqarnermik aaqqissuussineq inuiaqatigiit atugarissaartut isumaginninnikkut isumannaallisaanerit ilagaat aamma innuttaasut inuussutissarsiorsinnaanikkut ataavartumik apparsimasut aningaasaqarnikkut isumannaatsuunissaannut qulakkeerinnilluni.

Siusinaartumik soraarnerussutissiaqarnermik aaqqissuussinerup inuit sulisinnaassuseqanngitsut pilersuinissamut tunngaveqarnissaat qulakkeerpaa. Aaqqissuussinerli pisut ilaanni naleqqutinngilaq, tassa siusinaartumik soraarnerussutissiaqartoqarmat killeqartumik sulisinnaassuseqartunik, suliffeqarfinni peqataasinnaasunik – ullup ilaannaani imaluunniit nakkutigineqartumik sulisinnaasut. Siusinaartumik soraarnerussutissiaqarnermik aaqqissuussineq taamaalilluni pitsaanerulersinnaavoq, annerusumik inuit sanngiinnerpaat qulakkeerusullugit, peqatigisaanillu sulinermi peqataasinnaasunngorlugit ataasiakkaanut suliniutit nukittunerulersillugit. Atugarissaarnikkut tunniuttakkat allat siunertaqarput ataasiakkaat sapinngisamik imminut pilersornissaannut ikiuinissamik peqatigisaanillu aningaasaqarnikkut isumannaatsuunissaat qulakkeerneqarluni. Ullumikkut aningaasaqarnikkut isumannaallisaanerit aamma nammineq ilaqquttanillu pilersuinissamut kajumissaatit akornanni oqimaaqatigiittoqarnissaa ajornartorsiutaavoq. Misissuinerit takutippaat pisuni arlalinni sulinermit imaluunniit annertunerusumik sulinermit atugarissaarnermi tunniuttakkanik pisartagaqarneq aningaasaqarnikkut iluaqutaanerusoq. Tamatumunnga ilaatigut pissutaavoq atugarissaarnikkut tunniuttakkat assigiinngitsut aamma akileraartarnerit akornanni ataqatigiinnerit atorneri. Misissuinerit aamma takutippaat pisuni ataasiakkaani innuttaasunut, piviusumik pisariaqartitsinngitsunut, atugarissaarnikkut tunniuttakkanik tunniussisoqarsimasoq. Paarlattuanik kikkut tamarmik pilersuinissamut pisariaqartitsisut atugarissaarnikkut tunniuttakkanik pisartagaqartariaqartut pisinnaatitaaffeqartullu pissarsinissaannut qulakkeerisoqanngilaq. Tamatumunnga ilaatigut pissutaavoq missiliuilluni piumasaqaatit malillugit tunniuttakkat ilaasa tunniunneqartarneri.

Isumaginninnermi atugarissaarnikkut aaqqissuussineq ukiut ingerlanerini ineriartorsimavoq. Ineriartornerup inernerisimavaa paasiuminaatsumik aaqqissuussisoqarnera, annertuumik misissorneqartariaqartoq, aaqqissuussineq aaqqissuussinerillu ataasiakkaat, maannakkut inuiaqatigiinni piumasaqaatinut naammassinnittuunerisa qulakkeerneqarnissaat siunertaralugu.

Iluarsartuussinermi aallaavigineqassaaq ataasiakkaat namminneq ilaqquttarminnullu pilersorsinnaanerisa imminut akilersinnaanissaa. Aamma atugarissaarnikkut aaqqissuussinerit assigiinngitsut akornanni ingerlalluartumik ataqatigiittoqassaaq pingaartumik akileraartarnikkut aaqqissuussinermi.

Tunniuttakkani akigititaniluunniit allannguutit ataatsimut sunniutaat naatsorsorneqarsinnaasunngorlugit misissorneqarsinnaasunngorlugillu aqqissuussinermik ineriartortitsinissaq siunertaralugu nunamit tamarmiit nalunaarsukkanik katersilluni sulineq aallartinneqarpoq. Nalunaarsukkanik nassiussineq pillugu kommunit suleqatigineqarput, misissuilluni sulineq 2014-p aallartinnerani aallartissasoq naatsorsuutigineqarluni.

2.3.3 Akileraartarnermik iluarsartuussineq

Akileraarutit aallaaviatigut inuiaqatigiit atugarissaartut aningaasalersornerat qulakkiissavaat. Akileraarutit inuiaqatigiinnut pingaaruteqarneri iluanaarutit sunniutaat taamaallaat aallaavigalugit nalilersorneqarsinnaanngillat. Kisianni aamma akileraarutit innuttaasut suliffeqarfiillu pissusaannut qanoq sunniuteqarneri eqqarsaatigineqartariaqarluni. Sulinermi qaffasissumik akileraaruteqarnej assersuutigalugu sulinermi neqeroorutinut sunniuteqarpoq.

Maannakkut akileraartarnikkut aaqqissuussinerup aaqqissugaanera ajornartorsiortitsivoq. Maannakkut akileraartarnikkut aaqqissuussinermi arlalinnik ilaatitsisoqanngilaq, putoqarluni ilanngaateqarnissamullu periarfissaqarluni. Tamanna inuit akileraarutaanni aamma inuussutissarsiortut akileraarutaanni atuuppoq. Peqatigisaanik sulinermit isertitanik akileraarusersuineq allanut naleqqiullugu qaffasippoq, tamatumalu sulineq tunisassiornerlu kigaallisillugit, aningaasaatinillu iluanaarutinut arlalinnut inortuulluni imaluunniit appasilluni, tamanna pissutigalugu assersuutigalugu aktiani obligationinilu aningaasaatitigut ajunngitsorsiani aningaasaliinissamut kajumissuseqartoqarluni.

Tulluarnepaamik isertitat assigiimmik qaffasissuseqartumik akileraaruserneqartariaqarput, sulinermit imaluunniit aningaasaatitigut aningaasaliinerniit pisuuneri apeqqutaatinnagit. Sunniuteqartumik akileraarusersuinermi piviusumik assigiinngitsoqartillugu akileraarutitigut eqqarsarnissamut pilersitsisoqarpoq equngalersitsinernillu pilersitsisoqarluni. Assigiinngissutaasulli ilaasa pinngitsoortinnissaat paasiuminaatsorujussuusussaavoq, kisianni assigiinnginnerit annikillisinneqarnissaannut tunngavissaqarpoq.

Akileraartarnikkut aaqqissuussineq aamma oqimaatigitiissaaq illuani ullumikkut pissutsinut naammassinnittunik maleruagassat kissaatigineqartut aamma ajornartorsiuterpassuit assigiinngitsut isumagineqalutik, aappaanilu isumalluutit killeqarlutik, akileraartarnikkut suliassap naammassinnaanut inuit ikittuinnaallutik. Ullumikkut akileraartarnikkut aaqqissuussineq akisuvoq aqussallugulu oqimaalluni piginnaasatigullu nikinganermik sunnerneqarsimalluni.

Ukiuni aggersuni Nunatsinni nunat allamiut annertuunik aningaasaliisinnaaneranik ilimagisaqarnerup inuussutissarsiortut akileraartarnerannik aaqqissuussinerup ineriartortinnissaanik pisariaqartitsilerpoq, pitsaassutsikkut aningaasaqarnikkullu nunanut allanut unammillersinnaalluartumik. Sulineq taanna salliutinneqassasoq, Naalakkersuisullu taamaattumik allaffeqarfik qinnutigisimavaat.

Inuit akileraarutaannik iluarsaassineq ilaatigut isumaginninnermut tunngasutigut iluarsaassinnermut ataqatigiissarluarneqassaaq, taamaalilluni ullumikkut ataqatigiinnerisigut ajornartorsiutit naleqquttumik aaqinneqarlutik.

2.3.4 Ineqarnermut tunngasut

Inissiamik attartornermiit piginnittuunissamut kajumissaaneq nukittorsarneqassaaq. Taakku saniatigut ineqarnermut tunngasuni tapiissutit misissorneqassapput tapiissutit inunnut annertunerpaamik pisariaqartitsisunut tutsittarnissaat qulakkeerniarlugu. Aammattaaq ineqarnermut, isumaginninnermut akileraartarnermullu tunngasuni ataqatigiinnerit qanoq pitsaaninggortinneqarsinnaanersut misissorneqassaaq.

Ineqarnermut tunngasuni tapiissutinik misissuineq taamaattumik isumaginninnermi pisartakkat aamma akileraartarnermut tunngasut misissornerinut atatillugit isigineqassapput.

2.3.5 Innaallagiamut, inermut kiassarnermullu akeqartitsinernik iluarsartuussineq

Aningaasanut inatsisikkut Nukissiorfinnut tapiissutit 2011-mili ukiumut 10 mio. kr.-inik ikilineqartarput. Tapiissutit atuukkunnarsikkiartorneri Naalakkersuisut nangikkusuppaat.

Maannakkut akitigut aaqqissugaaneq aqutugalugu allatut agguaasseqqittarneq naleqqunnersoq pillugu misissuisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq, taamaattoqassappallu naleqqutinngitsortai qanoq iluarsineqarsinnaanersut, peqatigisaanik isumaginninnikkut suliffeqarnikkullu kingunissai sillimaffigineqassallutik.

Akitigut aaqqissugaanerup allangortinneratigut assersuutugalugu avatangiisinut eqqortumik atuisut pissuseqarnerat siuarsarneqarsinnaavoq aamma inuiaqatigiinni siuariarnermik ineriartornermillu pilersitsilluni. Pingaaruteqarporli allangortitsinissaq inooqataasunut oqimaqatigiittuunissaa aamma isorliunerusuni atukkat ineriartornissamut periarfissat eqqarsaatigineqarlutik, taamaalilluni akitigut aaqqissugaaneq nutaaq suliffeqarnikkut aamma inuiaqatigiinni annikinnerusuni atukkanik ajorseriartitsinani.

Innaallagiamut, imeq kiassarnerlu pillugit akitigut aaqqissugaanermik misissuineq aallartissasoq Naalakkersuisut aalajangiuppaat. Misissuineq isumaginninnermi tunniuttakkatigut aamma akileraartarnermut tunngasutigut iluarsartuussinerit aamma ineqarnermut tunngasunik misissuinerit pillugit eqqarsaatitut atatinneqassaaq, taamaalilluni aningaasaqarnikkut innuttaasunut kingunissanik ataatsimut nalilersuineq matumani pineqarnissaa qulakkeerneqarluni.

2.3.6 Aaqqissuussineq

Naalakkersuisut imatut piffissaliineq sulissutigat:

UKA 2014: Soraarnerussutisiaqarnerit inuussutissarsiutinullu akileraarusiisarnernik iluarsartuussineq

2014: Ineqarnermut tunngasunik aamma innaallagiamut, imeq kiassarnerlu pillugit akitigut aaqqissugaanermik misissuineq paasiniaanerlu

2015/2016: Isumaginninnikkut tunniuttakkat aamma inunnik akileraarusersuinermik iluarsartuussineq

Isumaginninnermut akileraartarnermullu tunngasutigut iluarsartuussilluni sulineq kiisalu ineqarnermut aamma innaallagialaq, imeq kiassarnerlu pillugit akitigut aqqissugaanermik misissuineq paasiniaanerlu Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminerlut Naalackersuisoqarfimmi tunngaveqassapput. Naalackersuisoqarfiit allat sulinermi annertuumi ilaatinneqassapput sulisutigut aningaasaqarnikkullu.

Iluarsartuussinerit piareersarnerinut ukioq naallugu sulisut tallimat-qulit atorneqarnissaat ilimagineqarpoq.

Iluarsartuusseqqinnermik suliaqarnerup iluatsitsilluni ingerlannissaanut pisariaqarpoq immikkoortuni ataasiakkaani iluarsartuusseqqinnerit allannguinerillu qulliunerusumik ataatsimoortitsinnermut ilaanissaat, taamaalilluni aningaasatigut, suliaqarnermi politikikkullu anguniakkat pingaarnerit ingerlaavartumik isiginiarneqartussaallutik. Pingaaruteqarluinnarpoq peqataasut attuumassuteqartut tamarmik ilanngutitinnissaat suliarinninnerullu ingerlaqqinnerani kinguneqartussamik tapersiillutik. Ilaatigut tassani pineqarput kommunit suliffiutillit, kisianni aamma immikkoortuni taakkunani inuiaqatigiinni unamminartunngortussanik aqqiissutissanik neqerooruteqarsinnaasut allat qaaqquneqarlutik.

2.3.7 Iluarsartuussinerit sunniutaat

Kingunissaasa immikkuualuttortaata misissoqqissaarsinnaajumallugit nalunaarsugarpassuarnik katersinissaq pisariaqarpoq, tassunga ilanngullugit kommuniniit isumaginninnermi tunniuttakkat nuussisarnerillu. Suliarinninneq taanna taaneqareersutut aallartinneqarpoq. Kommunit suleqatigalugit siusinaartumik soraarnerussutissaqartut, ineqarnermut akiliutinut tapiissutit, meeqqanut tapiissutit il.il. pillugit nalunaarsugaasivimmik piareersaasoqassaaq, taamaalilluni iluarsartuussinerit immikkuualuttortaata misissorneqarsinnaalerlutik.

Iluarsartuussinerit assigiinngitsut sunniutaata aningaasaqarnikkut pissutsinut pingaaruteqassapput, kommunini Namminersorlutik Oqartussanilu. Pissutsit taakku ingerlaavartumik kommunit peqatigalugit oqallisigineqassapput missingersuutitigut aningaasaqarnikkullu ingerlatsineq atasinnaasoq siunertaralugu. Tassunga atatillugu iluanaarutit kommunit akornanni qanoq agguarneqarnissaannut periusissamik ilusiliortoqassaaq.

Maannakkut naliliisoqarpoq pisortat ingerlatsinerannik nutarsaaneq kiisalu soraarnerussutisiaqartarnermi, inunnik isumaginninnermi akileraartarnermilu nutarsaanermi suliniutit 2015-imi 10 mio. kr.-inik, 2016-imi 112 mio. kr.-inik aamma 2017-imi 173 mio. kr.-inik isertitsissutaassasut, taakkulu kontumi pingaarnermi 20.11.51-imi, Iluarsartuusseqqinnermi suliniutit sunniutaata, ilanngunneqarput.

Iluarsartuussinerit aningaasatigut sunniutaat tamarmik ukiuni aggersuni misissoqqissaarneqassapput aningaasatigut aqutsinerup atasinnaasup qulakkeernejarnissaa siunertaralugu.

2.4 Sanaartorneq

Sanaartukkatigut nuna tamakkerlugu ataqatigiisumik pilersaarusiornissaq pisariaqartinneqarpoq. Kommunit kattussuunneri kommunini sanaartukkanik pilersaarusiornermut tunngavinnik nutaanik pilersitsipput, aatsitassarsiornermilu pilersaarutissat nunaminertat atorneqarnerinut kinguneqartitsisussaallutik. Nuna tamakkerlugu pilersaarusiorneq inuiaqatigiinni ataatsimoortumik naliliinermik aallaaveqassaaq, pinngortitamik illersuisoq, inuussutissarsiornikkut, inooqataanikkut avatangiisitigullu iluaqutaasumik ineriartornermik siuarsaasoq aamma nunaminertanik atuinermik pilersaarusiornermi innuttaasunik akuutitsisussaq. Peqatigisaanik sanaartukkatigut aningaasaqarnikkullu pilersaarusiornerit ataqatigiisumik aqqissuunneqassapput.

Naalackersuisut taamaattumik aalajangerput ingerlataqarfinnut pilersaarusiortoqassasoq, ukiunut qulinut sanaartornermut pilersaarutinik imaqartunik, ingerlataqarfinnik naalackersuinikkut ingerlatsinermi anguniakkanut tapersersuisunik. Siunissamut ungasinnerusumut pilersaarusiornermi innuttaasuni ukiutigut katitigaanikkut nuttarsinnaanikkullu ineriartornissatut naatsorsuutigisap sillimaffiginissaa immikkut pingaaruteqarpoq.

Ingerlataqarfinni pilersaarutit kommunit suleqatigalugit Namminersorlutik Oqartussani naalackersuisoqarfinnit ataasiakkaanit suliarineqassapput. Ineqarnermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfinni Nuna tamakkerlugu pilersaarusiorfik aamma Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalackersuisoqarfik ingerlataqarfinni periusissat ataasiakkaat piareersarneranni peqataatinneqassapput aamma ingerlataqarfinni assigiinngitsuni pilersaarusiornerup tamakkiisuunissaa ataqatigiinnissaalu qulakkiissallugit.

Inissianik, attaveqarfinni pisortallu sullissiviinik aserfallatsaaliuinerup naammassiniarneqarnerani inuiaqatigiinnut tamarmut annertuumik suliassaqarpoq. Pisuni arlalinni aserfallatsaaliuineq ajoraluartumik imminut akilersinnaajunnaarsimavoq, tassa illut nungullarsimmamata imaluunniit allatut atorneqarsinnaanngimmata. Pingaarnertigut isigalugu taartissanik illuliornermut aningaasat amerlavallaartut atorpavut, tamannalu sanaartornermi aningaasanik kinguneqarluartumik atuinerunani.

Nuna tamakkerlugu aserfallatsaaliuinerup pitsaanerunissaanik pisariaqartitsisoqarpoq, sumiiffiillu arlallit aamma nutaanik sanaartortoqarnissaanik pisariaqartitsivillutik. Naalackersuisut politikiat tassaavoq immikkoortunut pisariaqartitsisunut sanaartornermi aningaasat salliutinneqassasut, kisiannili aamma pingaarpoq nuna tamakkerlugu ingerlatat agguarneqarnissaat. Sumiiffinni pisariaqartitsinermik nalilersuineq kommunit oqaloqatigeqqissaarlugit ingerlanneqassaaq. Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit siunissami suleqatigiinnissamut

isumaqatigiissutissaannut iternga tikillugu nalunaarusiassami taamaalilluni sanaartornermut tunngasuni suleqatigiinnerulernissaq ataqatigiissaarinerullu nukittorsarnissaa siunniunneqarput.

Oqummik ajornartorsiuteqalernermit annertuumik siusinnerusukkat aserfallatsaaliuisimanginnerit annertuumik pissutaapput, tamannalu pissutigalugu 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi taartissatut illuliorderit salliutinneqarnissaat pisariaqarsimalluni. Tamanna pisariaqarpoq inissiat amerlassusiisigut ikilinnginnissaat qulakkeerniarlugu, inissiani attartortittakkani najugaqartut peqqissutsikkut ajornartorsiuteqalissanngimmata, pisortat sullissiviinik atuisut toqqissimasumik taakkuninnga atuisinnaassammata, aamma pisortat suliffeqarfii sulisunut peqqinnissakkut ajoqusiissanngimmata.

Kommunit suleqatigeqqissaarlugit aserfallatsaaliuinnermit ajornartorsiutit annertuut isumagineqarnissaat qulakkeerneqassaaq. Suliniutit aqqissuunneqarneri ataqatigiissaarnerilu pitsaanerulersinnerisigut taartissanik illuliorderissamut pisariaqartitsineq siunissami ungasinnerusumi annikillisinneqarsinnaavoq. Aserfallatsaaliuinnermi ajornartorsiutit annertuut aamma isumaqarput ingerlataqarfinni naalakkersuinikkut ingerlatsinermi anguniakkanit aallaaveqartut sanaartornikkut aningaasaliinerit naammassineqarnissaannut pisortat aningaasatigut atugassaat ikittuinnaasut. Aserfallatsaaliuinnerissamut ajornartorsiutip annikilliarturnera naapertorlugu anguniakkanut taakkununga tapersersuisunik aningaasanik amerlanerusunik immikkoortitsisoqarsinnaavoq.

Naalakkersuisut politikiat tassaavoq sanaartornermik nalinginnaasumik ingerlataqartuni allangorartuunngitsumik ineriartornissaa qulakkeerniarlugu pisortat sanaartornermi ingerlataat sapinngisamik atorineqassasut. Taamaattumik sulisoqarnikkut sunniutinik nalilersuisoqassaaq, nunap immikkoortuini nunalu tamakkerlugu, ukiumoortumik sanaartornermi pingaarnersuiinnermit atatillugu. Ingerlatat qaffasiffiini allangorannngitsumik ineriartorneq siumullu nalunangereeneri suliaqarfimmut tamarmut iluaqutaassaaq, pingaartumillu sumiiffinni sanasunut suliffeqarfinnullu mikinnerusunut, atorfinitsitsinnermit soraarsitsinnermullu atatillugu allanut naleqqiullugu annertuunik aningaasartuuteqartartunut. Naalakkersuisut aamma siunertaraat pisortat sanaartorneri inuusuttunut ilinniartunut lærlingit inissarsinissamut periarfissat pitsaanerulernissaat. Taamaattumik Naalakkersuisut siunnersuummik Inatsisartunut saqqummiussiniarput, lærlinginit atuinermut piumasagaatit sukaterneqarlutik.

2.4.1 Aningaasaliineq pillugu ilitsersuut

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguninik nalilersuinermi ilitsersuut suliarineqarpoq, tamanut ammasumik tusarniutigineqartoq siunertarlu tassaalluni siunissami annertunerusunik aningaasaliinissamut aalajangiinnerit ilaatigut ilitsersuummi tunngaviit aallaavigalugit misissuinernik tunngaveqassasut. Ilitsersuutip inaavinnera ilimagineqarpoq 2013-imi ukiap ingerlanerani tamanut saqqummiunneqarsinnaasoq.

Ilitsersuummi siunertaq tassaavoq inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguninik nalilersuinernik piareersaanermut piumasagaatinik aalajangersimasumik allaaserinnineq, taamaalillunilu ilaatigut

pilersaarutit ataasiakkaat nalilersornerinut ilaatigullu aningaasaliinissamut periarfissat assigiinnigitsut assersuussinnaanerinut aaqqissugaasumik pulaffeqlarluni.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguninik nalilersuineq pitsaasoq pilersaarummi – iluaqutaasunik ajoqutaasunillu – sunniutit erseqqissumik takuneqarsinnaalissapput. Inerera politikikkut pingaarnersiuinermi ataatsimut aalajangiinissamut tunngavissaqarnermut iluaqutaassaaq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguninik nalilersuinernik atuiuarnikkut pilersaarutit politikikkut takorluukkanut naapertuunnerannik politikikkut aalajangiisartut nalilersuinissaat ajornannginnerulersissavaa.

Ilitsersuut misissuinerinik sisamanik tunngaveqarpoq: inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik misissuineq, missingersuutitigut aningaasanik misissuineq, inooqataanikkut avatangiisitigullu isumannangitsuunermik misissuineq kiisalu nunap immikkoortuini nunalu tamakkerlugu ineriartormik misissuineq. Misissuinerit siulliit marluk sunniutit annertussusilerpai naliinillu inissiillutik, soorlu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik misissuineri tamanna ileqqusartoq. Misissuineri kingullerni marlunni inernerit kingunissaat, naliisigut inissineqarsinnaanngitsut, pitsaassutsikkut allaaserineqarput, kisianni aamma ataatsimoortumik aalajangiiniarnermi pingaaruteqarsinnaallutik.

Aningaasanut inatsisini ataatsimoortumik pingaarnersiuineri ilaasussanik aningaasaliinissamut maannakkut periarfissanik arlalinnik peqareerpoq. Siunertaq tassaavoq, ukiumi tulliuuttumi aningaasanut inatsimmut sunniuteqartussat, pisortat annertunerusumik aningaasaliinerinik misissuinerit inernerit kingusinnerpaamik majip aallaqqaataani pigineqartassasut, taamaallutik Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuusiorderni ilanngunneqarsinnaallutik. Taamaattumik Kujataani mittarfik nutaaq pillugu inuiaqatigiinnut aningaasaqarnikkut kingunissanik misissuinerinik sulineq maannakkut aallartinneqareerpoq.

2.4.2 Nuummi Umiarsualivik

Nuummi umiarsuarnut containerinik assartuisunut talittarfiup nutaap sananeqarnissaa pillugu UKA2013-imut aalajangiinissamut siunnersuut Naalakkersuisut nassiutissavaat. Inatsisartuni suliarineqareerpat pilersaarutaavoq Namminersorlutik Oqartussat 100 %-imik pigisaannik aktiatigut ingerlatseqatigiiffimmik pilersitsisoqassasoq, taassumalu umiarsualiviup nutaap sananeqarnera ingerlanneqarneralu aqussavaa. Naalakkersuisut aalajangiinissamut siunnersuutaanni umiarsualivik nutaaq 2016-imi atorineqalernissaminut piariissasoq ilimagineqarpoq. Aalajangiiffigisassatut siunnersuutip Inatsisartuni akuerineqarnerata aamma kingunerissavaa 2014-imi aktiatigut ingerlatseqatigiiffimmi aningaasaliisoqassasoq. Taamaattumik 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuutip suliarineranut atatillugu IST-mut sunniuteqanngitsumik allannguutissatut siunnersuuteqarnissaq pisariaqarsinnaavoq.

Umiarsualivimmik nutaamik pilersitsinikkut ukiut 20-t matuma siornatigut containerit atorineqalersinnerisa assinganik nassiussanik assartuinerup pitsanngorsarnissaa aqutissiuunneqassaaq. Tunngaviusumik attaveqaatinik pitsanngortitsineq nunamut tamarmut

iluqaataassaaq. Illoqarfimmut allamut aqqusaarluni nassitsinermi piffissat sivikinnerulernerisigut, unammilleqatigiinnermi pitsaanagerusumik atugassaqaqalernikkut aamma pitsaasumik nassiussanik assartuinerup qulakkeerneqarneratigut. Nuummi umiarsualiviup allilerneqarnissaa pillugu aalajangiinissamut siunnersuutaasussami umiarsualiveqarnermut tamarmut pingaarutilimmik najoqqutassiisoqassaaq, tassungalu peqatigitillugu assartueriaatsimut nutaamut tapersiisumik umiarsualivinnut aningaasaliinissaannut ataatsimut pilersaarut suliarineqassaaq, tamatumani Nuuk umiarsuakkut nassitsinermi qitiussalluni.

2.4.3 Mittarfiit pingaarnertigut aaqqissugaanerit

Mittarfiit ilaasa allineqarnissaat pilersinneqarnissaallu ullumikkut pisariaqartitsisoqarsinnaavoq. Taamaaqataanik mittarfiit aalajangersimasut atorunnaarsinnerini aningaasaqarnikkut iluanaaruteqartoqarsinnaavoq. Mittarfiit pingaarnertigut aaqqissugaanerini siunissami allanguinissamut periarfissanik akornusiisinnaasunik aalajangiinerit pinngitsoortinniarlugit mittarfiit aaqqissugaaneri qulaaniit ammut eqqarsaatigineqassapput. Taamaattumik siuniussami arlantikoq qulaalluni timmisartunut mittarfissap inissinneqarnera pillugu pingaarnertigut pilersaaruserluarnikkut aalajangiisoqarnissaa siunertaralugu mittarfeqarnikkut aaqqissugaanerit assigiinngitsut nassaarinissaannut nalilersuilluni sulineq aallartinneqarpoq.

Pingaarnertigut periusissaaq pillugu aalajangiisoqarpat siunissami angallannerup ilusissaanut toqqammavissanik inissiisoqassaaq taamaalillunilu sumiiffinni mittarfinni aningaasaliinissanik nalilersuinissaaq pingaarnersiuinissarlu aamma.

Ingerlataqarfinni pilersaarut mittarfinnut allanut pilersaarutaasinnaasut ilanngutissavai, soorlu Assartuineq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani saqqummiunneqartoq. Ingerlataqarfimmi pilersaarut inaarutaasooq ukiup tulliuuttup ingerlanerani piareersarneqassasoq ilimagineqarpoq 2014-lu ingerlanerani tamanut saqqummiunneqassalluni.

2.4.4 Qaqortumi Mittarfik

Assartuineq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq Kujataani inunnik angallassinermik 2011-mi misissuivoq. Inerniliineq tassaavoq Qaqortup eqqaani mittarfimmik nutaamik pilersitsineq inuiaqatigiit aningaasaqarnerisigut imminut akilersinnaassasoq, Narsarsuup matuneqarnissaa naatsorsuutigalugu, aamma Kujataani ilaasunik angallassineq ataatsimut isigalugu pitsaanerulersinneqarpat. Aningaasaliineq ataasiinnaq annertoq tassaavoq Qaqortup eqqaani mittarfimmik pilersitsisinnaaneq. Aningaasaqarnikkut illersorneqarsinnaasumik, ataqatigiissumik sunnuteqarluartumillu assartuinermi aaqqissuussinissaaq qulakkeerniarlugu nunap immikkoortuani tamaani illoqarfiit anginerit akornanni aqqusinikkut/angallatikkut atassuteqartariaqarneq nunap immikkoortuanut pilersaarummi tamarmiusumi ilanngunneqartariaqarpoq.

Qaqortup eqqaani mittarfik aamma Narsarsuup mittarfiata annikillisinneqarnera arlalinnik pitsaasoqarlunilu akornutissartaqarpoq, naligiimmik agguarneqanngitsunik.

Mittarfimmik pilersitsisinnaaneq pillugu aalajangiineq uku eqqarsaatigalugit pisariaqarpoq:

- Aningaasaliineq Kujataanut, Kujataaniit Kujataatanilu ilaasunik angallassinermut toqqammavinnik pitsaanusumik pilersitsinermut iluaqutaassaaq. Ilaasunik angallassinermi pitsanguutit annerusumik toqqaannartumik aningaasartuutitigut (bilitsit akii) kiisalu toqqaannangitsumik aningaasartuutitigut (assersuutigalugu piffissaq angalaffiusoq tamarmiusoq aamma akulikissuseq) uuttorneqassapput.
- Aningaasaliineq aqqissuusineq aamma inuussutissarsiutitigut isigininneq aallaavigalugit ineriartortitsinermi takorluugaasinnaasunut naleqqiullugu siunissamut qulakkeerneqarsimassapput. Aningaasaliineq Kujataani nunap immikkoortuanut tapersersuissaaq.
- Aningaasaliineq – aamma aningaasalersuineq – naalackersuinikkut piumasaqaatit aamma akiitsoqalernermit tunngaviit aallaavigalugit nalilersorneqassaaq.
- Aqqissuusaaanikkut aqqissuusineq inuiaqatigiinni tunisassiorsinnaassuseq siuarsassavaa. Ingerlataqartut niuernerpalaartumik pissusilersornissamut kajumissuseqassapput, taamaalilluni ilaasunik angallassinermi tamarmiusumi periarfissaq pitsaanerpaamik iluaqutigineqarluni.

Mittarfiit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 12, 5. december 2008-meersumi mittarfiup nutaap pilersinnissaanut piumasaqaatit sukumiisumik allaaserineqarput. Qaqortup eqqaani mittarfimmik aningaasaliinermi inatsisitigut piumasaqaatit taakku eqqortinneqassapput, soorlu aamma inuiaqatigiit aningaasaqarneranni kingunissanik nalilersuinermut tunngaviit malillugit misissuisoqassalluni, siuliani immikkoortoq takujuk.

Naliliisoqarpoq Qaqortumi nunap immikkoortuani mittarfimmik pilersitsisinnaaneq pillugu aalajangiineq atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiup inissinnissaa apeqqutaatinnagu isigineqassasoq, tassani siumut sammisumik aamma Kujataani nunap immikkoortuani mittarfimmik pingaarnermik pisariaqartitsisoqartussaammat.

Taamaalilluni siunertaavoq 2015-imut Aningaasanut Inatsisip piareersarneranut atatillugu Qaqortup eqqaani mittarfimmik aningaasaliisinnaaneq pillugu aalajangiisoqarallarsinnaasoq.

2.5 Inuussutissarsiorneq suliffeqarnerlu

Naalackersuisut siunertaraat inuussutissarsiortunut pitsaasunik toqqammaveqarnissaq siunertaralugu inuussutissarsiornikkut pimoorussisumik politikimik ingerlatsinissaq taannalu aqqutigalugu aallarnisaasartut anersaavat nukittorsarlugu. Peqatigisaanillu siunertaavoq inuussutissarsiutinik siuarsaanermut tunngasuni kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit naleqqussarneqassasut aamma inuussutissarsiornermi unammilleqatigiinneq nukittorsarlugu. Inuussutissarsiornermut attaveqarnermullu tunngasuni tamani aningaasat tapiissutaasartut ineriartortitsissapput, sunniuteqarluarlutik aamma unammilleqatigiinnermi equngalersitsinatik.

Inuussutissarsiutinik siuarsaanerup nutaap 2011-mi ukiakkut ataatsimiinnermi akuerineqarneratigut Naalakkersuisut inuussutissarsiutinik siuarsaanermi suliniutinut anguniakkanik aalajangersaapput. Anguniakkat taakku aalajangersimasumik piviusunngortinneri kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutinik takuneqarsinnaapput, taakku aatsitassatigut annertuumillu suliatigut pilersaarutit pillugit Visit Greenlandimik, Greenland Businessimik aamma Rambøllimik isumaqatigiissutaallutik.

Inuussutissarsiutinik siuarsaanermi nutaami ingerlataqarfinnut agguarneqartumik inuussutissarsiortunik siunnersuineq aamma aningaasaatinik pissarsiniarnerup piukkunnarsarnera isiginiarneqarput. Kommunini inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermi suliniutinik tapersersuisumik ingerlataqarfinnut immikkut tunngasunik inuussutissarsiortunik siunnersuinermi aallarnisaasut, siuariarorneq, nutaaliorneq aamma tunisassiorsinnaassutsip annertusinera isiginiarneqarput. Immikkoortut isiginiarneqartut ilaatigut tassaapput aatsitassat, takornariaqarneq aamma inuussutissat.

2.5.1 Nunatsinni suliffeqarfiit aatsitassarsiorfinnut piginnaanngorsarneri

Aatsitassarsiornermik ingerlataqarnerup inuussutissarsiutitut napatitsisunngortinnissaa pillugu Naalakkersuisut anguniagaqarput. Taamaattumik 2012-imi aamma 2013-imi siunnerfeqartumik suliniutit ingerlanneqarput, sumiiffinni suliffeqarfiit piginnaasaannik pikkorissaanissamik ineriartortitsinissamillu siunertaqartoq, taamaalillutik aatsitassarsiorfinnut pilersuisutut piginnaasaqalerlutik. Taamatut suliniut pingaartinneqartoq annertuumik ingerlataqartunut aatsitassarsiornermilu pilersaarutitut pilersuisunngornissamik kissaateqartunut sumiiffinni suliffeqarfinnut immikkut siunnersuinissaq pillugu kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissuteqarnikkut piviusunngortinneqarpoq.

Aatsitassarsioritut piumasarisat piginnaanerit aamma nunatsinni suliffeqafiit piginnaasatigut neqeroorutigisinnaasaasa akornanni ”nikinganermik” allaaserinnittumik GAP-imik misissuineq 2012-imi naammassineqarpoq. GAP-imik misissuineri inernerit tunuliaqutaralugit pikkorissartitsinernik aaqqissuussisoqarpoq, siumut sammisumik aatsitassarsiorfinniit piumasarineqartut piginnaasat nukittorsarnissaat siunertaralugu sumiiffinni tunngavillit suliffeqarfiit ineriartortinnissaannik isiginnittoq. Tamatuma aatsitassarsiorfinnut aamma annertuumik ingerlataqarluni pilersaarutitut pilersuisut akitigut aamma pitsaassutsikkut unammillersinnaasunngorlugit suliffeqarfiit periarfissaat pitsaanerulersissavai. Pikkorissarnerit taamaalillutik ullumikkut qitiusumik atuarfinni neqeroorutigineqartartunut pikkorissarnernut tapertaapput. 2013-imi ukiup affaata siulliup ingerlanerani illoqarfinni Qaqortumi, Nuummi, Sisimiuni aamma Aasianni pikkorissarnerit 14-it ingerlanneqarput. Pikkorissartut pikkorissarnernik assut naammagisimaarinnissimapput, peqataasullu amerlanerit nalunaarutigalugu pikkorissarnerni suli allani peqataanissamut soqutiginnillutik. Taamaattumik ukiuni tulliuuttuni marlunni suliniutit assingusut ingerlateqqinneqarnissaat ilimagineqarpoq.

2.5.2 Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq pillugu inatsit

Nunami inuussutissarsiutinut tunngatillugu inuussutissarsiornermik siuarsaaneq pillugu inatsit 2013-imi januarip aallaqqaataani atuutilerpoq. Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik inatsimmi nalunaarusiorlugu upernaq atorsimavaa, taannalu tusarniutigalugu nassiunneqarsimalluni. Ilitsersuusiorluni sulineq aallartinneqarpoq.

Nunami inuussutissarsiutinut tunngatillugu inuussutissarsiornermik siuarsaaneq pillugu inatsimmi inuussutissarsiutinut tapiissuteqartarnernik aqutsineq ineriartortitsinermut ingerlatsivimmi Greenland Businessimiippoq. Greenland Businessip 2013-imi junip naanerani suliffeqarfiit 14-it tunisassianik ineriartortitsinerannik katillugit 1,65 mio. kr.-inik tapiissuteqarfigai aamma 382.000 kr.-inut bilitsinik qiortakkanik 32-nik tunniussisimalluni. Taamaalilluni 2013-imi ukiup affaani siullermi 2 mio. kr.-it sinnerlugit tapiissuteqartoqarluni.

2.5.3 Isumalluutit uumassuseqartut

Isumalluutininik uumassuseqartuninik niuernikkut ilisimatusarnikkullu atuineq pillugu inatsimmik Inuussutissarsiornermut, Aatsitassanut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik isumaginnittuuvoq, tamanna piffissap ilaani Nunamut Namminermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalackersuisoqarfimmit isumagineqareerluni. 2013-imi ukiup affaani siullermi ingerlatsilluartoqarsimavoq, julip aallartinnerani misissuinissamut akuersissutit 31-t tunniunneqarlutik. Ilisimatusarnikkut suliniutit assigiinngitsorpasuit matumani pineqarput, taakkunanga arlalissuit nunami allanngutsaaliukkami ilisimatusarfimmut Zackenbergimut atasuullutik.

Isumalluutininik uumassuseqartuninik niuernikkut ilisimatusarnikkullu atuineranut tunngatillugu inatsit 2006-imi akuerineqarpoq. Akuersissut pillugu qinnuteqartumut sammisumik ilitsersuusiorloqarnissaanik pisariaqartitsisoqartoq naalackersuisoqarfimmit paasineqarpoq, taamaattumillu tamatuminnga sulineq aallartinneqarpoq.

2.5.4 Nunap immikkoortuisa ineriartortinnissaannik periusissaq

Nunap immikkoortuisa ineriartortinnissaannik periusissap kommunini inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermi tapersersuissaaq. Taamaattumik kommunini tamani inuussutissarsiutitigut siuttuuffiusussat pillugit pilersaarutitut aamma ineriartortitsineq pillugu ataatsimeersuarnernut aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq kinguaattoornerlu pissutigalugu 2013-ip qiteqqunnerani kommunini marlunni katillugit 3 mio. kr.-inut inuussutissarsiutitigut siuttuuffiusussat pillugit pilersaarutitut tapiissuteqarnissamut neriorsuisoqarluni. Qinnuteqaatit sinneri ilimagineqarpoq piffissap aggersup ingerlanerani tiguneqassasut, taamaalilluni aningaasat tamarmiusut 6 mio. kr.-iullutik. Nunaqarfinni isorliunerusunilu inuussutissarsiornikkut sulisoqarnikkullu suliniutit pillugit pilersaarut Naalackersuisunit akuerineqarpoq, taassuma 2014-imiit nunap immikkoortuisa ineriartortinnissaannik periusissaq taarsissallugu. Siunertaq tassaavoq aallussaqluni

suliniuteqarnissaq, aalisarnerup, piniarnerup, nunalerinerup aamma inuussutissalerinerup, aatsitassat aamma takornariaqarnermi nunaqarfinni isorliunerusunilu ineriartortitsinermik pilersitsinermik peqataalluni.

Taakku saniatigut imminut akilersinnaassuseqarnermik misissuinerit aallartinneqarput, immikkoortuni arlalinni inuussutissarsiornikkut siuariartornissamut periarfissaasinnaasunik erseqqissaasussaq. Sulinermi aallunneqartut tassaapput nunami inuussutissat aamma uumasuteqarneq, aalisarnermik tunngaveqartut inuussutissat kiisalu nunaqarfinni nukimmik ataavartumik atuinerup annertusinera. Sammisat siuliani taaneqartut pillugit misissuinerit ingerlaavartumik ingerlanneqarput 2013-illu naanerani naammassineqassasut ilimagineqarluni.

2.5.5 Takornariaqarneq

2012-imi aasami piffissamut 2012-2015-imut takornariaqarnikkut periusissaq akuersissutigineqarpoq. Periusissap siunertaa tassaavoq takornariaqarnikkut aamma misigisassianik nioqquteqarnermi aningaasaqarnikkut, inooqataanermi avatangiisitigullu atasinnaanerup qulakkeerneqarnissaa. Periusissaq pilersaaruserluarnikkut immikkoortuni tallimanik ukuninnga isiginnippoq: Nittarsaaneq, tikikkuminarnera, inatsisit, inuussutissarsiutit misigisassiaqartitsisut aamma kisitsisitigut paasissutissat/uppernarsaaneq.

Sumiiffinni nunami aalajangersimasuni takornariartitsinermut akuersissuteqartarnissaq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 19, 3. december 2012-imeersoq 2012-imi ukiakkut ataatsimiinnermi akuersissutigineqarpoq. Inatsimmi siunertaq tassaavoq inuussutissarsiutigalugu takornariartitsinermi namminersortut aningaasaliinerit annertunerusut naammaginartumik illersorneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa, taamaalilluni namminersortut takornariaqarnermik ingerlataqartut inuussutissarsiummi aningaasaliinissamut annertunerusumik kajumissuseqalernissaat.

Taakku saniatigut Nunatsinni takornariaqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat pitsaanerulersinnissaat pillugu sulineq annertunerusoq aallartinneqarpoq. Siunertaq tassaavoq takornariaqarnermik inuussutissarsiummi kisitsisitigut paasissutissat tatiginarnerusut qulakkeerneqarnissaat, taakku pitsaanerusumik paasisaqarnermik pilersitsisinnaallutik aamma ukiuni aggersuni takornariaqarnermik inuussutissarsiummi toqqammaviit pitsaanerusumik qanoq ineriartortinnissaat pillugit aalajangiinissamut tunngavissiisoqarluni.

Aammattaaq 2013-ip ingerlanerani Nunatsinni takornariaqarnikkut periarfissanik ineriartortitsinissaq pillugu aporfiusartunik misissuisoqassaaq.

2.5.6 Suliniutit annertuut pillugit pilersaarutit, tassunga ilanngullugu Isuani pīiaaffik

Pingasoqiusamik isumaqatigiissutit

Aatsitassarsiorfiit, Namminersorlutik Oqartussat aamma Kommunit akornanni pingasoqiusamik isumaqatigiissutit (Impact and Benefits Agreements) siullermeertumik 2010-mi aamma 2011-mi Cairn Energy-p misissuilluni qillerineranut atatillugu piviusunngortinneqarput. Isukasiata eqqaani pīiaanissaq pillugu London Miningip qinnuteqaataata nanginneratut London Miningip, Namminersorlutik Oqartussat aamma Kommuneqarfik Sermersuup akornanni pingasoqiusamik isumaqatigiissutissaq sulissutigineqarpoq. Siunertaq tassaavoq pingasoqiusamik isumaqatigiissut aamma siunissami nunami pīiaanissamik pilersaarutini imaanilu misissuilluni qillerinerni atornerqartassasut.

Pingasoqiusamik isumaqatigiissut aatsitassarsiornermut atatillugu ingerlatseqatigiiffiup pilersaarutigisaani ingerlatassat sumiiffimmi tunngaveqarnissaasa ilaatigut qulakkeernissaanut sakuuvoq. Isumaqatigiissutini pingaartinneqartoq pilersaarutini sulisut nunaqavissut sumiiffinnilu suliffeqarfiit ilaatinneqarnissaat. Kalaallit tungaanniit ineriartornermut tassunga piareersimanissaq pineqarpoq, taamaalilluni nunat allamiut suliffeqarfii kisimik suliakkerneqarnatik. Taakku saniatigut pingaarpoq suliassatut neqeroorutigineqartut imatut annertussuseqartillugit sularinnittussarsiuunneqartassasut, sumiiffinni suliffeqarfinit isumagineqarsinnaallutik aamma neqeroorfigineqarsinnaallutik aamma sumiiffinni suliffeqarfiit pilersuisuunissamut aamma periarfissinneqarlutik. Aammattaaq pingaarpoq pingasoqiusamik isumaqatigiissummi lærlingitut nunaqavissunit suliffimmik misiliiffissat, pikkorissarnissaq aamma sulisinnaasut nunaqavissut ilinniartitaanerat qulakkeerneqarluni aamma isumannaatsumik tunngaveqarluni ineriartorneq pillugu anguniagaq tapersorneqarluni.

2012-imi ukiakkut ataatsimiinnermi suliniutini angisuuni illuliortiternernik sanaartornernillu suliassat pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 25, 18. december 2012-imeersoq (Suliniutit annertuut pillugit inatsit) akuerineqarpoq. Naalakkersuisooqatigiinni Naalakkersuisut isumaqatigiissutaannut ilaavoq suliniutit annertuut pillugit inatsit immikkoortutigit arlalitsigut allanngortinneqassasoq, tassunga pingaartumik ilanngullugit isumaqatigiissutit pillugit § 10. Suliniutit annertuut pillugit inatsimmut allannguutissatut siunnersuutit 2013-imi ukiakkut ataatsimiinnissamut kingusinnerusukkut nalunaarutigineqarnissaat ilimagineqarpoq.

Nioqqutissiortutut akileraarutit

Aammattaaq naalakkersuisooqatigiit siumaqatigiissutaannut ilaavoq siumut sammisumik aatsitassanik pīiaanermi nioqqutissiortutut akileraarutit eqqunneqassasut. Pīiaanissamut akuersissut pillugu London Miningip qinnuteqaataanik sularinninnermut atatillugu taamaattumik ukiumi tunisassiorfiusumi siullermiit kaaviiartitanit akileraarutininik akiliisoqartarnissaanut isumaqatigiissummut tunngavissaq pillugu isumaqatiginninniartoqarpoq.

London Mining

Isukasiata eqqaani savimineq pillugu pilersaarummut iluaqutiginnissamut akuersissummik atuutilersitsinissamut Naalakkersuisut aalajangersimapput, aatsitassat pillugit inatsimmi § 6 malillugu. Akuersissut malillugu aningaasaliisinnaasunik isumaqatiginninniarluni London Mining aallartissinnaalerpoq. Sanaartornermi aningaasaliissutit tamarmiusut 13-14 mia. kr.-iussasut naatsorsuutigineqarput. Aatsitassalli pillugit inatsimmi § 6 malillugu akuersineq paaaffiliorluni aallartitsinissamut pisinnaatitsinngilaq. Aatsitassat pillugit inatsimmi § 19, 43 aamma 86 malillugit akuersissutit suli amigaataapput kiisalu pilersaarutip aallartinnissaa sioqqullugu pingasoqiusamik isumaqatigiissutip akuerineqarnissaa. Piaarnerpaamik aningaasaliisussanik nassaartoqarpat akuersissutissallu sinneruttut aamma IBA-mik isumaqatigiissut inissinneqarpata ilimagineqarsinnaavoq paaaffimmik sanaartorneq 2015-imi aallartinneqarsinnaasoq. Aallartinneraniilli untritilinnik arlalinnik suliffeqarnikkut sulisussat qulakkeerneqarnerisa saniatigut aamma 2015-imiit sulisuniit isertitanit akileraaruteqartussaassaaq, nunaqavissuniit aamma nunanit allaneersuniit, kiisalu pilersuisunit tamaniit ingerlatseqatigiiffinit akileraarutit.

Aatsitassarsiornermi pilersaarutit allat

Ukiuni aggersuni aatsitassarsiornermi pilersaarutit allat akuerineqarnissaat ilimagineqarpoq, ingerlatseqatigiiffiit inatsisitigut piumasaqaatinik naammassinnissimappata. Tassani ilaatigut pineqarput True North Gems-ip Qeqertarsuatsiaat eqqaanni rubinimik paaaffissaa, 2013-imi tusarniaassutigineqarnissaa ilimagineqarluni aamma Narsap eqqaani eudalytimik paaaffik, 2014-imi tusarniaassutigineqartussatut ilimagineqartoq. Aatsitassarsiornermi pilersaarutit taakku pillugit ingerlatsinerup nalaani sulisut 160-it missaaniissasut ilimagineqarpoq, taakkunannga amerlanersaat sumiiffinni sulisussarsiarineqarnissaat ilimagineqarluni.

Aluminiu pillugu pilersaarut

Alcoap aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni isumaqatigiinniarnert suli naammassineqangillat. Naalakkersuisunit uppersararpoq UKA 2012/113-imi Inatsisartut aalajangiinerisigut akuerineqartumi Alcoamik isumaqatigiinniarnert ingerlateqqinnissaat pillugit tunngaviusussatut piumasaqaatit tunngavigalugit isumaqatigiinniarnert nanginneqassasut.

Pilersaarut pillugu tunngaviusussatut piumasaqaatini pingaarnertut immikkoortut tassaapput akuersissuteqarluni aaqqiineq, tassani aluminiu pillugu pilersaarummi erngup nukinganic nukissiorfimmi Namminersorlutik Oqartussat piginneqataassangillat kiisalu piffissaq akuersissuteqarfiusoq ukiunik 60-inik sivitsorneqarsinnaalluni. Tamanna isumaqarpoq erngup nukinga pillugu inatsimmik allanngineq, maannakkut oqaasertaani akuersissuteqarfiusoq piffissaq ukiut 40-llutik, ukiut 20-t tikillugit sivitsoqqinneqarnissaanut periarfissaqarluni. Naalakkersuisut Qeqqata Kommunia suleqatigalugu ingerlaqqinnermi attaveqaatinut, inissianut, atuarfinnut il.il. sanaartornermut aningaasaliinernut aningaasalersuinissamut periarfissanik ujartuissapput.

Erngup nukinga pillugu inatsit malillugu akuersissutini atuutilersinneqartuni ingerlatseqatigiiffiit akileraarusersornerinut taarsiullugu akissarsiarnik aalajangersaanissamut periarfissiinissaq

siunertaralugu akileraartarnermut inatsisip aamma erngup nukinga pillugu inatsisip allangortinnissaannut siunnersuummik Naalakkersuisut saqqummiussiniarput.

”Aluminiu pillugu pilersaarutip aningaasaqarnikkut pingaaruteqarnera” pillugu nalunaarusiami 2010-meersumi, Niras Greenland A/S-imit suliarineqartumi, aluminiu pillugu pilersaarummiit toqqaannartumik, toqqaannangitsumik malitsigisaanillu isertitat aningaasartuutillu misissoqqissaarneqarput. Misissuinerup inernerata takutippaa aluminiumimik aatsitsivimmik aamma erngup nukinganik nukissiorfinnik marlunnik pilersitsinerup siumut sammisumik piffissami sivisuumi nunatta karsiata isertitai aningaasartuutaalu annertusissasut, sanaartornerup nalaani annertunerpaamik sunniuteqartumik.

Pilersaarutip aallartinnera aamma aluminiumimik nunarsuaq tamakkerlugu piunasaqarnermik aamma nukissiornermi akinik sunnerneqartussaavoq, pilersaarutip aallartinnissaa pillugu aalajangiinissamut aalajangiisumik sunniuteqarsinnaasumik.

2.5.7 Ujaqqat qaqutigoortut pillugit periusissaq

Nunatsinni ujaqqanik qaqutigoortunik peqarfinnik arlalinnik nassaassaqqarpoq. Pilersaarutini siuarsimanerppaaq tassaavoq Killavaat Alannguata eqqaaniittoq, ilimagineqarlunilu 2013-ip ingerlanerani Tanbreez Mining Greenlandip iluaquteqarnissaq pillugu qinnuteqaatini tunniutissagaa. Kuannersuit eqqaanni aamma misissuinnissamut pilersaarut aallartinneqarpoq, tassanili apeqqutaalluinnarluni Nunatsinni uranimut naaggaarlunnarneq allangortinneqassanersoq.

Kalaallit Nunaat aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik iluaquteqarnissamut naaggaarlunnarpoq, soorlu uran aamma thorium, aamma ujaqqat qaqutigoortut ilaat taamatut akoqarlutik. Taamatut uran pillugu naaggaarlunnarneq Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerannut inissinneqarpoq, allangortitsinissamut imaluunniit atuukkunnaarsitsinissamut periarfissamik eqqartuinissaq siunertaralugu.

Maannakkut ujaqqat qaqutigoortut pillugit periusissaq suliarineqarpoq. Periusissaq Nunatsinni ujaqqanik qaqutigoortunik misissuineq piiiaanissarlu pillugit periarfissanik ineriartortitsinermik maannakkullu pilersaarutininik tapersersuinerup peqataassaaq. Ujaqqanik qaqutigoortunik misissuinerup piiaanissamullu pilersaarutini siuarsimanerpaat tulliuttumi naatsumik allaaserineqarput.

Kujataani Killavaat Alannguata

Tanbreez Mining Greenland A/S Narsap aamma Qaqortup akornanni Killavaat Alannguanni ujaqqanik qaqutigoortunik peqarnersoq misissuivoq. Aatsitassat katitigaaneritut ilisarnaataasoq tassaavoq annertuumik niobimik, tanalumimik, zirkoniumimik, feldspatimik aamma ujaqqanik qaqutigoortunik akoqarnera. Aatsitassat taakku mobiltelefonini, timmisartut motorini igalaaminernilu atorineqartarput. Peqarnera 4 mia. tonsit sinnerlugit imaqqassasoq missiliorneqarpoq – ukiuni untritilinni arlalinni tunisassiornermut naammattut.

Paasisutissat pigineqartut tunngavigalugit naatsorsuutigineqarpoq sanaartornerup nalaani inuit 35-135-t akornanni sulisinnaassasut aamma ingerlatsinerup nalaani inuit 80-it missaat, pilersaarut piviusunnungussappat. Taakkunanga ilimagineqarpoq 75 %-ii nunaqavissuussasut, sinnerilu 25 %-it nunanit allaneersut sulisinnaasut.

Narsap eqqaani Kuannersuit eqqaanni ujaqqat qaqutigoortut pillugit pilersaarut

Greenland Minerals & Energy Narsap eqqaani ujaqqanik qaqutigoortunik misissuivoq. Ujaqqat qaqutigoortut saniatigut zinkimik aamma uranimik peqarpoq. Ingerlatseqatigiiffiup imminut akilersinnaaneramik misissueqqaarnini naammassisimavaa ilimagalugulu maannakkut takorluukkat aallaavigalugit ingerlatsinerup nalaani 380-it missaanniittut aamma sanaartornerup nalaani inuit 1.000-it sulisinnaasut.

Qinnuteqarnissamut nalunaarsukkanik katersinermut atatillugu Kujataani soqutisaqatigiinnik arlaleriarluni ataatsimiisitsisoqareerpoq. Taakku saniatigut ukiut ingerlanerini innuttaasunik ataatsimiisitsinerit arlallit ingerlanneqarput, pilersaarut pillugu ilisimatitsisoqarluni. Ingerlatseqatigiiffik ukiuni kingullerni soqutiginartunik arlalinnik nutaanik peqarneramik paasisaqarpoq, manna tikillugu isumalluutit annertusisillugit. Immikkoortumi 2005-imili qillersisoqarpoq.

2.5.8 Aalisarnermik inuussutissarsiut

Aalisarnermik ingerlataqartut avammut niuernerat 2012-imi suli qaffakkiartorpoq, aalisarnerlu suli Kalaallit Nunaata inuussutissarsiutini avammut niuertuni pingaarnersaralugu. Naalakkersuisut iluarsartuussinernik naammassisaqarnissaq siunertaraat, pingaartumik sinerissamut qanittumi raajarniarnermi qaleralinniarnermilu.

Raajanik, qaleralinnik saarullinnillu avammut niuernerup nalinga ataatsimut isigalugu 2012-imi 100 mio. kr.-inik qaffappoq, 2011-mi kisitsisinut naleqqiullugu. Saarullinnik avammut niuernerup annertussusaa qaffappoq, kisianni raajanik avammut niuernermi annertussuseq apparluni TAC-mik appartitsinerup kingunerisaanik. Sinerissamut qanittumi saarullinniarneq 10-15.000 tonsit missaaniippoq. Kalaallit Nunaat 2013-imut Barentip imartaani katillugit 9.400 tonsinik saarullinniarsinnaavoq, taakkulu saniatigut Kalaallit Nunaat kulleramik aamma sejnik aalisarsinnaalluni.

Aalisarnermiit isertitat tamarmiusut 2011-mit 2012-imi qaffasinnerupput nunarsuarmi niuerfinni akit qaffakkiartornerisa malitsigisaannik.

Aalisarnerup annertussusia qaleralinniarnermi allanngorpiannigilaq. Akerlianilli raajartassiissutit 2013-imi appaqqillutik, aalisarnermilu tassani ingerlataqarnerup appaqqinneramik kinguneqassalluni. Aammattaaq raajarniarnermi MSC-mik nalunaaqutsersuineq eqqunneqarpoq. Tamanna biologiniit pisassiissutissatut inassutigineqartunut aalisarnerup annertussusiatigut naleqqussaanissamut sukangasuunik piumasqaateqarpoq. Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoqarfik naalakkersuisoqarfiit attuumassuteqartut aamma

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik suleqatigalugit aalisarneq pillugu inatsisip nutarternissaanik sulinermit tunngaviusussaq pillugu isummernissamat tunngavissiussaq. Tassunga ilanngullugu aalisarnermi isumalluutit iluaqutiginerini ataatsimut inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut annertunerusumik iluanaaruteqarnissaq qulakkeerniarlugu anguniakkanik suliniutinillu saqqummiussineq. Aalisarnermut nutaamik akuersissutinik atulersitsinissaq sioqqullugu siunissami aningaasaqarnikkut sunniutaasunik aamma akuersissutip iluaqutigineranut atasumik sumiiffinni sulisunut naatsorsuutigisat allaaserinissaannut ilutsinik naleqquttunik nassaartoqassaaq.

2.5.9 Sulineq

Sulinermit pilersaarut

Naalackersuisut juni 2013-imi sulisitsisuniit sulisartuniillu peqataaffigineqartumik sulisoqarnermut nuna tamakkerlugu siunnersuisoqatigiinnik pilersitsipput. Siunnersuisoqatigiit siunertaraat nuna tamakkerlugu sulisoqarnikkut suliniutit pillugit siunnersuisarneq ataqatigiissaarinerlu. Nuna tamakkerlugu sulisoqarnermut siunnersuisoqatigiit sulisoqarnikkut politikip ilusilersornissaa pillugu Naalackersuisunut siunnersuissapput, kiisalu suliffissaaleqinermik akiuinermi nunamut unamminartunik ataatsimoortumik aaqqiissutissanik ataqatigiissaarissalluni ineriartortitsissallunilu. Aammattaaq najukkani nunalu tamakkerlugu sulisoqarnikkut suliniutini inernernik sunniutinillu nakkutilliissalluni. Kiisalu sulisoqarnermut siunnersuisoqatigiit siunertaralugu apeqqutit killilersorneqarsimasut arlallit oqallisigissallugit aamma, siunnersuisoqatigiit isumaat malillugu, suliffissaaleqinermut annertunerpaamik sunniuteqartunik suliniuteqarnissamat siunnersuuteqassalluni. Siunnersuisoqatigiit sulinerminni maannakkut apeqqutit uku immikkut sammissavaat:

1. Sulisartut avataaneersut
2. Nuna tamakkerlugu suliffinnik nittarsaavik
3. Pitsaanerusumik aaqqiissuussaanermik nakkutilliineq
4. Sulisussarsiarineqarsinnaanermik oqartarneq
5. Suliffeqarneq inissaqartitsisoq
6. Suliffeqanngitsut iliuusissanik pilersaarusiunneqarsinnaatitaanerat
ilitersorneqartarnerallu
7. Inuusuttut suliffissaaleqinerat

Suliffeqarneq inissaqartitsisoq

Suliffeqarnerup inissaqartitsisup nunami suliffeqarfinni kikkunnut tamanut inissaqarneq qulakkiissavaa – aamma inuit sulisinnaassusiat killeqalersimasoq imaluunniit sanngiinnerusunik tunngaveqartut.

Suliffeqarnermi inissaqartitsineq taaguutaavoq annertuumik paasineqarsinnaasoq, suliffeqarfiit inunnut, sutigut tamatigut angusaqarnissaq pillugu piumasaqaatinut qaffasissunut naammassinnaannangitsunut inissaqartitsineq pillugu ilimagisanik pingaartumik ersersitsisoq.

Siunnerfigineqartut inuit arlalissuupput, suliffeqarfinnut patajaatsumik atassuteqarnissap angunissaanik imaluunniit aalajangiussisimanissaannik ajornartorsiuteqartut. Tamanna assersuutigalugu sulisinnaassutsip apparneranik, timikkut tarnikkulluunniit innarluuteqarnermik, piffissami sivisuumi sulinngiffeqarsimanermik imaluunniit napparsimasimanermik pissuteqarsinnaavoq.

Nuna tamakkerlugu sulisoqarnermut siunnersuisoqatigiit ilaatigut inunnik atugarliortunik kivitsinermut naleqqiullugu pisortat inuussutissarsiortunut namminersortunut qanoq tapersersuisinnaanerit pillugu apeqqummik eqqartuissapput, tassunga ilanngullugit siusinaartumik soraarnerussutisiallit, innarluutillit, pineqaatissinneqarsimasut il.il. aamma suliffeqarfinnut uternissaannik ikiorlugit.

Immikkut ittumik suliffissaaleqisut pillugit suliniut

Ukiuni kingullerni kommunini nalunaarsorneqarsimasut suliffissaaleqisut amerliartuinnarnerat tunuliaqutaralugu suliffissaaleqisut pillugit immikkut ittumik suliniutit 2011-mi aamma 2012-imi aallartinneqarput. Suliffissaaleqisut pillugit immikkut ittumik suliniut 2013-imi ingerlateqqinneqarpoq aamma "Sulisoaqarneq pillugu pilersaarut aningaasaqarnikkut allangornermi" sulisoqarneq pillugu politikimi siunniussanik tapersersuisutut suliniutitut isigineqassalluni.

Suliffissaaleqisut ilarpassui sivikitsuinnarmik ilinniagaqarput imaluunniit ilinniagaqarnatik, taamaattumik suliffissaaleqisut piginnaasaat nalinginnaasumik qaffassarneqartariaqarput. Siullermik atuagarsornikkut pikkorissartitsinerit kiisalu inuusuttunut sannavitsigut pilersaarutit salliutinneqassapput, taamaalillutik ilinniarnermik ingerlatitseqqinnermi ilaasinnaangorlutik. Piffinni atorfimmik ammaassisoqartillugu suliffissaaleqisunut naleqquttumik pikkorissarnermik neqeroortoqassaaq. Najukkami suliffissaaleqisumut imaaliallaannaq suliffissaqartitsisoqanngippat suliffissaaleqisumik pikkorissartitsineq aatsitassarsiornermi suliffissat sapinngisamik eqqarsaatigineqassapput.

Suliffissaaleqisut pillugit suliniummiippat:

1. Ilinniagaqarsimanngitsunut piginnaasatigut ineriartortitsilluni pikkorissaanerit. Ilinniagaqarsimanngitsunut piginnaasatigut ineriartortitsilluni pikkorissaanerit tassaapput suliatigut pikkorissarnerit qitiusumi ilinniarfinit ingerlanneqartut imaluunniit qitiusumik ilinniarfiit sinnerlugit allanit ingerlataqartunit isumagineqartut, taamaalilluni pikkorissarnerup pitsaassusaanut suliamullu attuumassuteqarneranik qitiusumik ilinniarfik akisussaalluni. Suliffissaaleqisut 1-imut tulluuttut kisimik pikkorissartitsinerit innersuunneqassapput.
2. Paasisaqarnissaq siunertaralugu pikkorissartitsinerit. Paasisaqarnissaq siunnersuinissarlu siunertaralugit pikkorissartitsinerit inuussutissarsiutit nutaat, nuttarsinnaaneq, atorfinnik ujarlerneq aamma 1-imut tulluuttut pillugit suliffeqarfinnut atassuteqarnermik aallussaqaqarput.

Pikkorissarnerit ingerlanneqarnissaat pillugit Namminersorlutik Oqartussat ilusiliaat malillugit pikkorissarnerit ingerlanneqassapput.

3. Inuusuttunut Piareersarfik/Piorsaavik. Ilinniarnep nanginneqarnissaa siunertaralugu ukiumi ataatsimi piareersaaneq.
4. Piareersarfiup atuakkersorluni suliniutaa AEU/FA. Ilinniarnep ingerlaqqinnissaa siunertaralugu ukiumi ataatsimi-marlunni ilinniartitaanernut siunnersortinik atuartsineq.
5. Piginnaangorsaaqqinneq. Piginnaangorsaaqqinnerup ingerlanera 2-mi tulluuttunut pilersinneqartarpoq pisortani namminersortunilu suliffinnit sulisitsisut suleqatigalugit. Piginnaangorsaaqqinnerup ingerlanera amerlanertigut ukiumik ataatsimik-marlunnik sivilisussuseqartarpoq.

Suliffissaaleqisut pillugit immikkut ittumik suliniummut aningaasat 2013-imi katillugit 33 mio. kr.-it missaaniipput.

Suliffissaaleqisut pillugit immikkut ittumik suliniutip kinguliani pikkorissarnerit ingerlanneqartut tamarmik sunniutaat nalilersorneqassapput. Suliniuteqareernermi qaammatit arfinillit qaangiunnerini peqataasut tamarmik malitseqartinneqassapput, taamaalilluni 2013-imi oktobarip naanerani 2013-imi ukiup affaani siullermi suliniutit pillugit nalunaarusiortoqarluni.

Suliffissaaleqisut pillugit suliniutit 2013-imi Naalakkersuisunit nukittorsarneqarput sanaartornermut tunngasuni allanik suliniuteqartoqarluni. Tamaalilluni illoqarfinni inissianik amigaateqarfiusuni annertuumillu suliffissaaleqiffiusuni ineqarnermut tunngasuni iluarsaassinikkut suliniutit siuartinneqarlutik.

Taakku saniatigut aalisarnermi suliniutit arlallit aallartinneqarput, sulisoqarnikkut ajunngitsumik sunniuteqartitsisinnaasut. Qeqertarsuup Tunuani, Uummannami aamma Upernavimmi sinerissamut qanittumi qaleralittassiissutit ilaasa qaffanneqarsinnaaneri pillugit suliniuteqartoqarpoq. Suliniut alla tassaavoq Aasiani, nutaatut, septembarip tungaanut piffissaq misileraaffiusoq ammarneqarpoq, aalisartut saarullinnik, suluppaakkanik, qeeqqanik qaleralinnillu tunisisinnaallutik. Kiisalu Tunumi makrelinik, ammassassuarnik, saarullernanik aamma guldlaksinik misileraalluni aalisarneq aallartinneqarluni.

Suliffissaaleqisut pillugit kisitsisitigut paasissutissat

Suliffissaaleqisunut suliniutit sammitinniarlugit aallartinniarlugillu sulisoqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat naammattut pingaaruteqarput. Ukiuni kingullerni Kalaallit Nunaanni sulisoqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat nunani tamalaanisulli pitsaassuseqarnissaat aallunneqarpoq, soorlu NP nunani tamalaani sulisoqarnikkut suleqatigiiffiata ILO-p tamanna inassutigigaa. Sulisoqarneq pillugu kisitsisitigut paasissutissat pitsaanerulersinnissaannut sulineq suli ingerlavoq.

Suliffissaaleqisut pillugit kisitsisitigut paasissutissani qaammatip ataatsip ingerlanerani kommunimi suliffissarsiuussisarfimmut suliffissarsiorlutik inuit qassit saaffiginnissimansut naatsorsorneqartarput. Taamaattorli suliffissarsiorlutik nalunaarsuinermit tunngasoq allaffissornikkut tunngasortaa kommunit akornanni assigiissarneqarsimangilaq. Taamaattumik suliffissarsiorlutik amerlassusaanni allangornerit ilaat kommunini allaffissornikkut periutsip allangorneranut takussutaasinnaalluni. Pingaartumik 2012 sioqqullugu nalunaarsuinerit taamaattoqarsinnaalluni, taamani nalunaarsuinerit suliffissarsiuussisarfimmi sulianik suliarinnittuni assigiissarniarneqalersimmata. Kisitsisitigut paasissutissat aamma sumiffinni ataasiakkaani nalunaarsuinerit amigaataaneri pissutigalugit amigarsinnaallutik.

Suliffissarsiorlutik nalunaarsorneqartunik kisitsinermi manna tikillugu nunaqarfinni inuit ilaatinneqarsimangillat. 2013-imiit Naatsorsueqqissaartarfiup naatsorsueriaaseq allangortippaa maannakkullu nunaqarfinni suliffissarsiorlutik aamma ilanngunneqartalerlutik. Nunaqarfinniit kisitsisit pisut ilaanni missiliuinermit imaluunniit naatsorsuinerit tunngaveqarsinnaapput taamaattumillu nalorninartoqarsinnaallutik.

Ajornartorsiut alla tassaavoq suliffissaaleqisut pillugit kisitsisitigut paasissutissat suliffissaaleqisunik nalunaarsorneqartunik tamanik ima qarput taamaalillutillu aamma inuit pinngitsooratik suliffeqarfimmut piareersimangitsut. 2012-imi tulluartaunermik aaqqissuussineq atulersinneqarpoq, tassani suliffissaaleqisut tulluarfigisanut pingasunut agguarneqarlutik sulilernissamut taakku piareersimaneri apeqqutaatillugit. 1-imi tulluartaat tassaapput inuit suliffimmik nalinginnaasumik aallartinnissamut piareersimasut. Tassaapput suliffissaaleqisut suliffeqarfinni piumasarineqartunik piginnaassuseqartut. 2-mut tulluartaat tassaapput inuit annertuumik killegartumik sulisinnaassuseqartut, suliffimmik tiguisinnaanermik piareernissaat sioqqullugu arlaatigut sulilersitsiniarnerit imaluunniit katsorsaanerit aallartinneqartariaqarlutik. 3-mut tulluartaat tassaapput inuit maannakkut ima annertutigisumik ajornartorsiuteqartut, sulisinnaanatik imaluunniit sulilernissamut sammisumik neqeroorutini peqataasinnaangitsut. Suliffissaaleqisoq pillugu ILO-p nassuiaataa aallaavigalugu 1-imut tulluartaat inuit kisimik suliffissaaleqisut ilanngunneqartariaqarput. Tulluartaatunut agguaalluni sulinermit siullermit misilittakkat takutippaat suliffissaaleqisut immikkoortunut eqqortumik inissiinissamik suliamik suliarinnittut annertuumik sapersarsimasut. Taamaattumik suliffissarsiorlutik eqqortumik inississinnaangorlugit suliffissarsiuussisarfimmi sulianik suliarinnittut maannakkut pikkorissartinnissaat sulissutigineqarpoq.

Soorlu immikkoortoq 1.1-imi taaneqartoq suliffissaaleqisut amerlassusaasa aamma inuiaqatigiinni siuariartornerup akornanni paatsuugassaangitsumik ataqatigiittoqanngitsoq. Nassuiaataasinnaasoq tassaasinnaavoq allamut nunasiartorneq, sulisinnaasut nuna qimallugu suliarartarlutik. Tamatuma saniatigut ilimanarpoq suliffeqarnermi aaqqissugaanikkut ajornartorsiuteqartoq. Suliamik ilinniagaqarsimangitsut nunasiartornerat qaffasissumillu suliffissaaleqinermit ataqatigiissikkaanni arlaatigut sulinissamik neqeroorutit aamma piumasaqarnerit akornanni arlalinnik aporfeqarunarpoq. Taanna aporfik ilinniagaqarnermit nuttarsinnaanermillu

pissuteqarunarpoq. Taamaalilluni suliffissaaleqisut piginnaasaasa aamma suliffeqarnermi piginnaasut ugartorneqartut akornanni nikingasoqarpoq kiisalu sumiiffinni suliffiusut aamma sulisartup najugaata akornanni nunamut tunngasumik aporfeqarpoq, suliffeqarnikkut nuttarsinnaanermik sanngiillisitsisumik.

2.6 Ilinniartitaaneq

Ilinniartitaanermik politikimi anguniagaq pingaarneq tassaavoq Kalaallit Nunaanni inuussuttut nunami maani atorfinnik sunilluunniit isumaginnilersissinnaalerlugit ilinniartitaanissaat inuusuttullu nunarsuarmut tamarmut sammilernissaat. Nammineersinnaanerulerneq naapertorlugu sulisinnaasunik avataaneersunik atorfinitsitsisarnerup annikillisinneqarnissaa pillugu Naalakkersuisut politikianut tamanna naapertuuppoq.

Ilinniartitaanermut pilersaarut II 2014-imi upernaakkut ataatsimiinermi saqqummiunneqarnissaa Naalakkersuisunit ilimagineqarpoq, ilinniartitaanermi periusissaq nutarterneqarsimasoq tunuliaqutaralugu.

Maannakkut immikkoortuni suli atualinngitsuni, meeqqat atuarfiat, oqaatsitigut periusissaq, 15-18-inik ukiullit aamma inussuttunut ilinniarfiit pillugit suliniutit Naalakkersuisunit salliutinneqarput.

2.6.1 Suli atuliangitsut

Meeqqani 0-5-inik ukiulinni 1500-t, tasa 31 %-it, pisortat imaluunniit imminut pigisunik ulluunerani neqeroorutinit ilaangillat. Peqatigisaanik siumut naatsorsuinerit siulittuutigaat taamatut ukiullit 2018 tikillugu amerliartussasut. Taamaalilluni suli atualinngitsuni meeqqanut perorsaanikkut ineriartortitsisunik neqeroorutinit annertusiartuinnartumik pisariaqartitsisoqarpoq. Naalakkersuisut siunissami kissaatigaat suli atualinngitsuni meeqqanut tamanut pisortat neqerooruteqarnissaat qulakkeerneqassasoq taamaattumillu ulluunerani paaqqinnittarfinnut tunngasuni piginnaasap allilerneqarnissaanik tamanna pisariaqartitsilluni ukiumut 10 mio. kr.-inik sanaartornissamut aningaasaliissutinik immikkoortitsinikkut.

Pisortat ulluunerani paaqqinnittarfiini sulisut 44 %-ii 2012-imi perorsaanikkut ilinniagaqanngillat. Naalakkersuisut isumaqarput suli atualinngitsut ukioqarneq meeqqat inuttut ineriartornissaannut aamma ilinniarfinni ingerlaqqinnissamut periarfissaannut pingaaruteqarluinnartoq. Naalakkersuisut taamaattumik siunnersuutigaat ulluunerani paaqqinnittarfinni sulisut ilinniagaqanngitsut ungasianiit atuartinneqarnerat tunngavigalugu pikkorissartitsinikkut piginnaasat qaffatsinnissaannut 2014-imut Aningaasanut Inatsimmi aningaasanik immikkoortitsisoqassasoq.

Suli atualinngitsut pingasunik aamma tallimanik ukiullit misilinnissaat aamma atuarnissamut piareersimanerat pillugu nalunaarummit Naalakkersuisut suliaqarput ilimagalugulu sakkussat taakku ukiumi atualerfiussami 2013/2014-imi misiligarneqassasut.

2.6.2 Meeqqat atuarfiat

Ukioqatigiit, 2013-imi meeqqat atuarfiannik naammassinnittut, tassaapput meeqqat atuarfiannik iluarsartuusseqqinnerup Atuarfitsialak aallartimmalli, meeqqat atuarfiannik tamakkiisumik naammassinnittut siulliit. Naalakkersuisut paasivaat meeqqat atuarfianni atuartut suli amerlavallaartut, iluarsartuusseqqinnerup siunertaatut, pitsaassuseqartumik atuartinneqarneq ajortut.

Naalakkersuisut taamaattumik kissaatigaat meeqqat atuarfiat pillugu iluarsartuusseqqinnermi pingaarnertigut sammiviusoq nanginneqassasoq, meeqqalli atuarfiata atuartitsineranik nalilersuinissamik ineriartortitseqqinnissamilli annertuumik pisariaqartitsisoqartoq aamma atuartut tamaasa inissaqartinnissaannut tapersersorneqarnissaannullu piginnaasaqassasoq, tassunga ilanngullugit atuartut immikkut atuartinneqarnissamik pisariaqartitsisut. Naalakkersuisut paasivaat meeqqat atuarfiat pillugu iluarsartuusseqqinnermi siunertaq sumiiffinni arlalinni aatsaat qanittukkut atulersinniarneqalersimasoq, aamma atuarfinni tamani Atuarfitsialaap tamakkiisumik atulersinnissaa qulakkeerniarlugu sulineq amigaatigineqartoq. Naalakkersuisut taamaattumik kommuninik, IMAK-imik, angajoqqaanik atuartunillu pitsanngorsaanerit pillugit qanittumik suleqatiginnikkusupput.

Meeqqat atuarfianni pingaartumik ilinniartitsisut pitsaasumik isumassuisumillu atuartitsinermi qitiusumik pingaaruteqarput. Naalakkersuisut kissaatigaat ilinniartitsisut naleqquttumik ilinniaqqinnissamut periarfissaat nukittorsarneqassasoq, taamaalilluni ilinniaqqinnerit Atuarfitsialammut aamma atuartitsinermi periutsimut siunnerfilerneqarlutik, aamma tamanna pillugu kommunit aamma IMAK oqaloqatiginiarlugu.

Meeqqat atuarfianni ineriartortitsinermi tapersersuisut pisortat suliffiisa akornanni maannakkut akisussaaffitsigut agguarneq naleqqunnersoq pillugu kommuninik soqutiginnittunillu allanik Naalakkersuisut oqaloqatiginnikkusupput. Atuarfitsialammut tapersersuisut Inerisaaviup, Ilinniartitaanermut, Ilageeqarnermut Kultureqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup, kommunit akornanni suliatiqut avitsinerup erseqqissuunerata paatsoorneqarsinnaannginnera qulakkeerneqassaaq. Pisariaqassappallu meeqqat atuarfiat pillugu tunngaviatigut atukkat pitsaanerulersinnissaat qulakkeerniarlugu Naalakkersuisut alloriarusupput, taamaalilluni nukiit sapinngisamik pitsaanerpaamik atorineqarlutik.

Qarasaasiatigut atortorissarutit aamma ungasianiit atuartitsinermi ineriartorneq meeqqat atuarfianni atulersinnissaa iluaqutigineqarnissaalu Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq. Naalakkersuisut ajorinngilaat meeqqat atuarfianni suliniutit pilersaarutillu amerliartuinnartut aallartinneqartarnerat, ukiunilu aggersuni taamatut ineriartorneq suliatiqut aningaasaqarnikkullu tapersersornissaanut suliniutit aallartissallugit. Naalakkersuisulli pingaartut isigaat suliniutit sukumiisumik pilersaarusionerqarlutillu nalilersorneqassasut, taamaalilluni nukiit sapinngisamik sunniteqarluartillugit iluaqutigineqarlutik.

Kiisalu Naalakkersuisut pingaartut isigalugu ilinniarfinni ingerlaqqinnissamut meeqqat atuarfiata ilitsersuussinera nukittorsarneqassasoq, taamaalilluni angajullerni atuartut meeqqat atuarfiata

naammassineqarnerata kingorna ilinniarnissamut periarfissaminnut pitsaasumik sukumiisumillu paasisimasaqarnissaat qulakkeerneqarluni.

2.6.3 Oqaatsit pillugit periusissaq

Naalackersuisut kissaatigaat oqaatsigut ilitsoqqussagut, kalaallit oqaasii nukittorsarneqassasut. Tamanna pisortat ingerlatsiviini, inuussutissarsiorituni namminersortuni aamma inuiaqatigiini aamma kulturikkut oqaasiisut.

Naalackersuisut inatsisikkut kiisalu suliniutitigut allatigut qulakkeerniarpaat innuttaasut ataasiakkaat namminneq oqaatsiminnik sullinneqassasut. Anguniagaq taanna tapersersorniarlugu inutsigut aningaasatigullu nukiit allatut tulleriiaarnissaat pillugit Inatsisartunik Naalackersuisut oqaloqatiginnissapput.

Naalackersuisut oqaatsit nukittunerulersinnissaanni ineriartortinnerinilu Oqaasileriffiup inissisimanagera nukittorsarniarpaat. Tassunga atatillugu oqaatsit inunnu amerlanerusunut paasiuminartunngortinniarlugit qarasaasiaqarnikkut atortorissaarutini periarfissat nutaat Naalackersuisunit immikkut isiginiarneqarput. Tamanna oqaatsinik atuartsinermi, digitalikkut atornerqarsinnaaneri, taaguutit nalunaarsuiffinni nutarterneqartarnerini aamma digitali atorlugu nutserinermi atortutut, pitsaassuseq assigiissaarinerlu qulakkeerneqarluni.

Naalackersuisunit pingaartinneqarpoq innuttaasut nunat allamiut oqaasiinik atuisinnaanerannik periarfissaat nukittorsarneqassasooq, iliniarfinni aamma pikkorissarnikkut. Pingaarpoq nunani tamalaani pisinnaanngorluta oqaatsitigut suli piareersartuassasugut, aamma pingaartumik suliniutit annertuut suliffissanik periarfissiisinaanerat iluaqutigalugu.

2.6.4 15-18-inik ukiullit

Inuusuttorpasuit meeqqat atuarfiannit anereernerup kingorna suli ilinniagaqarsimannigillat, amerlasuullu inuusuttut ilinniarfiini aallartinnissamut kingusissumik aallartittarlutik. Taamaallilluni 2012-imi meeqqat atuarfianni soraarummeertut 44 %-ii toqqaannartumik ilinniarfinnut ingerlaqqinngillat. Peqatigisaanik 16-19-inik ukiulinni taamaallaat 30 %-it inuusuttut ilinniarfiini aallartissimapput. Taakku saniatigut arlallit meeqqat atuarfiata kingorna ukiumi ataatsimi efterskoleriartarput. Nunatsinni efterskolit marluusut atuarnut 150-inut inissaqarput, atuartullu 250-it missaaniittut Danmarkimi efterskoleriartarlutik ukiut tamaasa aallartarlutik.

Ukiuni 2013-2016-imi ilinniarfeqarfiit avataaniittunut 15-18-inik ukiulinnut immikkut ittumik suliniuteqarnissaq Naalackersuisunit salliutinneqarpoq. Suliniutip kingunerisaanik ilaatigut efterskolimukartartut aamma højskoleriartartut immikkut ilaneqassapput aamma pikkorissaanernik ingerlatsinerit arlaliussallutik. Aammattaaq databasemik pilersitsisoqassaaq, suliniutit aallartinneqartut pillugit pitsaanerusumik ilisimasatigut tunngavissiinissamik siunertaqartumik. Inuusuttunut pitsaanerusumik annertunerusumillu ilitersuussinissaq kissaatigalugu Naalackersuisut 2013-imi ilitersuisutut ilinniarfitaanermi tiguineqartartut amerlinissaannut aningaasanik

immikkoortitsipput kiisalu meeqqat atuarfianni ulloq naallugu ilitsersuisumik misileraanissamut aningaasanik atugassiisoqarluni.

2.6.5 Inuusuttunut ilinniarfiit

Inuusuttunut ilinniarfiit ilinniartunik isertunik amerliartuinnartunik misigisaqarput. 2005-imut naleqqiullugu 2012-imi ilinniarnermik ingerlataqartut 47 %-imik amerlanerupput, aamma 2005-imut naleqqiullugu 2012-imi ilinniarnertuunnngorniarfinni imaluunniit inuussutissarsiutinut ilinniarfinni naammassinnittut 80 %-imik amerlanerullutik. Qaffariarneq annertunerpaaq ilinniarnertuunnngorniarfinni pivoq, iluarsartuusseqqinnermi nutaami august 2012-imi ilinniartut siulliit aallartillutik. Iluarsartuusseqqinnermik nalilersuineq 2013-imi aallartissasoq pilersaarutaavoq.

2013-imi ukiakkut ataatsimiinnermi ilinniartitaanernut aamma inuussutissarsiutinut ilitsersuineq pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut Naalakkersuisut saqqummiutissavaat. Inuusuttut pingaartumik ilinniakkamik kukkusumik toqqaasarneq annikillisinniarlugu aamma inuusuttunut ilinniarfinni unitsitsisartut pingaartumik ikilisinniarlugit ilitsersuussinermik annertunerusumik aallussinissamik inatsit aallaaveqarpoq. Inatsimmiupput ilaatigut ornigulluni ilitsersuinissamut suliniutit, ataatsimoortunik ilitsersuineq aamma meeqqat atuarfiisa, Piareersarfiit aamma ilinniarfeqarfeqarfiit akornanni ilitsersuussinikkut suleqatigiinnerit.

Inuussutissarsiutinut ilinniartitaanermi ajornartorsiut annertoq tassaavoq suliffimmi sungiusarnissamut inissanik amigaateqarneq. Inuussutissarsiutinut atuarfiit missiliorpaat 2013-imi piumasqaqtunut naleqqiullugu suliffimmi sungiusarfissanik 375-inik amigaateqartoq. Peqatigisaanik inuussutissarsiortut sulisinnaasunik ilinniagaqarsimasunik ujartuipput. Amerlanerusut inuussutissarsiutinut ilinniarsimanissaat aamma meeqqat atuarfiata kingorna sukkanerusumik ilinniarnermik aallartissimanissaat pillugu immikkut suliniuteqarnissaq Naalakkersuisut kissaatigaat. Ullumikkut inuussutissarsiutinut ilinniarfinni ilinniartut agguaqatigiissillugu 25-nik ukioqarput.

Amerlanerusut inuussutissarsiutinut ilinniarnermik aallartitsisinniarlugit 2013-imi immikkut suliniutini suliffimmik misiliilluni inissanik amerlanerusunik pilersitsinissamut aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq. Atuarfimiilluni suliffimmik misiliiffittut atortut allilerneqarnissaannut aamma Danmarkimi suliffimmik misiliinermi inissanik pissarsinissamut aningaasat atorineqassapput. Taakku saniatigut 2014-imut Aningaasanut Inatsimmi Naalakkersuisunit siunnersuutigineqarpoq atuarfimiilluni suliffimmik misiliiffinnik aqqissuussinerit ineriartortinnissaannut atorunnaarsinnissaanullu aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq aamma pisortat pisiortorneri pillugit pisiortornermi kaajallaasitap allanngortinnissaa piareersarlugu, taanna aqutugalugu suliffinnik misiliinermi inissat amerlanerit qulakkeerneqarlutik. Lærlinginiq atuneq pillugu maannakkut nalunaarut nutarterneqassaaq, taamaalilluni sanaartornernut angisuunat atatillugu lærlinginiq atuinermut piumasqaatit aamma lærlinginiq nakkutilliinerit nukittorsarneqarlutik. Aatsitassanut tunngasuni IBA (Impact and Benefits Agreements) isumaqatigiissutini ilinniarnermi inissat amerlanerusut aamma qulakkeerniarneqarput.

Ilinniarnertuunngorniarlutik aallartittut ilinniartut 54 %-ii angusisarput, inuussutissarsiutinilu ilinniartitaanermi ilinniartut 44 %-ii angusisarlutik. Ilitsersuisarnerup pitsaanerulersinneratigit Naalackersuisunit ilungersuutigineqarpoq siunissami amerlanerusut ilinniakkamik eqqortumik toqqaasassasut taannalu aqputigalugu naammassinnittartut procentiat qaffallugu. Peqatigisaanik tarnip pissusaatigit inuttullu ilinniartunut siunnersuisoqartarnissaa ilinniarfeqarfinit ujjartorneqarpoq. Tamatumunnga pissutaavoq ilinniarfeqarfiit tarnikkut inuttullu ajornartorsiuteqartunik arlalinnik iliniartuuteqarnerat. Naalackersuisut taamaattumik 2014-imut Aningaasanut Inatsimmi siunnersuutigaat nuna tamakkerlugu tarnip pissusaatigit inuttullu ilinniartunut siunnersuisarfimmik pilersitsisoqassasoq, immikkoortumi suliniuteqarneq annertusiniarlugu, taannalu aqputigalugu taamaatitsisarnerit annikillisillugit.

Ilinniartitaanermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut Naligiisitaanermullu Naalackersuisoqarfiup ilinniartitaaneq pillugu pilersaarut tamarmiisoq nutaaq pillugu saqqummiussassaq 2014-ip aallartinnerani naammassissavaa, ilaatigit nunami maani nunanilu allani ilinniartitaanermi ingerlatat akornanni oqimaaqatigiinneq pillugu apeqqummut isummersortussa.

2.7 Meeqqat Inuusuttullu

Meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni immikkut suliniutit annertunerusut kommunit ilanngutitinnissaanik, pitsaanerusumik ilisimasat tapertariissinnissaat ataqatigiissaarinissarlugu isiginiarpaat, kiisalu pingaartumik ilaqutariinni katsorsaavinni ilaqutariinnullu højskolini ilaqutariinnik katsorsaalluni sulineq.

Ukiuni kingullerni ilaqutariinni katsorsaavinni sulisunut piginnaanngorsaaneq paasisassarsiorlunilu angalanerit ingerlanneqarsimapput. Suliniutit taakku suliatigit ineriartortitsinerup saniatigit nuna tamakkerlugu annertunerusumik ilisimasat tapertariissinnerinut ilisimasanillu avitseqatigiinnermut iluaqutaasimapput. Ukiuni aggersumi Naalackersuisut, kommunit suleqatigalugit, ilaqutariinnik katsorsaaviit sulinerisa ineriartorteqqinneqarnissaat pillugu pilersaarusiussapput.

Immikkut atugarliortut tassaapput meeqqat atoqatigiinnikkut atonerlunneqarsimanermikkut kinguneqarnerlutsitsisunik angajoqqaallit, ulluinnarni inuunerup isumaginissaanik ajornartorsiuteqartut. Taamaattumik tarnip pissusaanik ilisimasallit katsorsaasartullu angalaqatigiittartut pilersinneqarput, atoqatigiinnikkut atonerlunneqarsimanermik kingusissukkat sunniutaanni inersimasunik katsorsaanermik neqerooruteqarsinnaasut. Tamatuma inersimasut meeqqaminnik perorsaanermik isumaginninnissaanik nukissaqarnerulersippai taamaalillunilu meeqqat atuagarissaarnerat siuarsarlugu.

Nuna tamakkerlugu meeqqanut inuusuttunullu neqeroorutit pitsaanerusut qulakkeerniarlugit isorliunerusuni ornittakkat ukiuni aggersuni annertunerusumik isiginiarneqarput. 2013-imi

upernaami immikkoortup qulaajaaffiginissaa immikkut siunertaralugu ornittakkani atorfeqartut pillugit attaveqarfiit ataatsimiisinnerqartut.

Angajoqqaarsianut tunngasuni ukiumi qaangiuttumi angajoqqaarsiat pillugit isumasioqatigiissitsisoqarpoq, pikkorissarneq, siunersiuineq ilisimasanillu avitsineq isiginiarlugit. Naalackersuisut angajoqqaarsiat pillugit pikkorissarnissamut ilinniarnissamullu periarfissat siunissami salliutinnissat ineriartortinnissallu kissaatigaat.

Kommunini sulianik suliarinninneq isiginiarneqassaaq. Kommunit isumalluutitigut suliatigullu meeqqanut inuusuttunullu tunngasuni suliniutinik kivitsinissamut piareersimassapput, pingaartumik meeqqanut inuusuttunullu atugarliornerpaanut naleqqiullugu. Taamaattoqanngippat suliniutit aallartinneqareersimasut killeqartumik sunniuteqaratarsinnaapput.

Immikkoortumi inatsisitigut isumannaatsuunerup annertusinissaa pingaartinneruneqarniarpoq kiisalu meeqqanut inuusuttunullu ikiorsiisarneq pillugu inatsisartut inatsisaannut siunnersuummi sulianik suliarinnittarneq nukittorsarniarlugu, tamatuma UPA 2014-imi saqqummiunneqarnissaa pilersaarutaalluni. Aammattaaq Meeqqanut Inuusuttunullu Periusissaq 2014-imut ukiumullu tulluuttunut aningaasat inaarutaasumik salliutinneqarnissaannut siunnersuusiortoqarluni, meeqqanut inuusuttunullu naleqqiullugu immikkut suliniutinut aningaasanik immikkoortitsinerup nalilersuinermut naammasseqqammersumut atatillugu Naalackersuisunit suliarineqartussaq. Tassunga atatillugu siusissukkut suliniuteqarneq pitsaaliuinerlu isiginiarneqassapput.

Pissaanermik atuineq pillugu inatsisartut inatsisaata nutaap, 2014-imi ukiakkut ataatsimiinnermi suliarineqartussat ilimagineqartup, meeqqanut angerlarsimaffiup avataani inissinneqarsimasunut, taamaattoqli angajoqqaarsiani meeqqanut inissinneqarsimangitsunut, pissaanermik atuisarneq malittarisassaliussavaa. Peqatigisaanik isumaginninnermi inatsisitigut maleruagassat malillugit inuttut suliatigullu ikiorserneqartunut kiisalu inuttut perorsarneqarnikkut ikiorserneqartunut il.il. inersimasunut annertuumik ataavartumillu tarnikkut pisinnaanerat apparsimasunut pissaanermik atuisarneq inatsimmi malittarisassiuunneqassaaq. Immikkoortoq siusinnerusukkut inatsisiliorfigineqarsimangilaq, tamannalu inatsisitigut isumannaatsuunissakkut ajornartorsiutaasimalluni.

2.8 Utoqqaat

Utoqqaat atugaat pillugit Naalackersuisut misissuiniarput, utoqqaat inuuneranni atugaasa pitsaanerulersinnissat pillugu pilersaarummut tunngavissaliinissaq siunertaralugu.

Naatsorsueqqissaartarfiup innuttaasut siumut naatsorsuinerata takutippaa innuttaasuni utoqqaat ukiumi aggersuni amerliartussasut. Taamatut amerliartornerat taamaaqataanik inuussutissarsiorsinnaasut amerlinerannik illuatungilerneqanngilaq. Utoqqalinersiutini aamma utoqqarnik isumassuinnikkut neqeroortutini atugarissaarnikkut tunniuttakkanik pingaaruteqartuni

pisortat missingersuutaannut tamannut imaannanngitsuussaaq, taakkumi utoqqaat naleqqulluartumik inuuneqarnissaannik qulakkeerisussaammata.

Innuttaasuni soraarnerussutissiaqarnissamut ileqqaarnissamut soqutiginninneq Naalakkersuisunit qaffanniarneqarpoq kiisalu utoqqarnut immikkut isertitaqarnissamut periarfissat pitsaanerulersinnissat sulissutigerusullugu.

Utoqqalinersiutit pillugit inatsisip nutaap kiisalu utoqqarnut paaqqinniffiit il.il. pillugit inatsisip nutaap piareersarnissaa pilersaarutaavoq. Utoqqaat amerliartortut aamma isumaqarpoq innuttaasut amerlanerusut aamma puigortalernermik eqqorneqassasut, taamatut ineriartorneq Peqqinnissaqarfiup kiisalu kommuninit siumut sammisumik aaqqissuussiffigisariaqarpat. Tamanna tunngavigalugu puigortarneq pillugu pilersaarummut siunnersuut Naalakkersuisunit saqqummiunneqassaaq. Inuit katitigaanermikkut ineriartornerat, utoqqaat amerlanerulerlutik, aamma napparsimasarnernut aamma Peqqinnissaqarfiup aningaasartuutitigut tatisimaneqarneranut sunniuteqassaaq. Utoqqarnut atugarissaarnikkut tunniuttakkat taamaattumik Nuna tamakkerlugu peqqinnissakkut periusissap ilaatut ilaasariaqarput.

Aamma utoqqarnut tunngasuni sanaartornermi ingerlataqarfik pillugu pilersaarusiortoqassaaq, innuttaasut katitigaanerisigut allangortoqarnerata malitsigisaanik ukiuni aggersuni utoqqarnut inissiani paaqqinniffinnilu pisariaqartumik aningaasaliinissanik pilersaarusiorterme pitsaanerulersitsinissarlu nukittorsarniarlugit.

2.9 KNR

2012 pillugu KNR-p naatsorsuutaasa takutippaat tusagassiisarfik ukiuni naatsorsuusiortofiusuni kingullerni marlunni ingerlatsinerme aningaasartuutit annikillisinneqarnissaannik annertuumik aallussisimasoq. Ilungersuuteqarnerit taakku 2012-imi sunniuteqarput tassani KNR 3,9 mio. kr.-inik sinneqartoarluni. Tamanna ajunngitsumik angusaq malunnarpoq, ukiunilu naatsorsuusiortofiusimasuni kingullerni marlunni KNR-ip suliniuteqarsimanera Naalakkersuisunit iluarisimaarneqarluni.

KNR-ip aningaasaqarnera ukiuni arlalinni ilungersunartuusimavoq. Piffissami 2000-miit 2012 ilanngullugu KNR katillugit 21 mio. kr.-it sinnerlugit amigartooruteqarsimavoq, naak piffissami 2011-mit akit malillugit 62,5 mio. kr.-inik ukiumut tapiissutisisaraluarluni.

2012-imi decembarip naanerani KNR katillugit 19,5 mio. kr.-inik ajortumik nammineq aningaasaateqarpoq. Ukiuni kingullerni tallimani naatsorsuutini inernerit tabel 7-imi takutinneqarput.

Tabel 7: KNR Naatsorsuutini inernerit 2008-2012

Ukioq naatsorsuusiorfik	2008	2009	2010	2011	2012
1000 kr	-1.286	-1.646	-1.984	-1.908	3.872

Paasissutissarsiffik: Ilinniartitaanermit, Ilageeqarnermit, Kultureqarnermit Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik

KNR-imi aqutsisut 2011-mi tusagassiorfimmi piginnaasat naleqqussarlugit aningaasartuutillu ikilisinniarlugit suliniutinik arlalinnik aallartitsipput. Anguniagaq tassaasimavoq aningaasaqarnerup pitsaanerulernissaa, ineriartortitsilluni suliassanut nukissat immikkoortinnissannut tunngavissanik pilersitsiniarluni.

KNR akiitsumigut akilersuisinnaasimanngimmat Naalakkersuisut 2012-imi aalajangerput akiitsut sisamararterutaat ukiut tamaasa nalikillisarnerisigut ukiuni sisamani nusutsisinnaaneri atorunnaarsinneqassasut.

2013-imut aningaasaqarnikkut sammivik sukangasooq aalajangiussimaneqassaaq, aamma aqutsisunik nutaanik Inunnik sullissinermi naammassisassat pillugit nutaamik isumaqatigiissusiortoqarluni.

2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi allamik inissarsinissamut / KNR-ip illutaanik nutaamik sanaartornissamut aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq, annertuumik oquttoqarnera pissutigalugu suliffeqarfittut naleqqukkunnaartitsisoq. Aamma teknikikkut atortut nutaat pisariaqarnerisut taamaattoqassappallu qanoq aningaasalersorneqassanersut isummertoqassaaq.

2.10 Uumasut nakorsaqaarnikkut aamma nerisassat isumannaatsuunissaannut upalungaarsimanerup nukittorsarnera

Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni uumasut nakorsaqaarnermi aamma nerisassat isumannaatsuunissaannut tunngasunut akisussaapput – tassa uumasunik, inunnit nerisassanillu ingerlanneqartunik nappaatinik aamma siunertaanngitsunik pisunik nakkutilliineq, pitsaaliuineq killeqartitsinerlu kiisalu nunanut tamalaanut pisussaaffiit naapertorlugit nalunaaruteqarnissamut pisussaaffiit (OIE, WHO il.il.).

Uumasut nakorsaqaarnikkut upalungaarsimaneq

Innuttaasut uumasullu peqqissuuneranni pitsaaliuiniarluni siunissamut qulakkeeriniarluni uumasuni nujuartani aamma nujuillisarneqarsimasunik uumasut nappaataasa/nappaatit tunillannartuni nakkutilliinerup nappaammillu suussusersiinerup nukittorsarnissaa pisariaqarpoq. Ukiup tulliuuttup ingerlanerani Naalakkersuisunit naatsorsuutigineqarpoq tamanna pillugu ataatsimoortumik pilersaarummut siunnersuut saqqummiunneqassasooq. Tamanna pissaaq nuna tamakkerlugu nunarsuarmilu oqartussat attuumassuteqartut suleqatigalugit.

Nerisassat isumannaatsuunissaanni upalungaarsimaneq

- Nerisassat isumannaatsuunissaat pitsaanerulersinniarlugu Naalakkersuisunit kissaatigineqarpoq nerisassanik eqqussuinermi nalunaarsuiffik annertusarneqassasoq, suliffeqarfiit, inuussutissarsiutigalugu piniartut aalisartullu pingaarnertut tunisassiortutut uppersaateqalissasut kiisalu
- erngup pitsaassusaatigut paasissutissat tamarmik katersorneqassasut (tassunga ilanngullugit akoorutissanik eqqiluisaarnermillu nakkutilliinermi inernerit).
- Imeq pillugu lobaratoriap suliatigut ilisimasai tunniussaalu nukittorsarneqarlutik.

Nerisassat isumannaatsuunissaanni pisariaqarpoq Nunamiit/Kangerlummiit nerriivimmik eqqarsarnermi – aarlerinartuusinnaasunik aqutsilluni suliniutit – paasineqarnissaat ataatsimoortumillu nalilersuinerit, immikkoortut tamarmik ilanngutitinneqassallutik. Tamanna piumasaqarpoq – tassa tunngaviumik eqqiluisaarnermi ilinniartitaaneq aamma nammineq nakkutilliisarnerup pingaaruteqarnera.

Naalakkersuisut taamaattumik tamanna tapersorsorniarlugu qaammarsaanerup, ilinniartitaanerup suliniuteqarnerillu annertusinissaannut suliniuteqarusupput.

Pingaarnertut tunisassiortunik kiisalu nakkutilliinermi teknikerinik ilinniartitaaneq nunatsinni ilinniartitaanermut aningaasaareersut aqutitigalugit pisinnaavoq immaqalu EU-mit aningaasat pissarsiarineqarsinnaasut aqutitigalugit aamma ilaatigut INULI suleqatigalugu ingerlanneqarsinnaallutik. Uumasut nakorsaqaarnikkut nerisassatigullu upalungaarsimanerup nukittorsarnera pingaartumik atuisut akiliuteqarnerisigut pissaaq, tamanna nunani tamalaani nalinginnaasumik atugaalluni.

Sunniutininik uuttuineq

Uumasut nakorsaqaarnikkut nerisassatigullu tunngasut nukittorsarnerat allatigut nuna tamakkerlugu peqqinnissakkut periusissami pilersaarutit nukittorsassavai. Uumasut nakorsaqaarnikkut nerisassatigullu tunngasuni tamarmiusuni suliniutissatut ilimagineqartunik sunniutininik uuttuineq ilaatigut tassaassaaq:

- Kalaallit Nunaanni nerisassanik kaaviiartitsineq annertunerusoq isumannaannerusorlu.
- Suliffeqarfiit inuussutissalerisut namminersortut amerlanerusut ullutsinnut naleqquttunik nammineq nakkutilliinermik atortoqartut – naammassisaqarsinnaassuseq qaffasinnerusoq.
- Uumasunik illersuinermi suliat ikinnerusut, tassunga ilanngullugit kiitinnerit tamatumalu malitsigisaanik toqnerit.
- Qimmini qimuttuni allanngutsaaliuinerinik atugarissaarnermillu nalinginnaasumik aallussinerup qangali inuussutissarsiut, takornariaqarneq kiisalu kulturikut imminut paasineq nukittorsassavaa. Nerisassatigut kusanaatsuliernerit, inuussutissatigut ingerlanneqartut nappaatit toqusarnerillu ikinnerusut.

2.11 Nuna Tamakkerlugu Peqqissutsimut Periusissap piareersarnera

Peqqinnissaqarfik ingerlaavartumik ilinniakkatigut, utoqqaliartornikkut aamma aningaasaqarniarnikkut unammilligassanut naleqqussartuartaqarpoq. Taamatut naleqqussarnissamut peqqissutsimut nuna tamakkerlugu pingaarnerusutigut periusissiaqarnissamik pisariaqarpoq tassani peqqinnissaqarfiup ilisarnaatigisassaanik oqartussaaffigisallu pingaarnersiorlugit aalajangersaassalluni.

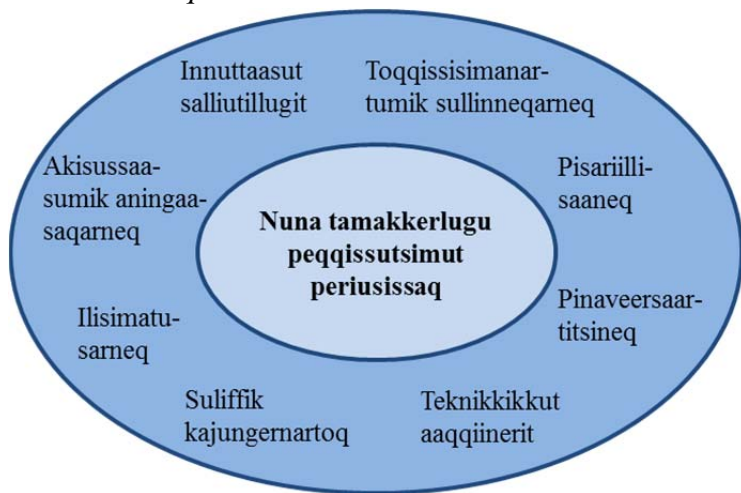
Nuna tamakkerlugu peqqissutsimut periusissiamit matuminnga siunertarineqarpoq peqqinnissaqarfimmik ataqatigiissumik ineriartortitseqqinnissaq, tassani innuttaasoq qitiutinneqarluni aammalu peqqinnissamut sullissineq innuttaasumut apuullugu.

2014-imiit 2017-imut nuna tamakkerlugu peqqissutsimut periusissiap Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfiup peqqinnissaqarfik suleqatigalugu periarfississavaa ukiunut aggersunut sulinerup pilersaarusiornissaanut aallunnerulernissaanullu. 2014-imiit 2017-imut nuna tamakkerlugu peqqissutsimut periusissaq 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartunut agguanneqassaaq. Periusissaq taamatut ittoq tassaavoq peqqinnissamut tunngasuni pingaarnersiuiinerit pillugit politikikkut oqallinnissamut aallaavissaq, tassunga ilanngullugu taassuma Inatsisartuni tassanilu ataatsimiititaliamik suliarineqarnera. Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalackersuisoqarfik periusissamut akisussaavoq aamma naalackersuisoqarfiit attuumassuteqartut allat ilanngutitissallugit.

Sulinerup ingerlaqqinnerani takorluugaq tassaavoq: 'Innuttaasoq qitiutillugu – siunissamut qulakkeerneqarsimasoq peqqinnissaqarfik'.

Nuna tamakkerlugu peqqissutsimut periusissaq pingaarnertigut periusissanut eqiteruffiussaaq, pitsaaliuineq qaammarsaanerlu, katsorsaaneq, suleriaatsinik pisariillisaaneq aamma IKT aamma telemedicin ataatsimut katersorlugit. Taakku periusissianut arlalinnut tunngasuupput, ingerlaavartumik naalackersuisoqarfiit akornanni pilersinneqarlutillu aallartinneqartussat. Puigortalerneq, kræfti, imigassaq, imminortarneq aallartinneqareerput imaluunniit aallartinneqartussaallutik. Pilersaarutit ingerlaavartumik innuttaasut peqqinnissakkat qanoq inissisimanerannut pingaarnertut takussutissat assigiinngitsut nalilersorneqartassapput. Isumalluutinik kinguneqarluartumik atuinissaq qulakkeerniarlugu nuna tamakkerlugu peqqissutsimut periusissamut aamma immikkoortuni suliniuteqarfissanut immikkut pilersaarutitut atatillugu sunniutinik ingerlaavartumik uuttuisoqartassaaq. Periusissat atulersinneqartut taamaalilluni nalilersorneqassapput aamma peqqinnissaqarfimmik politikikkut anguniakkat anguneqarsimanersut takuniarlugit misissorneqassallutik.

Takussutissiaq 5

Paasissutissarsiffik: Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik.

Tabel 9-mi siulianiittumi innuttaasut peqqinnissakkut qanoq ittuunerinut takussutissat allanneqarput.

Tabel 9: Innuttaasut peqqinnissakkut qanoq ittuunerinut takussutissat

Peqqissutsimut takussutissat	
Nammineq peqqissuunermik naliliineq	
Nammineq peqqissuuneq isumaqarfigineqarpog:	
Pitsaalluinnartoq	19,8 %
Ajunngitsoq	45,4 %
Naammakannersoq	32,2 %
Ajortoq/ajortorujussuusoq	2,6 %
Katillugit	100 %
Innuttaasut 1000-iuppata toqusartut (Innuttaasuni toqusoqartarneq)	
2006:	14,2
2010:	11,5
Agguaqatigiissillugu ukiut inuuffiusussat	
arnat:	ukiut 72,87
angutit:	ukiut 68,18
Uummatip taqarsuatigut nappaatit	
2001-2004: uummatip taqarsuatigut nappaatit malitsigisaannik toqusartut amerlinerat	
2008-2010: uummatip taqarsuatigut nappaatit malitsigisaannik toqusartut amerlassusaasa appariarnerat	
Peqqinnissakkut aningaasatigut takussutissat	
Kalaallit Nunaanni angerlartitsinerit	

Rigshospitalimi napparsimasumut ataatsimut ullut uninnganeriit	
2008: ullut 7,38	
2012: ullut 5,76	allannguut: -22 %
Innuttaasumut ataatsimut peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit	
2008: 18.851 kr./innuttaasut	
2012: 19.598 kr./innuttaasumut (2008-mi akinut naatsorsorlugit)	allannguut: 12,8 %
Taartaasartut allaffiinit atorfinitsitanut aningaasartuutit	
2008: 71 mio. kr.	
2012: 15 mio. kr.	allannguut: -56 mio. kr.
Rigshospitali uninnganermi ullormut akit	
2008: 17.760 kr./ullormut	
2012: 21.270/ullormut	
Nakorsaatinut aningaasartuutit	
Ukiumut agguaqatigiissillugu qaffariarneq 6,23 % (2001-2012)	PL qaffariarneq: 2,68 %
Pitsaaliuineq Peqqinnissakkut takussutissat	
Imigassaq	
2012-imi imigassanik pilersuineq:	Inummut 9,65 literi
(assersuutigalugu 1987-imi imigassamik pilersuineq: inummut 22,23 lite)	
Pujortarneq	
Angutit 65 %-ii pujortartarput	
Arnat 68 %-ii pujortartarput	
2012: inummut ataatsimut ulloq unnuamut 4,22 cigarettit (1994-imiit affaannangorluni)	
Imminorerup malitsigisaanik toqusoqarnera	
Imminortut amerlassusaat. Ukiumut imminortut 50-it missaaniittut angutit 2/3-iupput.	
Pissarsiffiusoq: Peqqissutsumut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik	

2.12 Silap pissusaa, Nukissiorneq Avatangiisillu

Nukik pillugu kisitsisitigut paasissutissat, ukiut tamaasa saqqummiunneqartartut, kiisalu NP ataanni silap pissusaa pillugu isumaqatigiissummi Kalaallit Nunaata aniatitsinera pillugu nalunaarutit, silap pissusaa nukissiornermullu tunngasuni annertussutsitigut pitsaasumik paasissutissiippat. Silap pissusaatigut suliniutit aamma nukimmik pilersuinitta isumannaatsuunerata sunniutit pillugit paasisaqarnerput nukittorsarniarlugu naleqqutissaaq kisitsisit pingaarutillit marluk ineriartorneri suliaqarfigineqarpata, tassa 1) kissatsittoornermiit gassinik aniatitsineq, aningaasarsiornikkut siuariartornermut naqqiiffigalugu aamma 2) pisortat atuinerisa nukimmik ataavartumik aningaasaliinerat. Takussutissat pingaartumik imaqarnissaat qulakkeerniarlugu kissattoornermiit gassinik aniatitsineq aningaasarsiornikkut ineriartornermut atatillugu isigineqartariaqarpoq. CO₂-mik aniatitsineq amerlanertigut aningaasarsiornikkut siuariartorneq naapertorlugu annertusiartortarpoq. Isumannaatsumik silap pissusaatigut politikeqarnerup taakku marluk akornanni assigiimmik alliarternikkut ataqatigiinnerat annikillivaa taamaalillunilu

anigaasarsiornikkut siuariartorneq killeqartumik silap pissusaatigut artukkiilluni. Piviusumi assersuutigalugu tamanna pisarpoq suliffissuit nutaat nukimmik ataavartumik tunngaveqartinnerisigut. Nukimmi ataavartumi anigaasaliinerit nukimmik pilersuinitta siunissamut qulakkeerinnermut annertuumik takussutaapput aamma kissattoornermiit gassinik aniatitsinerput, partikelinik mingutsitsineq aamma uuliamik eqqussuinermi isumalluuteqarneq annikillisillugu.

Silap pissusaanut tunngasumi nunat tamalaat isumaqatigiinniarnert naalakkersuisunit tapersorneqarpoq, tassani siunertarineqarluni silaannarsuarmi kissattoornermi gassit qaffasissusiannik patajaallisaanissaq. Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutip ataani sulineq uunga killippoq ilusissaa nunarsuaq tamakkerlugu silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutissaq 2015-imi akuerineqartussa inissikkiartulerluni.

2015-imi COP21-p tungaanut ataatsimiinnerit pingaarutillit arlallit ilimagineqarput, Naalakkersuisut peqataanissaat piumasarineqarluni, isumaqatigiinniarnerrillu erseqqissarneqarneri naapertorlugit Kalaallit Nunaata piunarsuaqatit suut tunngavigalugit nunarsuaq tamakkerlugu silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutissami ilaarusunnera pillugu kiisalu tamatuma inuiaqatigiinnut kingunissai anigaasatigullu kingunissai eqqarsaatigineqartariaqarput.

Kalaallit Nunaata kissattoornermiit gassinik aniatitsinera 2011-mi 763.827 tons CO₂-ækvivalentinut naatsorsorneqarpoq. Tassa 1990-imut naleqqiullugu 15,8 pct.-imik qaffariarneq, ukioq taanna Kyotomi isumaqatigiissummut tunngaviulluni. Naak erngup nukinganik nukissiorneq 2010-mi aamma 2011-mi qaffakkaluartoq kissattoornermiit gassinik aniatitsineq tamarmiusoq 2010-mi malunnartumik qaffariarpoq aatsaallu taamak 2011-mi qaffasitsigilerluni. Tamatumunnga pissutaavoq Kalaallit Nunaata kitaani uuliamik misissuineranut atatillugu nukimmik atuineq.

Ukiuni aggersuni inuussutissarsiornikkut annertunerusumik Kalaallit Nunaat ineriartussappat ilaatigut aluminiumik aatsitsivimmik pilersitsisoqarneratigut, uuliamik gassimillu piaanerit aallartinnerisigut, aatsitassarsiornerit annertuut ineriartortinnerisigut aamma uliamik ujaasinerit ingerlatiinnarnerisigut, tamanna nuna tamakkerlugu aniatitsinnermut malunnartumik kinguneqassaaq aamma Kalaallit Nunaata aniatitsinera arlaleriaammik annertusissinnaallugu.

2.12.1 Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissut nutaaq

NP-ip silap pissusaa pillugu isumaqatigiissutaata nunat tamalaat silap pissusaa pillugu ataatsimeersuarnerit 18-issaat Qatarimi, Dohami 2012-imi ingerlanneqarpoq, peqataasullu aalajangerlutik Kyotomi isumaqatigiissut piffissamut 2013-imiit 2020-mut sivitsorneqassasoq nunarsuaq tamakkerlugu silap pissusaa pillugu nutaamik isumaqatigiissusiortoqanngimmat. Taamaattorli nunat ikittuinnaat, nunarsuaq tamakkerlugu kissattoornermiit gassinik 15 %-ip missaanik aniatitsisut tapiliussap piffissaata aappaani pisussaaffilerput.

Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallannermullu Naalakkersuisup ulloq 2. oktober 2012-imi Kyotomi isumaqatigiissummut tapiliussap piffissami pisussaaffiusup aappaata nunatsinniit atortussanngortitsineranut atatillugu Danmarki Kalaallit Nunaat sinnerlugu nunamut

nangaassuteqarnissaa pillugu silap pissusaanut, nukissiornermut sanaartormullu ministerimut noqqaassut pisortatigoortumik tunniuppa. Noqqaassut taanna 2013-imi ukiakkut ataatsimiinnermi Inatsisartunit akuerineqassasoq ilimagineqarpoq.

Nunamut nangaassuteqarneq pillugu Kalaallit Nunaata noqqaassuteqarnerata piviusunnigortinnera imatut kinguneqassaaq Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissummi 2013-imiit 2020-mut nunat tamalaat annikilliliinissamut pisussaaffeqarnikkut Kalaallit Nunaat pituttorsimassanngitsoq. Taamaalilluni isumaqatigiisut Kalaallit Nunaannit ajortumik aningaasatigut kinguneqartitsissanngimmat, assersuutigalugu CO₂-mik akiitunik pisiaqarnissamut piumasqaateqarnikkut.

Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissummi aamma aalajangerneqarpoq 2015-imi nunarsuaq tamakkerlugu aamma inatsisitigut pituttuisumik silap pissusaa pillugu isumaqatigiisusiortoqassasoq, Silap pissusaa pillugu isumaqatigiissummut tapiliussami peqataasunut tamanut 2020-miit sunniuteqalersusaaq. Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu ukiuni tulliuuttuni nunarsuaq tamakkerlugu silap pissusaa pillugu isumaqatigiisut Kalaallit Nunaannut sutigut sunniuteqassanersoq erseqqissaalluni suliaqartoqartussaassaaq, isumaqatigiinniarnit erseqqissartornerat naapertorlugu paasinarsisussat.

2.12.2 Nukissiorfiit aktiatigut piginneqatigiiffingorlugit allanngortissinnaanerit

Nukissiorfiit nalinginnaasumillu pilersuineramik ingerlataqarfiup aqqissuunneqarnerat 1998-imi allanngorsimangilaq. Pilersuinermit tunngasut naleqqunnerpaamik aqqissuunneqarsimanersut nalilersornissaat pisariaqarpoq, ullumikkut innaallagiamik, imermik kiassarnermillu pilersuineri unamminartuni Naalakkersuisut nukissiornikkut naalakkersuinikkut ingerlatsineri anguniagaasa piviusunnigortinnissaannut naleqqiullugit.

Piginnittut aqqissugaanerit nutaaq niuernermit tunngaveqartumik ingerlatseqatigiiffiup aqunneqarnera nukittorsarsinnaavaa, ingerlatseqatigiiffiup akunnaannerusumik ingerlanneqalernissaa siunertaralugu, atuisunut ataatsimullu isigalugu inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik.

Naalakkersuisut taamaattumik Nukissiorfiit aktiatigut ingerlatseqatigiiffingortillugit allanngortinnerini iluaqutaasut ajoqutaasullu misissornissaannut sulinissamut tunngavissaqartumik suleqatigiisitamik pilersitsissapput. Suleqatigiisitaq ilimagineqarpoq nassuiaammik aalajangiinissamut tunngavissiamik 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnissamut saqqummississasoq.

Aqqissugaanikkut allanngortitsinerup agguaassinermi naalakkersuinikkut eqqarsaatigisassat Inatsisartunit akuerineqarsimasut tapersersussavai kiisalu sapinngisamik akinut appasinnerpaanut kiassarnermik, imermik innaallagiamillu isumannaatsumik sunniuteqarluartumillu pilersuineq qulakkeerlugu. Suleqatigiisitaq taamaattumik kingunissat arlallit nassuiaammi erseqqissassavai, ilaatigut akissarsiat qaffasiffiinnut, akinut aamma nunatta karsianut kiisalu innaallagiap, erngup kiassarnermilu akinik iluarsartuusseqqinnissamut periarfissat misissoqqissaarlugit.

Aktiatiqut ingerlatseqatigiiffimmut allannguinerup peqatigisaanik pilersuinerup tunngasut inuiaqatigiinni iluarsartuunnissaannik sulii pisariaqartitsisoqarneranut naleqqiullugu oqimaqatigiissinneqassalluni. Nukissiorfinni piginnittuunerup aaqqissugaanerup allanngortinneranut atatillugu eqqakkanik ikuallaasarneq ilanngullugu eqqarsaatigineqassanersoq pillugu nalilersuisoqarnissaanik pisariaqartitsisoqarpoq, soorlu kingulianittumi eqqaaneqartoq. Taamaalilluni eqqakkanik ikuallaasarneq aamma eqqakkanik ikuallaanermit kissap atunngisap pitsaaneruseqarnerumik iluaqatiginissaa pillugu Nukissiorfiit aamma kommunit akornanni suleqatigiinneq ilanngunneqarsinnaavoq.

Aamma piginnittuunerup aaqqissugaanerani nutaami imermik, kiassarnermik innaallagiamillu pilersuinerup akinut unammillersinnaanngitsunut Inatsisartut akuliunnissamut periarfissaqassanersut nassuiarneqassaaq, kiisalu aningaasaliinissamut aalajangiinernut annertuunut akuersisarnissamut pisinnaatitsinernik aamma Nukissiorfiit A/S-ip akiitsoqalerneqarnermik nakkutilliinissamut pisariaqartitsisoqarnerusoq.

2.12.3 Eqqakkanik passussineq

Eqqakkanut tunngasuni anguniagaq tassaavoq mingutsitsinerup pitsaaliornissaa akiornissaalu kiisalu eqqakkat avatangiisitigut peqqinnissakkullu illersorneqarsinnaasumik isumagineqarnissaat. Tamanna pissaaq isumannaatsuunissamik tunngaveqartumik, peqatigisaanillu isumalluutinik maangaannartitsineq killeqartinneqarluni atoqqiisinnaanerlu siuarsarlugu. Taamaalilluni eqqakkatigut kinguneqarluartumik aaqqissuussinerup ineriartortinnissaa, sumiiffinni akornutaasunik annikitsitsisoq, kiisalu eqqakkanik annikillisaanerup atoqqiinnermillu siuarsaasoq isiginiarneqassaaq.

Ukiut sisamakkuutaarlutik eqqakkanik passussineq pillugu pilersaarusiortoqartarpoq, 2010-meersumilu siunnersuutip immikkoortuisa ilaat atulersinneqalerlutik. Eqqakkanik passussinermi pilersaarut arfineq pingasunik immikkoortoqarpoq, aamma 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi atulersitsinerit ilaannut atatillugu 4,8 mio. kr.-it immikkoortinneqarlutik. Ilaatigut nunaqarfinit illoqarfinniillu mikinerusuniit illoqarfinnut anginerusunut ikuallaaveqartunut eqqakkanik ikuallanneqarsinnaasunik assartuisoqarluni misiligutitut suliniutit aallartinneqarput, kiisalu tigooraaviit pilerfiilu tunngavigalugit immikkoortiterivinnik pilersitsinermut sanaartornermi tapiissuteqartoqarluni.

Maannakkut pigineqartumik eqqakkanik passussinermut pilersaarummi siunnersuutit amerlanersaat aningaasalersorneqanngillat. Anguniakkat tallimaat, 'Ikuallaavitsigut aaqqiineq' aningaasartuuteqarfissani annersaavoq aamma siunnersuummi aningaasaliiffigineqartussani amigaatigineqartut annersaat.

Avatangiisitigut aamma inuiaqatigiit aningaasaqarnerisigut pilersaarummi angusaasoq tassaavoq pitsaanerpaamik aaqqiineq nunatsinni eqqakkanik passussineq pillugu qitiuneruseqarnerumit aaqqiinissamut sangujartuinnarnera.

Pilersaarummi inassutigineqarpoq tamanna piviusunngortinneqassappat eqqakkanik passussineq pillugu kommunit akornanni aqqissugaasumik suleqatigiinnissaq pisariaqassasoq. Tamanna piviusunngortinneqarsinnaavoq kommunit ataatsimoorlutik eqqakkanik passussisarfimmik ingerlatseqatigiiffimmik pilersitsinerisigut.

Ullutsinnut naleqquttumik ikuallaavimmik aqqiinnermik pilersitsineq ukiuni 20-ni pilersaaruserfigineqartumi 580 mio. kr.-it missaannik aningaasaliinissamut pisariaqartitsissasoq missiliorneqarpoq. Aningaasani taakkunaniippoq misissueqqaarnernut, sanaartornernut, poortuisarfinnut aamma assartuinnermi atortunut aningaasat.

Ikuallaanermik aqqiissutissanik sulinerup ingerlaqqinneranut atatillugu taamaattumik pilersaarummi qulaajaasut inassuteqaataat aamma eqqakkanik assartuineq pillugu maannakkut misiligutitut ingerlasunit misilittakkat iluaqutigineqarsinnaapput.

Eqqakkanut tunngasuni aningaasaliinerit Namminersorlutik Oqartussanit kommuniniillu ilaannakuusumik aningaasalersorneqassapput, inatsisit atuuttut malillugit kommunit eqqakkanik igitsinnermut pingaarnertut akisussaallutik. Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni aningaasalersuinerup agguarneqarnissaa pillugu piviusumik pilersaaruteqartoqanngilaq, mingutsitsisup akiliisuunissaanik tunngaviusup saniatigut.

Peqatigisaanik nalilerneqassaaq eqqakkanik passussineq kiassanermik pilersuinerup aqqissugaaneranut atatillugu ilaatinneqassanersoq, taanna Nukissiorfiit siunissami aqqissugaanissaannut tunngatillugu eqqarsaatinut ilaalluni. Tassunga ilanngullugu nalilerneqassaaq kiassarnermik pilersuinnermi ullumikkornit annertunerusumik eqqakkat atorneqassanersut. Ikuallaaviit taamaalillutik kiassarnermik pilersuinnermi iluaqutigineqarsinnaapput peqatigisaanillu suliat ataatsimut katersornerisigut annertuumik ingerlatsinnermit iluanaaruteqartoqassalluni. Tamanna sulinerup ingerlateqqinnerani ilanngullugu eqqarsaatigineqartariaqarpoq, akitigut aqqissugaanerup iluarsartuussinnermut, Nukissiorfiit allatut aqqissuunnissaannut ataatsimoortumik siunnersuusiortoqarluni kiisalu eqqakkanik passussineq pillugu pilersaaruserortoqarluni.

Ineqarnermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfiup Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu siunissami eqqakkanik passussinnermi pilersaarutip atulersinnerani inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut kinguneqaatissanik erseqqissaalluni sulineq aallartippaa.

2015-imut AIS-ip piareersarneranut atugassamik maannakkut pilersaarummut taartaasumik eqqakkanik passussinnermut tunngasuni sanaartornissamut pilersaaruserortoqassaaq. Taassuma ukiuni aggersuni aningaasaliinissanik pisariaqartinneqartunik pilersaaruserorneq piareersarnerlu erseqqissassavai. Taanna kommunit suleqatigalugit piareersarneqassaaq, aningaasalersuinissarlu tassunga atatillugu qulaajarneqassalluni.

2.13 Nunanut allanut naalackersuinikkut ingerlatsineq aamma niuerneq

Naalackersuisut nunani tamalaani ingerlataat Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaammi allaaserineqarput, tassunga ilanngullugu aamma nunanut allanut niuernermik ingerlatsineq.

EU-mut naleqqiullugu, EU-p Kalaallit Nunaatalu tunngaviummik isumaqatigiissutaat 2011-mi aamma 2012-imi EU-mi piffissaq missingersuusiorfiusumut tulliuuttumut isumaqatiginninniutigeqqinneqarsimapput. Ukiunut 2013-2020-mut aalisarneq pillugu isumaqatigiissut nutaaq 2012-imi naammassillugu isumaqatigiissutigineqarpoq. Kisiartaalerporlu aningaasartai, piffissamut 2014-2020-mut EU-p aningaasatigut missingersuutaa apeqqutaassalluni.

Ilinniartitaanermut tunngasuni EU-p aamma Kalaallit Nunaata akornanni Peqatigiinnermik isumaqatigiissut piffissap qiteqqunnerani nalilersorneqarpoq, tamatumalu kingunerisaanik EU-Kommissioni suleqatigiinnermut arlalinnik inassuteqaateqarluni. EU-p 2012-2020-mut aningaasatigut sinaakktissaa naatsorsuutigineqarpoq 2013-ip naanerani aalajangiiffigineqarsimassasoq.

2013-imi ukiakkut ukiunut 2014-2020-mut ilinniartitaanernut tunngasuni missingersuutitigut tapiissutit pillugit isumaqatigiissut nutaaq isumaqatiginninniutigineqassaaq. Maannakkut EU-miit missingersuutitigut tapiissutit ukiumut 200 mio. kr.-inik annertussuseqarput. Isumaqatigiinniarnert kalaallit tungaanniit Naalackersuisut ilinniartitaanermi periusissaannik aamma ukiunut 2007-13-imut maannakkut isumaqatigiissummi tunngavitsigut angusaasimasut aallaavigineqassapput. Isumaqatigiinniarnert ajornakusoorsinnaaneri sivisusinnaanerilu ilimagineqarsinnaavoq. OLT-mi nunanut missingersuutitigut sinaakktissat piffissamut 2014-2020-mut EU-p missingersuutitigut ataatsimoortumik naleqqussaananeranut atatumik 16 pct.-inik ikilineqarput, tamannalu isumaqatigiinniarnert ingerlaneranut sunniuteqassalluni. Tamatuma saniatigut naatsorsuutigineqassaaq ilinniartitaanermut aningaasartuutit tamarmiusut aamma akileraarutitigut akitsuutitigullu kiisalu akiligassani akilinngisani ineriartorneq aamma pisortat missingersuutini naatsorsuutinilu paasissutissanik pissarsisinnaanerat nassuiarneqassasoq EU-kommissionimit kissaatigineqassasoq. Kiisalu ilimagineqarluni aningaasanik aqutsinerup atasinnaanera, akileraarutitigut isertitassatut nutaatut periarfissat, Danmarkimiit ataatsimoortumik tapiissutinik aamma EU-miit missingersuutitigut tapiissutinik isumalluuteqarnikkut siunissamut ilimagisat aamma akileraartarnikkut ilanngussisanninnerit aamma akileraartarnikkut aningaasartuutit isumaqatigiinniarnerni EU-mit pingaartinneqassasut.

Ilimanangilaq ukiunut 2014-2020-mut peqatigiilluni isumaqatigiissut nutaaq 2014-imut Aningaasanut inatsimmik Inatsisartut akuersinissaat sioqqullugu atsiorneqarsimassasoq. Taamaattumik nalunarpaq aningaasanut inatsimmi peqatigiilluni isumaqatigiissummut atatillugu EU-mit isertitassatut tunngavigineqartut eqqutissanersut.

EU-p OLT-nut aaqqissuussaqaqarnera pissutigalugu Kalaallit Nunaat EU-mi niuerfinnut akitsuusigaanngitsumik suli isersinnaavoq. Tamatuma saniatigut OLT-mi nunat EU-mi suliniutini tamani peqataasinnaatitaapput. Maannakkut OLT-mik aaqqissuussineq december 2013-imi atorunnaassaaq, sulilu 2014-2020-mut isumaqatigiinniarnert ingerlallutik. Ukiuni qaangiuttumi Koreamiut Kujallermiut Kalaallit Nunaannut pisortatigoortumik tikeraarnerisa malitsigisaanik tamatuma kingorna Koreamut Kujallermut inuussutissarsiortut aallartitaat angalasimapput. Suleqatigiinnissamut periarfissat arlallit aallartinneqarput, ilaatigut inuussutissarsionermut tunngasuni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut. Niuernermut tunngasuni isumaqatigiisutissap piareersarnerata isumaqatiginninniutigineqarnera aallartinneqarpoq.

Ukiuni aggersuni nunanik suli allanik niuernikkut isumaqatigiissuteqarnissamut tunngavissanik pilersitsisoqarnissaa pillugu sulisoqassaaq.

Kalaallit Washington D.C.-mi 2014-imi sinniisoqarfiannik ammaasoqarnissaa pillugu aalajangiisoqarpoq. Sinniisoqarfiup ilaatigut USA-mik aamma Canadamik niuernikkut attuumassutit iluaqutaanerusut anguneqarnissaat sulissutigissavai.